

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра міжнародної економіки, природних ресурсів та економіки
міжнародного туризму

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему: «Соціально-економічні наслідки глобалізації для світової та
української економіки»

Виконала: студентка 2 курсу,
групи 8.0511-ме
спеціальності 051 «Економіка»
освітньо-професійної програми
«Міжнародна економіка»
Бондаренко Анастасія Геннадіївна

Керівник: доцент кафедри міжнародної
економіки, природних ресурсів та
економіки міжнародного туризму, к.е.н.
Дугієнко Н.О.

Рецензент: Бабміндра Д.І.

Запоріжжя
2022 рік

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет: економічний
Кафедра міжнародної економіки, природних ресурсів та економіки міжнародного туризму
Рівень вищої освіти: магістр
Спеціальність: 8.0511-МЕ «Міжнародна економіка»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ д. е. н., професор Бабміндра Д. І.

«_____» _____ 2022 року

**З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА СТУДЕНТА
Бондаренко Анастасія Геннадіївна**

---

1. Тема роботи (проекту) «Соціально-економічні наслідки глобалізації для світової та української економіки»

керівник роботи (проекту) доцент кафедри, к.е.н. Дугієнко Н.О.

затверджені наказом ЗНУ від «9» 06 2020 року № 642-с

2. Строк подання студентом роботи (проекту) 01.12.2022

3. Вихідні дані до роботи (проекту) інформаційна база законодавчих та нормативних урядових актів, матеріали державної служби статистики України, публікації у фахових журналах, електронні економічні публікації, Інтернет ресурси

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

1) Теоретичні основи дослідження зовнішньоекономічних відносин країн;

2) Аналіз українсько-турецьких відносин: економічний та інституційний аспект;

3) Перспективи розвитку інституційних та економічних відносин між Україною та Туреччиною.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень). У кваліфікаційній роботі було використано графічний матеріал при визначенні темпів зростання(зниження) обсягів експорту/імпорту рис. 2.1-2.2, курсу долара США 2.3, рівень безробіття серед населення України віком 15-70 років рис. 2.4.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	К.е.н., доцент Дугієнко Н.О.	01.09.2022	01.09.2022
I розділ	К.е.н., доцент Дугієнко Н.О.	20.09.2022	20.09.2022
II розділ	К.е.н., доцент Дугієнко Н.О.	18.10.2022	18.10.2022
III розділ	К.е.н., доцент Дугієнко Н.О.	15.11.2022	15.11.2022
Висновки	К.е.н., доцент Дугієнко Н.О.	30.11.2022	30.11.2022

7. Дата видачі завдання 20.06.2022

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Вибір теми	20.06.2022	18.06.2022
2	Складання робочого плану	27.06.2022	27.06.2022
3	Підбір літератури та вивчення літературних джерел	08.08.2022	08.08.2022
4	Складання плану	15.09.2022	15.09.2022
5	Виконання вступу	16.09.2022	16.09.2022
6	Виконання розділу 1	20.09.2022	20.09.2022
7	Виконання розділу 2	18.10.2022	18.10.2022
8	Виконання розділу 3	15.11.2022	15.11.2022
9	Формулювання загальних висновків	22.11.2022	22.11.2022
10	Подання роботи на кафедру на перед захист	24.11.2022	24.11.2022
11	Попередній захист роботи на кафедрі	25.11.2022	25.11.2022
12	Оформлення роботи та проходження нормо контролю	28.11.2022	28.11.2022
13	Одержання відгуку та рецензії	30.11.2021	30.11.2021
14	Подання остаточного варіанту роботи на кафедру	01.12.2021	01.12.2021

Студент

_____ (підпис)

_____ (ініціали та прізвище)

Керівник роботи (проекту)

_____ (підпис)

_____ (ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер

_____ (підпис)

_____ (ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота магістра: 112 с., рис. 33, табл. 10, 80 джерел.

Об'єкт дослідження – розвиток світової та української економік в умовах глобалізації.

Предмет дослідження – сукупність теоретичних та практичних основ соціально-економічних наслідків впливу глобалізації на економіку України та світу.

Метою роботи є дослідження теоретичних засад розвитку глобалізації, визначення впливу цього явища на світову та українську економіки.

У роботі розкрито сутність глобалізації. Охарактеризовано підходи до трактування змісту поняття «глобалізація», зазначено основні концепції та альтернативні підходи до визначення історичних кордонів існування процесів глобалізації. Визначено позитивний та негативний вплив глобалізації на світову економіку та відображено соціально-економічні наслідки цього явища для світу. Досліджено прояви глобалізаційних процесів в різних сферах світової економіки. Здійснено аналіз впливу пандемії та війни на світову економіку та війни на соціально-економічні процеси як в масштабі України, та й у світовому розрізі. Розроблено власний прогноз розвитку економіки України в повоєнний час. Запропоновано певні пропозиції щодо покращення економіки та бізнесу України. Надано прогноз щодо перерозподілу сфер впливу на світовому рівнів контексті війни та вказано перспективи подальшого розвитку соціально-економічних процесів у контексті глобалізації.

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ, СВІТОВА ЕКОНОМІКА, ПАНДЕМІЯ COVID-19, ВІЙНА В УКРАЇНІ, МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ УКРАЇНИ, СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОЦЕСИ

SUMMERY

Qualifying work: 112 pp., 33 figures, 10 tables, 80 sources.

The object of research is the development of the world and Ukrainian economies in the conditions of globalization.

The subject of research is a set of theoretical and practical foundations of the socio-economic consequences of the impact of globalization on the economy of Ukraine and the world.

The purpose of the work is to study the theoretical foundations of the development of globalization, to determine the impact of this phenomenon on the world and Ukrainian economies.

The work reveals the essence of globalization. Approaches to the interpretation of the meaning of the concept of "globalization" are characterized, the main concepts to determining the historical boundaries of the existence of globalization processes are indicated. The positive and negative impact of globalization on the world economy is determined and the socio-economic consequences of this phenomenon for the world are reflected. An analysis of the impact of the pandemic and war on the world economy and the war on socio-economic processes was carried out both on the scale of Ukraine and globally. An own forecast of the development of Ukraine's economy in the post-war period has been developed. Certain actions for improving the economy and business of Ukraine have been proposed. A forecast is given regarding the redistribution of spheres of influence at the world level in the context of war

GLOBALIZATION, WORLD ECONOMY, PANDEMIC COVID-19, WAR
IN UKRAINE, INTERNATIONAL ORGANIZATIONS, BUSINESS
DEVELOPMENT PROSPECTS IN UKRAINE, SOCIO-ECONOMIC
PROCESSES

ЗМІСТ

ВСТУП	7
Розділ 1. ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ЯК ЗАКОНОМІРНІСТЬ РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ.....	11
1.1. Історичний розвиток глобалізації як економічної категорії	11
1.2. Позитивний та негативний вплив глобалізації на розвиток світової економіки	18
1.3. Прояви соціально-економічних наслідків глобалізації в світі.....	21
Висновки до розділу 1	24
Розділ 2. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	26
2.1 Прояви глобалізаційних процесів в різних сферах світової економіки	26
2.2 Вплив пандемії COVID-19 на світову економіку.....	32
2.3 Вплив війни на соціально-економічні процеси в Україні та світі.....	53
Висновки до розділу 2	68
Розділ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ В СВІТІ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	70
3.1 Перспективи розвитку бізнесу (соціально-економічної сфери) в Україні у повоєнний час	70
3.2 Перерозподіл сфер впливу на світовому рівні та перспективи розвитку соціально-економічних процесів	82
Висновки до розділу 3	85
ВИСНОВКИ.....	87
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	91
ДОДАТКИ.....	100
ДЕКЛАРАЦІЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗНУ	112

ВСТУП

Сучасний розвиток світової економіки говорить нам про те, що усі здійснювані процеси поглиблюються, зв'язуються між собою та набувають складної форми взаємодії. Це вираження можна побачити у такому явищі та процесі як глобалізація. Тобто усі процеси в цьому світі перетинаються один з одним й утворюють певну складну систему, де кожне покращення чи погіршення ситуації набуває світового масштабу. Прикладами цього можуть слугувати такі кризові явища, як пандемія у 2020 році та війна в Україні у 2022 році, які починалися в одній країні й згодом впливали та впливають на весь світ. З економічної точки зору ми можемо проаналізувати у кількісному відображенні зміни в економіках різних країн, оцінити які держави краще чи гірше опановують кризові процеси, розрахувати можливі наслідки та надати пропозиції щодо зменшення їх негативного впливу в майбутньому. Тому розуміння глобалізації, її проявів та наслідків є необхідним знанням для оцінки змін, які відбуваються в світі.

Актуальні проблеми розвитку глобалізаційних процесів в світі, їх вплив та наслідки було досліджено у наукових працях багатьох зарубіжних і українських економістів-науковців, таких як Рудніченко Є. М., Гавловська Н. І., Гавловська В. І., Прушківська Е.В., Шевченко Ю.О., Карасьова Н.А., Тарханова Н.О., Радзівська О.С., Бен Луткевич, Меліна Колб, Шадури-Никипорець Н.Т. та інші. Проте питання щодо подальшого розвитку глобалізації й надалі цікавить науковців світу.

Метою роботи є дослідження теоретичних засад розвитку глобалізації, визначення впливу цього явища на світову та українську економіку. Із загальної мети випливають такі завдання дослідження:

- розкрити сутність поняття «глобалізація» та її розвиток;
- визначити позитивний та негативний вплив глобалізації на розвиток світової економіки;

- зазначити прояви соціально-економічних наслідків глобалізації в світі;
- опрацювати прояви глобалізаційних процесів в різних сферах світової економіки;
- здійснити аналіз впливу пандемії COVID-19 на світову економіку;
- дослідити вплив війни на соціально-економічні процеси в Україні та світі;
- спрогнозувати розвиток української економіки, розглянути перспективи життєдіяльності бізнесу України у повоєнний час та надати пропозиції щодо покращення стану бізнесу країни;
- розглянути перспективи розвитку соціально-економічних процесів та перерозподіл сфер впливу на світовому рівні.

Об'єкт дослідження – розвиток світової та української економік в умовах глобалізації.

Предмет дослідження – сукупність теоретичних та практичних основ соціально-економічних наслідків впливу глобалізації на економіку України та світу.

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження становлять методи теоретичного узагальнення, аналізу та синтезу, індукції та дедукції, (для дослідження підходів до визначення сутності поняття «глобалізація» та характеристики концепцій та підходів щодо історичних кордонів існування феномену глобалізації, з'ясування впливу глобалізації на розвиток світової економіки та її соціально-економічних наслідків), порівняння та динаміки (при аналізі впливу пандемії на світову економіку та при дослідженні впливу війни в Україні на соціально-економічні процеси як в країні так і в світі), прогнозування (при визначенні перспектив розвитку бізнесу України у повоєнний час), систематизації (для зведення опрацьованого матеріалу у єдину систему), економіко-статистичний та розрахунково-аналітичний (збір та обробка статистичних даних; дослідження різноманітних макроекономічних показників), абстрактно-логічний метод (для формулювання висновків).

Інформаційною базою для написання кваліфікаційної роботи магістра є офіційні дані статистичного бюро Кюмета, Світового банку, МВФ, Міжнародної організації з міграції, Світової організації торгівлі, статистичних ресурсів Operational data portal та Statista, Міністерства фінансів України, дані видавництва «Forbes Україна», статистичні щорічники, довідкові матеріали, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, збірники наукових праць, матеріали науково-практичних конференцій.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в поглибленому дослідженні теоретичних основ глобалізації, визначені й аналізі впливу пандемії на світову економіку та війни в Україні як на економіку країни так і у світовому розрізі, а також, розробці прогнозу щодо розвитку ВВП України та рекомендації щодо покращення стану бізнесу та економіки в цілому. Наукову новизну засвідчують такі наукові результати:

удосконалено:

- характеристику підходів щодо трактування змісту поняття «глобалізація» та її часових меж;

отримало подальший розвиток:

- надано нові прояви соціально-економічних наслідків глобалізації в світі;

- підходи щодо визначення історичних меж глобалізації, а саме запропоновано власний підхід щодо виникнення та стрімкого розвитку цього явища;

- виокремлено три нових виклики, що постали перед людством у XXI столітті, серед них особливо виділено пандемію та війну в Україні й визначено їх вплив у світовому та каїновому рівні;

- проведено прогнозування ВВП України та надані перспективи розвитку як економіки так й бізнесу країни, запропоновані пропозиції щодо покращення стану бізнесу в Україні;

- представлено перспективи подальшого розвитку соціально-економічних процесів в світі та перерозподіл сфер впливу у контексті війни та глобалізації.

Практичне значення одержаних результатів. Отримані результати можуть слугувати методологічною основою для подальших досліджень різних проявів глобалізаційних процесів в світі та для розробки нових підходів щодо визначення історичного розвитку глобалізації, а також, для оцінки майбутніх перспектив розвитку економіки України з урахуванням впливу війни та запропонованих шляхів покращення стану нашого бізнесу.

Апробація результатів роботи. Основні положення та висновки кваліфікаційної роботи представлені у матеріалах XVI Міжнародної науково-практичної конференції «Управління соціально-економічним розвитком регіонів і держав» (м. Запоріжжя), опубліковано тези на тему «Проблеми глобалізації на сучасному етапі розвитку». У Віснику Запорізького національного університету опубліковано статтю на тему «Глобалізаційні та соціально-економічні процеси в Україні та світі у контексті війни».

Структура роботи складається зі вступу, в котрому обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено мету та завдання; трьох розділів: у першому розглядаються та досліджуються теоретичні існування та розвитку глобалізації, у другому розділі визначено прояви процесів глобалізації в різних сферах світової економіки та проаналізовано вплив двох таких кризових ситуацій як пандемія та війна в Україні, третій розділ присвячено розробці прогнозу розвитку ВВП України, оглядам інших прогнозів щодо стану нашої економіки загалом, надано ідеї щодо покращення стану бізнесу та економіки України у повоєнний період, зазначені перспективи розвитку соціально-економічних процесів та перерозподіл сфер впливу у контексті війни та глобалізації. Кваліфікаційну роботу завершують узагальнюючі висновки за результатами дослідження, список використаних джерел та додатки.

Розділ 1. ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ЯК ЗАКОНОМІРНІСТЬ РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

1.1. Історичний розвиток глобалізації як економічної категорії

Наприкінці ХХ ст. сформувалася економіка нового типу – світова або, як її ще називають, глобальна економіка. Її відмінною рисою є те, що всі основні види економічної діяльності здійснюються в світовому масштабі. З'явилися глобальні корпорації, які представляють собою великі фінансово-виробничі, науково-технологічні, торговельно-сервісні об'єднання. Основною причиною глобалізації є максимізація прибутку як головного мотиву іноземного інвестування.

Колишній Генеральний секретар ООН Кофі Аннан на ювілейній сесії ООН зазначив, що глобалізація вже інтегрована практично у всі взаємодії суспільства, підприємств, ринків та економік світу.

Із розпадом світової економіки на соціалістичну і капіталістичну, більшість країн перейшла до ринкових відносин в своїх економіках. Це стало поштовхом до початку поглиблення дії глобалізаційних процесів. Саме лібералізація відносин між країнами, обмін трудовими ресурсами, міграція створили передумови для впровадження змін на законодавчому, адміністративному та суспільному рівнях. А саме це спонукало до посилення глобалізації економічних відносин в світі.

У кінці ХХ століття перед світом постало багато глобальних проблем: екологічна, енергетична, демографічна, продовольча, боргова. Також глобальною проблемою для багатьох країн є тіньова економіка.

Всі ці процеси, взаємопроникнення їх в державах світу, питання вирішення глобальних проблем стають передумовами щодо появи глобалізації економіки. До початку ХХІ століття вище вказані тенденції підвели світ до

створення повноцінної глобальної економіки. Оскільки глобалізація відбувається у багатьох сферах життя людей, її можна назвати універсальним інструментом для побудови нової світової економіки.

Зазначені процеси, котрі знаходяться під впливом глобалізації взаємодіють, проникаючи один в інший, це пов'язує економіку з політикою, соціальні процеси з екологією тощо.

У теорії й до сьогодні відсутнє точне визначення поняття «глобалізація», тому пропонуємо розглянути чотири основних підходи до трактування змісту поняття «глобалізація» (таб.1.1).

Таблиця 1.1 – Підходи до трактування змісту поняття «глобалізація»

№ п/п	Назва	Характеристика
1	Гуманістичний	Прихильники цього підходу стверджують, що глобалізм є гуманним, оскільки він надає можливості розвитку вільного ринку та демократії. Така позиція науковців базується на формулі: «Скільки світів – стільки глобалізацій», тобто глобалізація є наслідком розвитку технологій, поглиблення взаємовідносин між країнами світу й т.і. За даним підходом робиться припущення, що глобалізація може вирішити багато проблем у середині суспільства. Так, вчені вважають, що глобалізація є тенденцією, котра вже існує декілька століть та має на меті поєднати людство, встановлюючи взаємозв'язки між країнами, культурами й державами в усіх аспектах життєдіяльності.
2	Критичний	Глобалізація – це процес, але він є неприйнятним у його сучасному вигляді. Вважається, що у вищевказаному процесі, може розмитися таке поняття як державний суверенітет та інші національно-демократичні надбання. Тому є необхідність розвивати місцеві компанії та структури. Провідним твердженням даного підходу є думка, що глобалізація далека від братерського єднання людства, яке зазначено в гуманістичному підході.
3	Підхід «невизначеної глобалізації»	Головною тезою підходу є думка, що глобалізація має невизначений характер, тому майбутнє й результати вивчаемого поняття на даний момент невідомі. Тому глобалізація може привести до різного роду розвитку подій: від війни народів до різноманітних катастроф.
4	Підхід «неоліберальної глобалізації»	Сутністю неоліберального підходу є те, що глобалізація являється інтернаціоналізацією економічного, політичного та культурного аспектів діяльності людства.

Продовження Таблиці 1.1		
		<p>Вважається, що світ є нестабільним, тому це, в якійсь мірі, заперечує гіпотезу про стійкий розвиток, тому глобалізація сприяє розмиванню державних кордонів, суверенітету та впливової ролі держави як такої.</p> <p>Також, визначається, що країни, які розвиваються, більше зосереджені на фінансовій складовій їх розвитку, тому виникає тенденція до експансії ТНК у цих державах. Глобалізацію визначають як процес щодо зближення та взаємопроникнення національних економік, що допоможе утворити «співтовариство цивілізованих країн».</p>

Джерело: створено авторами на основі даних [1]

Отже, з Таблиці 1.1 можна зробити висновок, що всі підходи до тлумачення змісту поняття «глобалізація» відображають сутність того, що глобалізація – це певний процес перетворень у світі, але з різним забарвленням. Але, на наш погляд, останній підхід, а саме підхід «неоліберальної глобалізації» є більш дотичним до сучасності.

Тепер пропонуємо розглянути саме визначення поняття глобалізації різними вченими сучасності (таб. 1.2).

Таблиця 1.2 – Визначення поняття «глобалізація»

№ п/п	Визначення	Автор
1	«Глобалізація – це процес, який руйнує національні кордони, інтегрує національні економіки, культури, технології та управління, а також створює складні відносини і взаємозв'язки, опосередковані через різноманітні потоки, що включають людей, капітал, ідеї тощо.»	Рудніченко Є. М., Гавловська Н. І., Гавловська В. І. [2]
2	«Глобалізація – це всеохоплюючий об'єктивний процес розмивання та стирання кордонів у всіх сферах життя суспільства, як наслідок пошуку найефективнішого використання продуктивних сил людства, що призводить до трансформації світового співтовариства у відкриту цілісну систему інформаційно-технологічних, фінансово-економічних, суспільно-політичних та соціально-культурних взаємозв'язків та взаємозалежностей, результатом якої може стати створення гомогенного господарського світового порядку.»	Прушківська Е.В., Шевченко Ю.О. [3]
3	«Глобалізація - трансформаційна інтернаціоналізація національних економік окремих країн із відкритими економічними системами у глобальну економіку міжнародного масштабу, яка функціонує як за єдиними нормами, вимогами, правилами, за умов інформаційного забезпечення глобального простору, так і з	Карасьова Н.А. [4]

Продовження Таблиці 1.2		
	урахуванням певних національних особливостей, які можуть бути змінені або скасовані в перспективі, і що здійснюється під впливом загальносвітових тенденцій до відкритості, універсальності та взаємозалежності.»	
4	«Глобалізація являє собою взаємопроникнення, взаємозв'язок і взаємопереплетення економік країн світу, коли економічні процеси, що відбуваються в одній країні, знаходять відображення в інших країнах, засноване на нових інформаційних технологіях і представляє весь світ як єдине ціле.»	Тарханова Н.О. [5]
5	«Глобалізація - процес всесвітньої економічної, політичної і культурної інтеграції та уніфікації, що охоплює всі сфери життя й має системний характер.»	Радзівська О.С. [6]
6	«Глобалізація — це процес, за допомогою якого ідеї, знання, інформація, товари та послуги поширюються по всьому світу.»	Бен Луткевич [7]
7	«Глобалізація — це слово, яке використовується для опису зростаючої взаємозалежності світових економік, культур і населення, спричиненої транскордонною торгівлею товарами та послугами, технологіями та потоками інвестицій, людей та інформації.»	Меліна Колб [8]

Отже, з Таблиці 1.2 можна побачити різні тлумачення глобалізації, але є в них багато спільного – в усіх визначеннях згадується про зближення та взаємозалежність економік світу й певні поштовхи, які призвели до цього. Тому ми схилиємося до того, що глобалізація – це процес більш тісної інтеграції різних економік світу, який призводить до подальшого взаємопроникнення одного явища в інше, що утворює складну систему взаємозв'язків усіх складових нашого світу.

Згадаємо, що основними ознаками процесу глобалізації є:

- взаємозалежність національних економік та їхнє взаємопроникнення;
- формування міжнародних виробничих утворень поза національними кордонами;
- зростаюча фінансова єдність та взаємозалежність фінансово-економічних систем країн світу;
- послаблення можливостей національних держав щодо формування незалежної економічної політики;

- розширення масштабів обміну та інтенсифікація процесів руху товарів, капіталів, трудових ресурсів;
- створення інституцій міждержавного, міжнародного регулювання глобальних проблем;
- тяжіння світової економіки до єдиних стандартів, цінностей, принципів функціонування.

У світовій практиці виділяють чотири базові концепції, що зазначають історичні кордони феномену глобалізації (рис. 1.1).

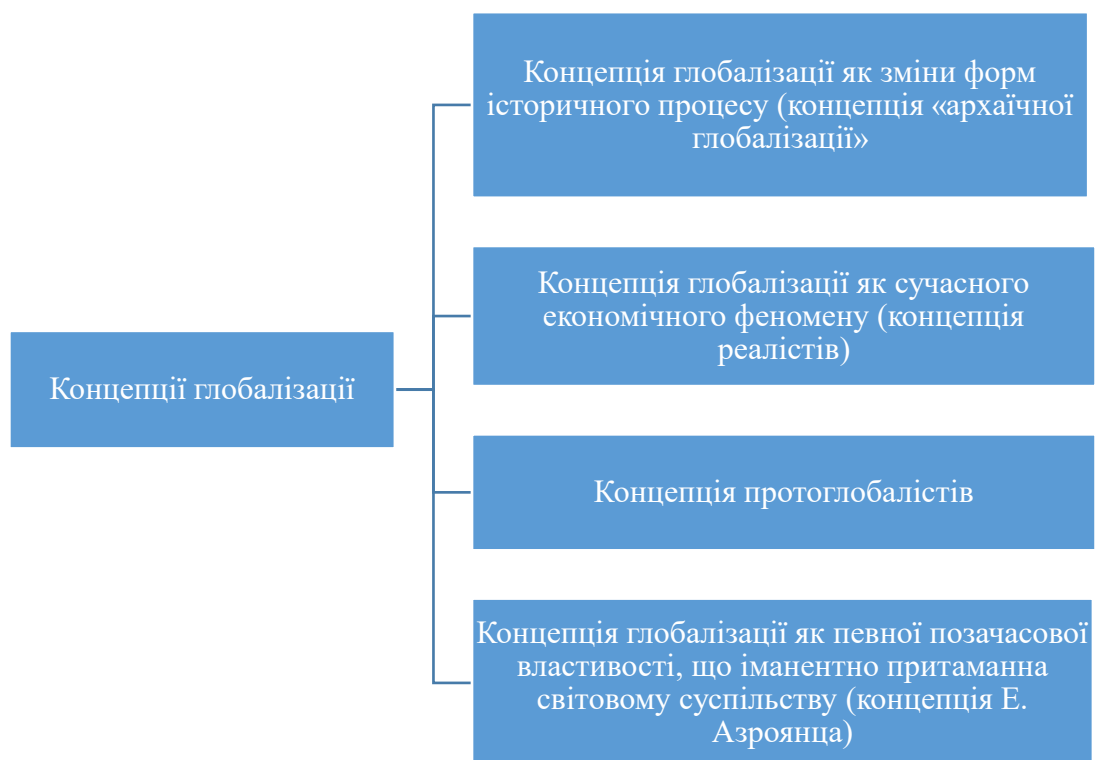

Рисунок 1.1 – Концепції глобалізації

Джерело: створено на основі даних [6], [9], [10].

Детальна характеристика концепцій глобалізації наведена у Додатку А.

Із даних Додатку А можна побачити, що кожна концепція глобалізації спирається на історичному розвитку даного явища та процесу. В тому чи іншому ключі глобалізація все одно бере свої витoki через історію, оскільки кожна з теорій розглядає це поняття спираючись на певні історичні межі та здобутки та відкриття, які були здійснені в той період.

Існують й альтернативні підходи. У сучасній науковій літературі виокремлюють два основних підходи до визначення хронологічних меж глобалізації. Представники першого, більш розширеного, підходу трактують глобалізацію як тривалий історичний процес поетапного формування загальнопланетарної цілісності, що супроводжує весь хід цивілізаційного розвитку, що почався приблизно 100 років тому у зв'язку із розповсюдженням зовнішньоекономічних відносин.

Наприклад, праці Шадури-Никипорець Н.Т. виділяються три хвилі глобалізації: 1) перша хвиля (1870-1914 р.), в межах якої питома вага міжнародної торгівлі у валовому світовому доході зросла у два рази, обсяг інвестицій у країни, що розвиваються, досяг 32 %, міграція охопила 10 % населення; 2) друга хвиля (1950-1970 р.), пов'язана з відновленням міжнародних зв'язків після їхнього знищення в період двох світових війн. За цей період питома вага світової торгівлі у світовому ВВП досягла рівня першої хвилі, обсяг інвестицій у країни, що розвиваються, становив 11 %; 3) третя хвиля (починаючи з 1970 р.), викликана стрімким розвитком сучасних інформаційних і транспортних технологій. В 1998 р. обсяг інвестицій у країни, що розвиваються, досяг 22 % [11].

Сучасні дослідники стверджують, що довгостроковий процес розвитку глобалізації має циклічно-хвильову природу, пов'язану з періодичними підйомами й спадами інтеграційних процесів. При цьому глобалізаційні хвилі, що поєднують інтеграційні процеси, що пов'язані із диференціацією сприяють розвитку глобалізації в світі [6], [9], [11], [12].

Відповідно до зазначеного підходу розрізняють такі цикли глобалізації:

1. Античний цикл (VIII ст. до н.е. -II ст. н.е.), що включає: хвилю диференціації (VIII-IV ст. до н.е.); хвилю інтеграції (III ст. до н.е. -II ст. н.е.).
2. Середньовічний цикл (III-XIII ст. н.е.), що включає: хвилю диференціації (III-VII ст. н.е.); хвилю інтеграції (VIII-XIII ст. н.е.).
3. Цикл Нового часу (XI-XXI ст.), що охоплює: хвилю диференціації (XI-XVIII ст.); хвилю інтеграції (XI-XXI ст.).

Також, деякі дослідники [6], [9], [11], [12] виділяють:

- колоніальну глобалізацію як наслідок Великих географічних відкриттів XV-XVI ст.;
- повільну еволюційну глобалізацію, що тривала до кінця XI ст.;
- прискорену глобалізацію XX ст.

Існує також підхід, відповідно до якого процес глобалізації розділяється на наступні етапи [6], [9], [11], [12]:

- повільну глобалізацію (до початку епохи Великих географічних відкриттів);
- структурну глобалізацію, пов'язану з переділом миру й утворенням протилежних економічних систем (середина XI -80-ті роки XX ст.);
- послідовну глобалізацію (сучасний етап).

Послідовники другого, більш вузького, підходу розглядають глобалізацію як новітній процес, що почався з кінця XX ст. і гармонійно пов'язаний з більше загальним процесом інтернаціоналізації. Прибічники зазначеного підходу виокремлюють такий розвиток процесів глобалізації: до XX ст. міжнародна економіка базувалася на відносинах між країнами, тоді як світова економіка XX ст. спирається на певні мережі зв'язків, що охоплюють господарства країн; яким би не була питома вага зовнішньої торгівлі у ВВП світу до XX ст., загальний обсяг торгівлі та її інтенсифікація в сучасних умовах не можуть бути порівнянні з попереднім періодом; новітні потоки фінансових ресурсів не зводяться до традиційного розуміння експорту капіталу; транснаціоналізація економіки, трансграничне виробництво й феномен поглиблення комунікаційних процесів беруть початок в XX ст. [6], [9], [11], [12].

Також, фахівці ОЕСР пропонують свою класифікацію щодо розвитку процесів глобалізації, що має певну співзвучність з протоглобальною концепцією, вони виділяють наступні етапи глобалізації:

1) Інтернаціоналізація – етап розпочинається з середини XIX ст. й характеризується розвитком експортних потоків.

2) Транснаціоналізація – приблизно після закінчення Другої світової війни, цей період ототожнюється із стрімким зростанням потоків іноземних інвестицій.

3) Глобалізація – свій розвиток починає з 80-х років минулого століття та окреслюється потужним розвитком інформаційних технологій [9].

На противагу вже існуючим підходам У. Бек – дослідник глобалізації, вважає, що можна висвітлити три підходи до встановлення часових меж вищевказаного явища. Тож, перший підхід базується на тому, що глобалізація має своє коріння ще з появою й розвитком цивілізацій та набуває значення як процес поширення і розширення цивілізацій в світі. Згідно другого підходу глобалізація виникла із зародженням капіталізму та європейської модерності й налічує вже 500 років свого існування. Третій підхід описує глобалізацію як нещодавно відкрите явище та процес, який розпочався з такими процесами як становлення нового світоустрою без колоніальної системи, постіндустріалізація та стрімке набуття інформації вагомого значення у світі та соціумі [6].

Отже, можемо побачити, що процес становлення глобалізації в світі є доволі тривалим й має різні концепції та підходи щодо виявлення певних хронологічних меж її розвитку.

1.2. Позитивний та негативний вплив глобалізації на розвиток світової економіки

У попередньому пункті було розглянуто історичний розвиток глобалізації як економічної категорії. Але з розвитком виникають й певні

позитивні та негативні прояви глобалізаційний процесів для економік світу, що є закономірністю.

Спочатку розглянемо позитивні риси глобалізації. Зазначимо, що на сьогодні немає однієї точки зору щодо позитивного впливу вищевказаного процесу, оскільки економіки країн світу розвиваються по різному та не на однаковому рівні. Тому існують розбіжності між позитивними надбаннями для розвинутих економік та менш розвинутих, оскільки позитивний вплив для розвинутих країн може бути згубним для менш розвинутих.

Пропонуємо розглянути позитивні риси глобалізації для розвинутих економік світу, насамперед це:

- зростання обсягів зовнішньої торгівлі через поглиблення спеціалізації країн, оскільки відбувається розвиток технологій та лібералізація ринків збуту;

- поширення національного капіталу на закордонні ринки шляхом лібералізації інвестиційних режимів, що надає можливість національним капіталам промислово розвинених країн розширити сфери діяльності за рахунок інших країн і підвищити ефективність їх використання;

- економія за рахунок масштабів виробництва, через це у компаній є можливість скорочувати свої витрати, й, таким чином, налагоджуються умови для зниження цін на продукцію;

- посилення конкуренції, що стимулює до винаходження нових стратегій ведення бізнесу, відкриття нових ринків й сфер діяльності, створення нових технологій або вдосконалення вже існуючих;

- посилення експансії транснаціональних корпорацій, що було зумовлено такими чинниками, як: відкриття нових регіонів та ринків збуту після розпаду СРСР, зростаюче поглиблення фінансового сектора, тобто поява транснаціональних фінансових конгломератів;

- забезпечення в провідних індустріально розвинутих країнах прийняттого мінімального рівня якості життя для населення таких країн;

- розробка демократичних норм управління на державному та міжнародному рівнях, які є орієнтиром для багатьох держав світу;
- підвищення продуктивності праці за рахунок впровадження новітніх технологій у виробництво та в інші складові підприємств;
- розвиток новітніх технологій у автомобіле- та авіабудуванні, ракетній, космічній, військовій та ядерній галузях економік;
- відкриття кордонів між країнами, тобто полегшення процедур щодо в'їзду та виїзду з країн, що стимулює подальший розвиток туристичної, транспортної галузі, також підвищення обсягів торгівлі не тільки в середині країни, а й з іншими державами;
- створення підґрунтя для вирішення глобальних проблем людства, оскільки відбувається єднання країн світу задля забезпечення сталого розвитку та процвітання у майбутньому.

Щодо позитивного впливу глобалізації на менш розвинуті країни, можна сказати наступне:

- зростання збуту сировинних ресурсів та напівфабрикатів, що дозволило збільшити доходи, створити нові робочі місця та залучити інвестиції національним виробникам;
- долучення цих економік до технологічних розробок;
- зростання конкуренції серед національних виробників та за рахунок цього підвищення якості та асортименту продукції;
- розвиток малого та середнього бізнесу за рахунок виходу на міжнародний ринок.

Отже, перевагами глобалізації є можливості розвитку національних економік та покращення життя населення.

Тепер розглянемо негативний вплив глобалізації на економіки світу, серед них зазначимо наступне:

- зростання розриву у рівнях доходів між країнами та групами населення, особливо в останні два десятиліття;

- надмірне посилення конкуренції між фахівцями та підприємствами призводить до зростання рівня безробіття та витісненню певних гравців на ринку;
- не координованість національних урядів та міжнародних організацій у своїх діях призводить до неврегульованих ринкових процесів;
- лобіювання ТНК власних інтересів по зменшенню податкових платежів та використання ними офшорних зон, також це призводить до втрати урядом впливу на економічні процеси в країні;
- надмірне використання власного авторитету, ТНК виснажують природні та людські ресурси в приймаючих країнах;
- посилення можливості до утворення економічних криз шляхом зростання інфляції через спекуляцію на фінансових ринках;
- все більше розмивання кордонів може призвести до втрати самостійності та суверенності держави, а також, у зв'язку з пандемією, важко припинити розвиток тої чи іншої хвороби в певній країні, що призвело до нової глобальної кризи у 2019-2020 роках, котра мала вагомий негативний вплив на усі галузі економік світу та сфери життєдіяльності людства;
- залежність країн світу однієї від одної, через налагодження та поглиблення взаємозв'язків та співпраці;
- поширення трудової міграції, а саме виїзд з країн активних та мобільних громадян [13].

Таким чином, можна стверджувати, що глобалізаційні процеси несуть в собі як позитивний так і негативний вплив для розвитку економік країн світу.

1.3. Прояви соціально-економічних наслідків глобалізації в світі

Кожен процес або явище має також й свої наслідки, тому пропонуємо детальніше розглянути які соціально-економічні наслідки несе глобалізація.

По-перше, поступове зростання розриву у рівнях доходів населення. Більш заможні та впливові отримують ще більше доходів, натомість бідні верстви населення продовжують бідніти. Поглиблення такої ситуації може призвести до незадоволення певних верств населення й в подальшому до заколотів та мітингів, щоб держави звернули на це увагу.

По-друге, недовіра міжнародних організацій у критичних ситуаціях, наприклад під час російсько-української війни. На наш погляд, це сталося через те, що глобалізація має на меті поглиблення взаємозв'язків між країнами, й з часом ці взаємовідносини стають дуже тісними, що будь-які зміни будь то кризи, війни чи пандемії одразу відчуються на економіках світу, тому уряди країн та голови міжнародних організацій вважали, якщо вони продовжуватимуть бізнес із агресором та нададуть йому все необхідне для свого задоволення, то врешті решт, воєнні дії зупиняться й все прийде в норму. Така помилка сталася ще за часів 2014 року, коли Росія вперше вторглася в Україну й зараз ми можемо бачити наслідки цієї помилки. До сьогодні маємо певну кризу в міжнародних інституціях бо в одних з них Росія має право вето. В інших її не можуть виключити через ядерний статус та т.і.

В одній з праць нашої сучасності [14] глобалізація зазначається як рушій демократичних засад, але поряд з цим, вона засуджується, оскільки на даному етапі розвитку подій в світі, демократія має негативне забарвлення, тому що вона сприяла збільшенню доходів агресора, вбачаючи в бізнесі й толерантності можливість змінити перебіг подій. Але недовіра призвела до ще більшого загострення глобальних проблем людства. Однією з них є голод, через неможливість України вчасно поставити агропромисловою продукцію до країн Африки. Україна є одним з найбільших експортерів агропромислової продукції до країн Близького сходу та Африки та має вплив на продовольчу ситуацію в цих регіонах. Блокування суден з продукцією зі сторони Росії ледь не спричинило спалах нової кризи через голод в багатьох країнах. Вирішення проблеми стало можливим через втручання ООН та Туреччини. Це було перше складне рішення, яке ООН змогла прийняти на тлі російських вето. Можна

сказати, що воно було початком реформування організації, яка в сучасності стала практично недієвим міжнародним органом.

Наступною є енергетична проблема, оскільки зменшилися поставки газу з Росії. Вже деякий час Росія шантажувала країни Європи, зменшуючи поставки газу та призводячи до стрімкого зростання цін на цей ресурс через неможливість країнам швидко змінити експортера. Трубопроводи, що були побудовані ще за часи СРСР та нові – останніх років, стали підставою для шантажу, оскільки постачання газу по них було дешевшим ніж за допомогою танкерів з Сходу та від США. Країнам, що стали залежними від російського газу потрібно швидко змінювати свої системи отримання цього природного ресурсу. Тобто Росія в даному випадку готова вдатися до будь-яких заходів аби отримати якусь перемогу в Україні, навіть залишити Європу без стабільного тепlopостачання. Тож, глобалізаційні процеси в цьому випадку показали свій негативний вплив.

Також, існує ядерна загроза, через шантаж агресора завдати таким ударом шкоди Україні та іншим державам світу, це може мати катастрофічні наслідки як для нашої країни, так й для всього світу. Така ситуація стала можливою через недієвість такої міжнародної організації, як МАГАТЕ. Вона не може вплинути на Росію і цей випадок може стати початком некерованого розвитку подій зі сторони інших недоброчесних країн, які мають або в майбутньому матимуть статус ядерної держави.

На наш погляд, неспроможність виконувати міжнародними організаціями та урядами своїх обов'язків та функцій призводить до ще більших негативних наслідків по всьому світу. Війна в Україні стає лакмусом для діяльності багатьох міжнародних організацій та рушійною силою для їх реформування, спираючись на сучасні реалії.

Наступним проявом можна відзначити такий соціальний аспект, як міграція населення та через це поглиблення економічної кризи. Прикладом цього може бути відтік населення з України через агресію Росії. Мільйони людей були вимушені виїхати до інших країн, економіка майже зупинилася не

тільки через руйнування, але й через брак фахівців. Більшість мігрантів опинилася в Європі і це вплинуло на економіки країн до яких прибули переселенці. Країни задля допомоги вилучили зі своїх економік кошти на допомогу та мають зростання рівня інфляції. Навіть країни, які потребували робочої сили мають такі проблеми, оскільки прибулі мігранти мають складнощі через незнання мови або не є тими фахівцями в яких є потреби в країні. З іншої сторони масова міграція та безробіття в Україні, стали витоком насичення ринків приймаючих країн дешевою робочою силою, посилення конкуренції, зростання державних витрат для надання допомоги біженцям.

Глобалізація на прикладі сучасної ситуації в Україні наочно показує, як всі негативні економічні, соціальні, політичні та екологічні прояви в одній країні вливаються на весь світ. Можна сказати, що маємо ефект доміно, коли падіння однієї гральної «плитки» призводить до поступового падіння всіх інших «плиток».

Висновки до розділу 1

У даному розділі було здійснено наукове узагальнення теоретичної складової поняття глобалізації. За результатами дослідження сформовано такі висновки:

Існує багато різних точок зору, підходів та концепцій до визначення поняття «глобалізація» та встановлення її хронологічних меж. Попри це можна зазначити, що глобалізація є явищем та процесом, якому характерне взаємопроникнення одних процесів в інші, тобто те, що стосується всього світу в цілому. Встановлення історичного розвитку глобалізації налічує велику кількість вчених, котрі намагалися окреслити певний відрізок часу коли саме зародилася глобалізація та які етапи вона проходила, деякі підходи та концепції витікають одна з іншої. Але на сьогодні не існує єдиного погляду

щодо певного тлумачення глобалізації як поняття, та й немає остаточного твердження щодо питання за які часи виникла глобалізація.

Глобалізація має свої позитивні та негативні риси, які були розглянуті на прикладі розвинутих та менш розвинутих країн. Так, оскільки рівень розвитку кожної країни неоднаковий, то й глобалізація матиме своє окреме наповнення.

Як і будь-який інший процес або явище глобалізація несе за собою й соціально-економічні наслідки, котрі мають та/або матимуть певні відлуння вже сьогодні та у майбутньому.

Розділ 2. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

2.1 Прояви глобалізаційних процесів в різних сферах світової економіки

У ХХ столітті в період закінчення Другої світової війни перед спільнотою світу постала необхідність створення міжнародних організацій задля підтримання миру та розвитку економік. Такими організаціями стали ООН, група Світового банку, МВФ, СОТ та інші. ООН – є уніфікованою міжнародною організацією, основною метою якої є підтримка миру та міжнародної безпеки, що, в свою чергу, спонукатиме до розвитку співпраці між країнами світу. МВФ надає політичні консультації та фінансування країнам-членам в економічних труднощах, а також працює з країнами, що розвиваються, щоб допомогти їм досягти макроекономічної стабільності та зменшити бідність. Група Світового банку надає кредити країнам, що розвиваються, з метою зменшення бідності, прийняття своїх рішень з зобов'язанням сприяти іноземним інвестиціям, міжнародній торгівлі та сприяти капітальним інвестиціям. СОТ займається регулюванням торгівлі між країнами-учасницями, забезпечує основу для переговорів і формалізації торговельних угод, а також процесу вирішення суперечок, спрямованого на забезпечення дотримання учасниками угод цієї організації.

Заснування та початок функціонування вищезгаданих інституцій є одним з важливих проявів глобалізації. Хоча зараз існує багато різноманітних концепцій та підходів щодо розвитку глобалізації, я спираюся на те, що з середини ХХ століття глобалізаційні процеси поступово набувають обертів та є невід'ємною частиною людства, що в певній мірі можна вважати поєднанням двох підходів до трактування та хронології розвитку глобалізації, які ми розглядали в першому розділі. Перший підхід базується на твердженні, що

глобалізація є тривалим та історичним процесом поетапного формування загальнопланетарної цілісності, що супроводжує весь хід цивілізаційного розвитку у зв'язку із розповсюдженням зовнішньоекономічних відносин. Сутністю другого підходу є те, що глобалізацію вважають новим процесом що почався з кінця ХХ ст. і гармонійно пов'язаний з більше загальним процесом інтернаціоналізації [6], [9].

На наш погляд глобалізація є й історичним процесом, який складається з певних етапів розвитку, й процесом інтернаціоналізації, оскільки саме з кінця ХХ століття глобалізація набуває стрімкого розвитку й провідного положення в світі.

Після створення різноманітних міжнародних інститутів з підтримки миру та економік світу, наступним проявом глобалізації став бурхливий розвиток ТНК, тобто компаній, які здійснюють свою підприємницьку діяльність, виходячи на ринки інших країн, що стало поштовхом до піднесення таких галузей економіки, як: машинобудування, хімічна та видобувна промисловість, інформаційні технології. А країни Великої сімки стали флагманами світової економіки й увели в економічну теорію новий термін «індустріальні країни». Згодом, діяльність ТНК призвела до поширення аутсорсингу. Так, у корпорацій є можливості передавати певні функції іншим компаніям, що іноді відбувається за нижчу ціну на ринку. За допомогою аутсорсингу малі та середні підприємства отримують можливості для власного розвитку. Прикладом аутсорсингу в Україні є компанія ТОВ «ДТЕК Сервіс», яка займається наданням різноманітного набору послуг, котрі включають в себе послуги й з аутсорсингу, групі компаній ДТЕК [15], [16].

Іншим глобалізаційним проявом є створення Ямайської валютної системи, яка є сучасною системою міжнародних-валютних відносин та заснована на вільних плаваючих курсах валют й стала підґрунтям для розвитку системи SWIFT. Таким чином, нова валютна система та система SWIFT стали поштовхом для розвитку глобальної економіки, коли зв'язки між країнами стали більш простішим та набували обертів.

Поряд з економічним розвитком світу, людство почало більше приділяти увагу проблемам світового масштабу, тобто глобальним проблемам. Так, з 80-х років XX століття проблеми кліматичних змін, бідності, голоду стали одними з важливих тем для досліджень.

Витоком прийняття нової валютної системи, впровадження системи SWIFT та зосередження уваги на важливих проблемах людства стало створення Європейського союзу, Азійсько-Тихоокеанського демократичного союзу та ін., що стало причиною до визнання утворення глобальної економіки. Цей крок також є проявом глобалізації, оскільки сутністю глобалізації є зближення кордонів та ще більший розвиток взаємозв'язків між країнами для вирішення глобальних проблем та сталого розвитку економік світу.

Початок XXI століття відзначився поступовим відходом провідних країн світу від промислового сектору до сектору послуг. Зміна орієнтирів пояснюється занепокоєнням держав світу щодо подальших змін клімату й виснаження надр Землі. Такі дії подарували світу новий економічний термін «постіндустріальні країни». В таких країнах послуги займають більше 50% ВВП й вони є розвиненими провідними країнами.

В наш час вже більше уваги приділяється питанням вирішення глобальних проблем людства, набуває популярності концепція сталого розвитку, поглиблення інтеграційних процесів, стрімкий розвиток таких новітніх технологій як штучний інтелект та збільшення можливостей інформаційних технологій. Так, глобальні процеси в світі призвели до корпоративної соціальної відповідальності бізнесу, особливо якщо це стосується навколишнього середовища, оскільки останні десятиліттями постає гостре питання щодо втримання змін клімату шляхом зменшення негативного впливу на атмосферу шкідливих викидів від переробки відходів, зменшення навантаження на надра Землі через зменшення видобутку викопного палива й заміна традиційних джерел енергії на відновлювані. Прикладом опікування щодо стану навколишнього середовища може бути діяльність таких компаній як Mattel та Hasbro. Це провідні компанії з виробництва іграшок на світовому

ринку. Обидві компанії впроваджують програми та стратегії щодо мінімізації негативного впливу на довкілля шляхом спонукання дітей та їх батьків до сортування іграшок для переробки у своїх центрах з переробки, й потім компанії виробляють нові товари з вже перероблених матеріалів [17], [18]. Також, на рівні країн світу, Данія задля вирішення питання екологізації довкілля, почала активно впроваджувати різноманітні кроки та технології, щоб виховати у суспільства необхідність дбати про природу. Прикладом цього є проект щодо створення штучного острова, головне його призначення - збільшити використання зеленої енергетики, що буде забезпечувати електроенергією не тільки власну країну, а й створити можливість продавати її іншим державам-сусідам [19]. Іншим прикладом може слугувати містечко Камікацу в Японії, жителі якого власноруч займаються сортуванням сміття на багато різних категорій, щоб полегшити його переробку у майбутньому [20].

Глобалізаційні процеси спонукають людство винаходити нові технології, що впливає на економічний розвиток як підприємств так і країн в цілому. Наприклад, поширення мережі Інтернет, створення штучного інтелекту та роботизація.

Ще одним проявом глобалізації є вплив пандемії COVID-19, яка розпочалася на початку 2020 року. Через пандемію глобальні процеси більш поглибилися, оскільки перед суспільствами та бізнесом постало питання «Що робити?» та «Як далі вести бізнесову діяльність?».

Зазначається, що пандемія COVID-19 може стати поворотним моментом в епоху глобалізації, оскільки багатьом підприємствам в різних країнах світу необхідно дотримуватися норм та рішень, що приймаються органами влади щодо пандемії.

В розвинутих країнах, де суспільство має довіру до влади, громадяни прислуховуються до вимог та заходів, що вживають органи влади задля запобіганню поширення вірусу. Але поряд з цим виникає таке явище як спроби використання персональних даних. Наприклад, в деяких країнах дані мобільних телефонів та інших пристроїв використовувались для стеження за

населенням задля запобігання поширенню COVID-19. Цифровий моніторинг та використання особистих даних, як системи контролю, мав на меті досягнення вищої цілі – збереження здоров'я населення. Але головним пріоритетом європейського регламенту щодо захисту особистих даних залишається обмеження доступу особистих даних людей від сторонніх осіб, в тому числі держави.

Американський філософ, політичний економіст Френсіс Фукуяма, зазначив, що криза, яка сталася через пандемію COVID-19, забезпечить дієвість тим урядам, які боротимуться з наслідками пандемії [21].

Також, необхідність сидіти вдома призвела до збільшення оборотів інформаційних потоків через Інтернет ресурси, що прискорило до зменшення паперових видань на ринку.

З огляду на негативний вплив пандемії на діяльність бізнесу в світі, наприклад, компанія Fujitsu вирішила інвестувати в автоматизацію, тобто зменшення присутності людини у процесах створення певного продукту [22].

Хоча на початку XXI століття людство все більше уваги приділяє соціальній та технологічній сферам розвитку, ми зіткнулися принаймні з трьома важкими викликами:

- Перший виклик це світова фінансова криза у 2008 році, яка стосувалася падіння світових фінансових ринків.
- Другий виклик – пандемія COVID-19 у 2020 році. Ця криза була гіршою за попередню, оскільки вона торкнулася не лише фінансового сектору, а й соціального. Була прийнята низка жорстких карантинних заходів, серед яких закриття кордонів та обмеження пересувань, що обвалило такі галузі сектору послуг, як: туризм, транспорт та різні розважальні заходи й обмежило міжнародну торгівлю.

Можна сказати, що ця криза вагомо вплинула на глобалізаційні процеси, але з часом людство пристосувалося до нових реалій та почало створювати нові технології для полегшення становища економік світу й запустило нові глобалізаційні процеси. Так, компанії світу почали використовувати роботів у

своїй діяльності або масово переводити своїх працівників на віддалений режим роботи, але це мало негативний вплив на соціальний розвиток людства та кількість робочих місць.

- Третій виклик, й на мій погляд не менш важкий – це повномасштабна війна в Україні, через вторгнення Росії. Зазначимо, що за оцінками звіту ОЄСР на березень 2022 року роль економік України та Росії у світовій економіці несуттєва. В сукупності на них припадає лише 2% світового ВВП у ринкових цінах й таку ж частку вони займають у світовій торгівлі. Попри це Україна та Росія дійсно мають вагомий вплив на світову економіку, оскільки країни є провідними постачальниками товарів у низці ринків. Україна та Росія разом забезпечують приблизно 30% світового експорту пшениці, 20% кукурудзи, мінеральних добрив, природного газу та 11% нафти. Крім цього, країни мають достатньо великі поклади різних металів й відграють важливу роль у світових ланцюгах поставок цих мінералів [23]. Тому сьогоднішній виклик перед світом є складним й несе багато серйозних наслідків та рішень.

Для узагальнення викладеного пропоную розглянути основні прояви глобалізації на рис. 2.1.

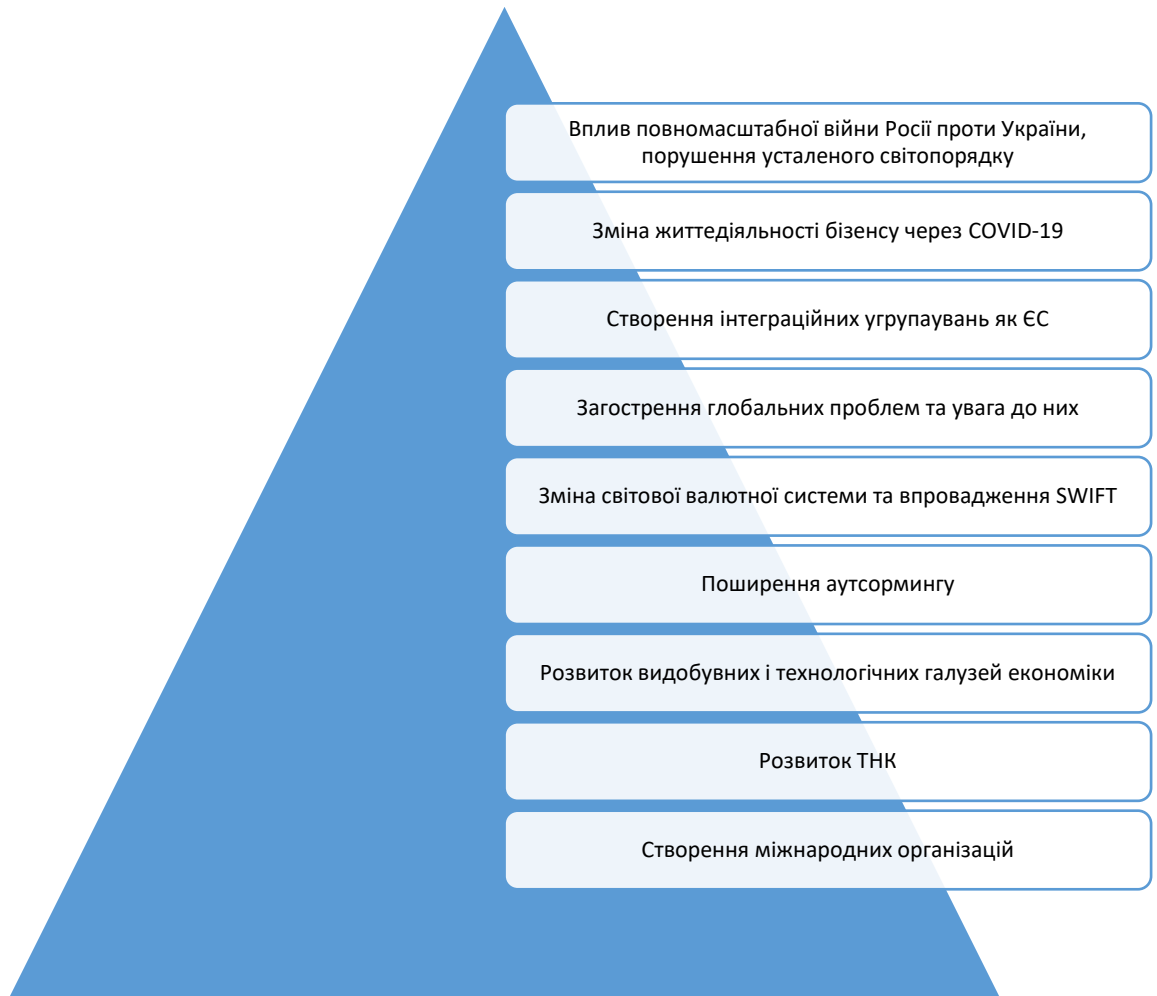

Рисунок 2.1 – Основні прояви глобалізації в різних сферах економіки

Джерело: створено власноруч на основі викладеного матеріалу у пункті 2.1.

Отже, глобалізація проникає у всі сфери економіки, що спонукає до пристосування до сучасних реалій життєдіяльності суспільства.

2.2 Вплив пандемії COVID-19 на світову економіку

Виникнення захворювання на COVID-19 з кінця 2019 року та пов'язані з цим заходи стримування розповсюдження пандемії спричинили негативні наслідки для економік світу та поставили світ перед фактом нової економічної кризи. Ця криза виявилась складнішою порівняно з кризою 2008-2009 років.

Якщо аналізувати показники світового ВВП, то падіння цього показника у період з 2008 по 2009 роки становило приблизно 5,2 % або 3,31 трлн дол. США, а в 2020 році – 3,13 % або 2,74 трлн дол. США. Отримані дані різняться, оскільки кількісна оцінка світового ВВП зв'язана із зміною курсу долару, тому здається, що ці дві кризи не можна порівняти, але вплив пандемії все одно вагомий. У 2021 році світовий ВВП зріс на 13,2 % або й становить 96,1 трлн. дол. США, що говорить про поступове відновлення економік світу після кризи та їх пристосування до нових реалій (рис. 2.2).

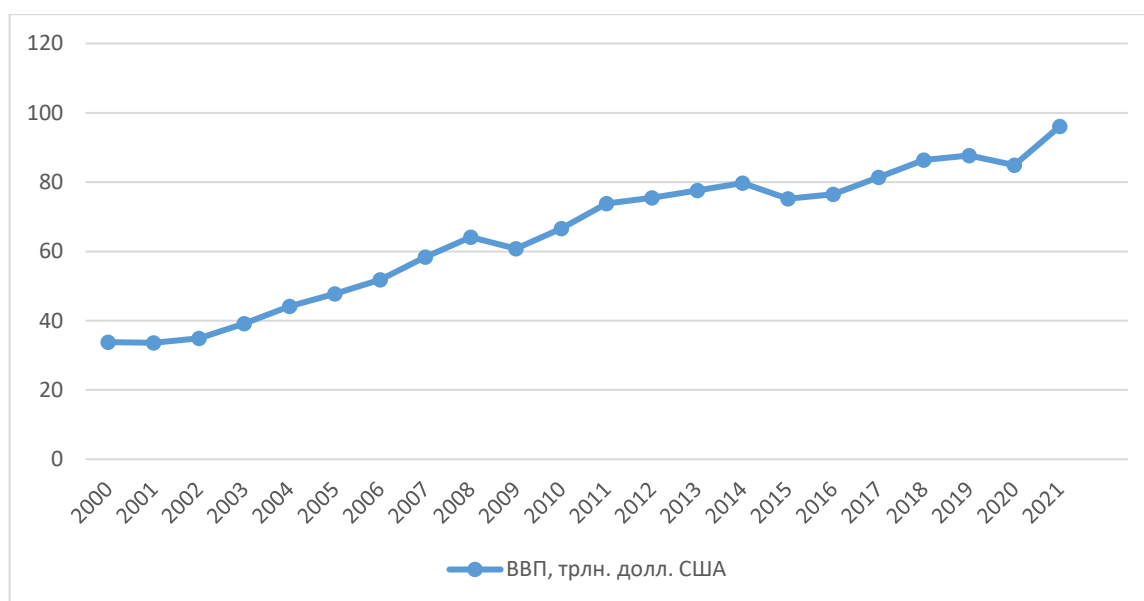

Рисунок 2.2 – Динаміка світового ВВП у трлн. долл. США, 2000-2021 рр.

Джерело: створено на основі даних [24].

Щоб зменшити розповсюдження захворювань на COVID-19 уряди багатьох країн світу запровадили карантинні обмеження та, з часом, локдауни, що включають в себе: масковий режим; перехід більшості підприємств на дистанційний режим роботи; регулювання відвідувань робітниками офісів та громадських місць населенням; переведення працівників у режим вимушеного простою; заборону пересування поза країною та в її межах, а також обмеження щодо використання громадського транспорту; закриття багатьох торгових центрів, театрів, кінотеатрів і таке інше.

Такі заходи були необхідні через різке збільшення хворих на коронавірус та смертей через COVID-19 (рис 2.3, 2.4).

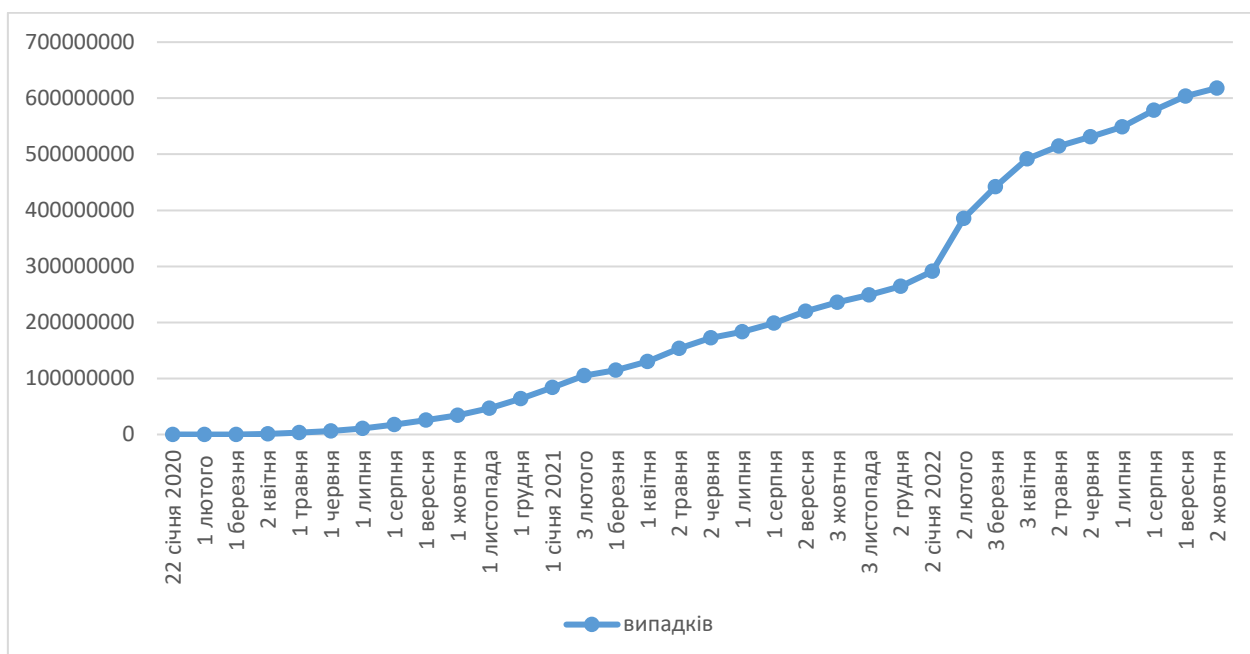

Рисунок 2.3 – Кількість хворих на COVID-19 в світі, 2020-2022рр.

Джерело: створено на основі даних [25].

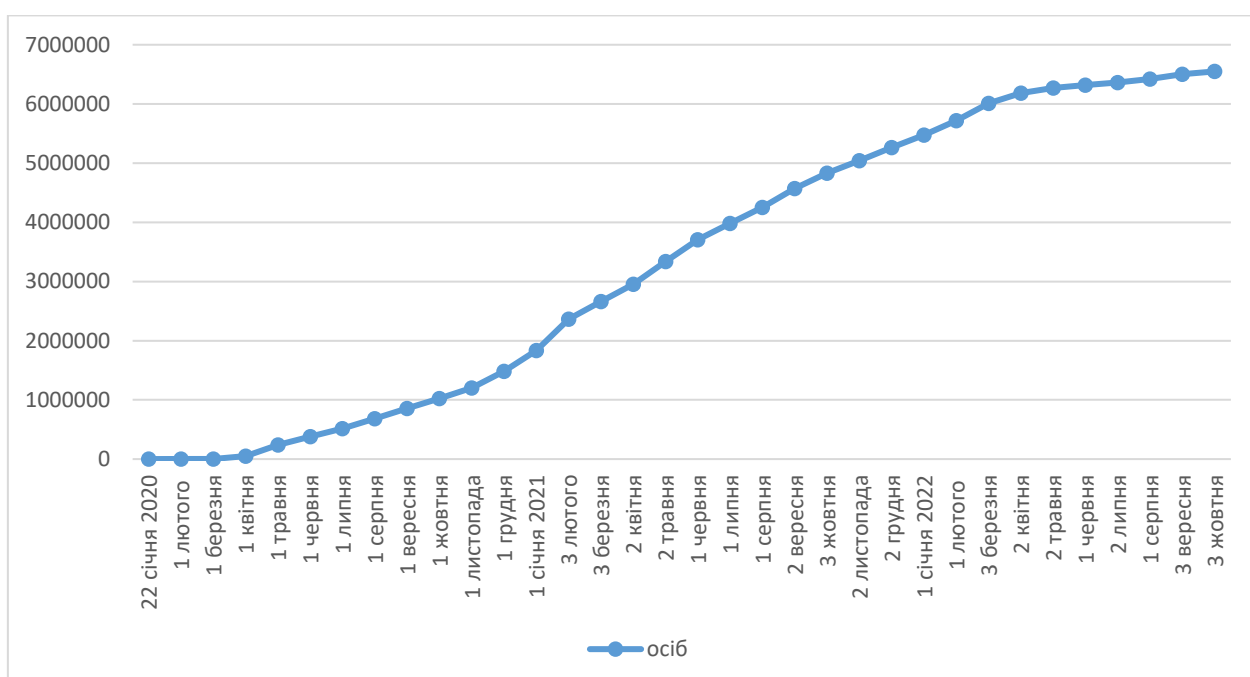

Рис. 2.4 – Кількість смертей через COVID-19 в світі, 2020-2022 рр.

Джерело: створено на основі даних [25].

З рисунку 2.3 ми бачимо, що з квітня 2020 року кількість підтверджених випадків захворювання на коронавірус зростає до 130 063 506. Ця хвороба ще має тенденцію до зростання, хоча було прийнято багато обмежувачих заходів

та винайдено певну кількість вакцин, так станом на 2 жовтня 2022 року було зареєстровано 618 165 909 підтверджених випадків захворювання на COVID-19. Щодо кількості смертей, то станом на 22 січня 2020 року було зареєстровано 17 смертельних випадків, а в квітні цей показник зріс до 2 957 437 осіб, а станом на 3 жовтня 2022 року цей показник сягає 6 549 447 осіб, які померли від цієї хвороби. Найгірше у наведеній статистиці те, що тенденцій до зменшення або зупинення кількості хворих та померлих в світі не спостерігається, незважаючи на запроваджені карантинні обмеження та впровадження різних типів вакцин, але за прогнозами ВООЗ з часом коронавірус набуде якостей такої хвороби як ГРИП і не матиме таких важких наслідків.

За оцінками Міжнародної організації праці, вплив пандемії призвів до втрати 8,8% світового робочого часу, що прирівнюється до втрати 255 млн робочих місць з повною зайнятістю. Зазначається, що цей показник є в 4 рази більшим, ніж під час світової фінансової кризи у 2008-2009 роках. Приблизно 114 млн осіб зіткнулись з негативними наслідками від обмежень через коронавірус, з них приблизно 81 млн осіб вимушені були сидіти вдома через обмежувальні карантинні заходи, інші 33 млн осіб - втратили роботу. Зазначається, що більше ніж четверо з п'яти людей, тобто 81% від загальної світової робочої сили, яка становить приблизно 3,3 мільярда, зазнають впливу пандемії через повне чи часткове усунення робочих місць. Дана проблема призводить до зменшення робочого часу по всьому світу. Найбільших негативних наслідків від цього зазнають:

- Арабські країни – зменшення робочих годин на 8,1%, що дорівнює приблизно 5 млн. працівників, які зайняті повний робочий день;
- Європа – 7,8% чи 12 млн. працівників;
- країни Азії і Тихоокеанського регіону – 7,2% або 125 млн. працівників [26].

В результаті поширення COVID-19 фінансова криза вдарила по більшості економік країн світу. Одним з показників, що демонструє

результати такого впливу, є динаміка обсягів міжнародної торгівлі (рис. 2.5, 2.6).

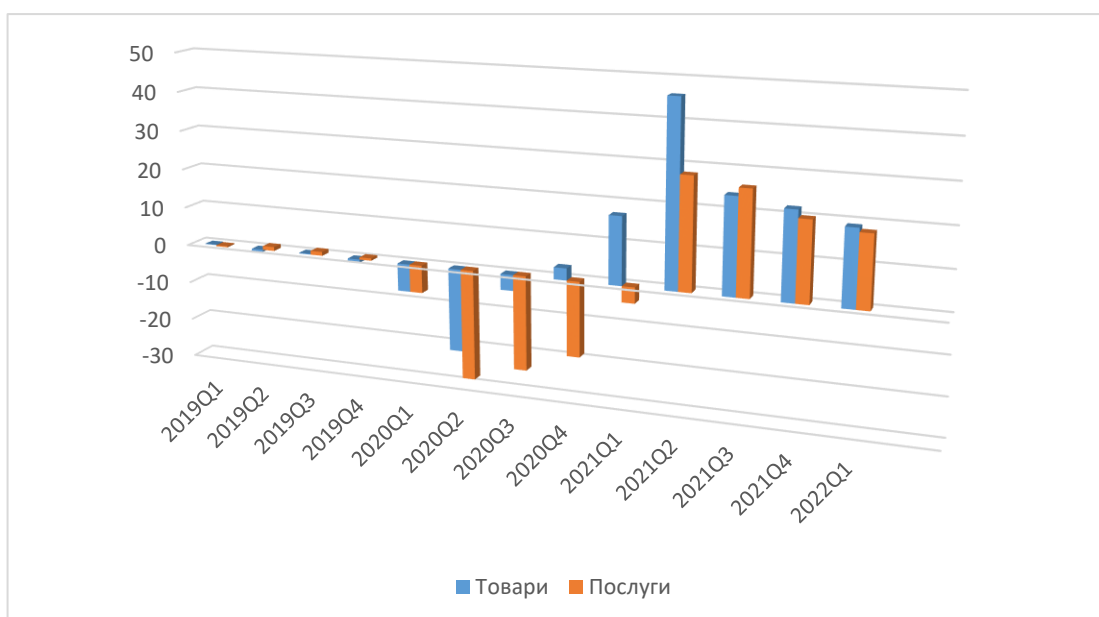

Рисунок 2.5 – Динаміка світового експорту товарів та послуг щоквартально у 2019-2022 рр, %

Джерело: створено на основі даних [27].

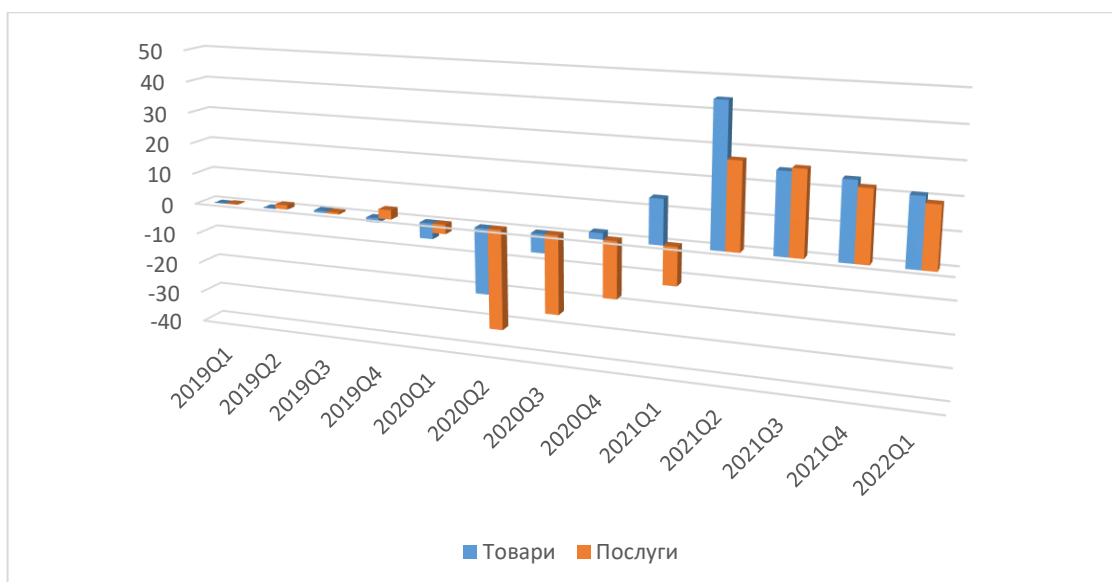

Рисунок 2.5 - Динаміка світового імпорту товарів та послуг щоквартально у 2019-2022 рр, %

Джерело: створено на основі даних [27].

Основне падіння експорту/імпорту товарів та послуг спостерігалось у другому кварталі 2020 року. Тобто, торгові обороти провідних країн світу, уряди яких запровадили жорсткі карантинні обмеження через різке зростання кількості захворювань та смертей саме у другому кварталі 2020 року, зазнали суттєвих втрат.

Основною товарною групою, котра зазнала відчутного зниження обсягів торгівлі, стала паливна продукція, а саме: зниження у II кв. 2020 року становило 35,1% у порівнянні з II кв. 2019 року. У сфері послуг найбільших втрат зазнали туризм та транспорт – показники зменшилися на 81% й 30% відповідно. За рахунок відновлення торгівлі товарами у III кв. 2020 року паливна товарна група відновила обсяги торгівлі та зросла на 34%, у той час як туристичні послуги та транспорт все одно зазнавали втрат, що дорівнювали -68% та -24% відповідно до показників III кв. 2019 року.

Другий квартал 2021 року характеризується зростанням експорту/імпорту товарів та послуг, що говорить про відновлення економік країн світу після кризи коронавірусу. Так, паливна продукція зросла на 10,7%. Деяке зменшення обсягів торгівлі спостерігається у першому кварталі 2022 року, що пояснюється розвитком воєнних дій в Україні через агресію Росії [27].

Рисунок 2.6 – Динаміка зростання світового ВВП, ВВП розвинутих країн та країн/ринків, що розвиваються у %, 2000-2021 рр.

Джерело: створено на основі даних [28].

З рисунку 2.6 можна побачити, що зростання будь-якого із зазначених показників має характер коливань. ВВП розвинутих країн та країн, що розвиваються різняться. Такі країни як США, Велика Британія, Франція, Німеччина, Канада й ін. перейшли до етапу сталого розвитку та їх темпи зростання сповільнилися, що можна пояснити теорією циклу розвитку продукту, тобто ці країни вже досягли свого максимуму й вони утримують свої економіки на більш сталому рівні. Натомість, такі країни як Індія, Бразилія, Польща та ін. ще не використали свій потенціал, тому мають тенденцію до стрибкоподібного росту свої економік. Якщо криза 2008-2009 років вплинула на країни світу не однаково, що можна пояснити, падінням бірж США, котре у більшій мірі торкнулося розвинутих економік, й тому падіння їх ВВП є більшим, ніж країн, що розвиваються, тоді як криза 2019-2020 років вплинула на всі держави світу. Але у 2021 році ми можемо спостерігати стрімкий розвиток економік, що відповідає усім раніше згаданим тенденціям.

Вищезазначені явища посилили потребу країн світу у міжнародному фінансуванні, що прямо впливає на збільшення заборгованості й погіршення стану їх державного боргу (рис. 2.7 та 2.8).

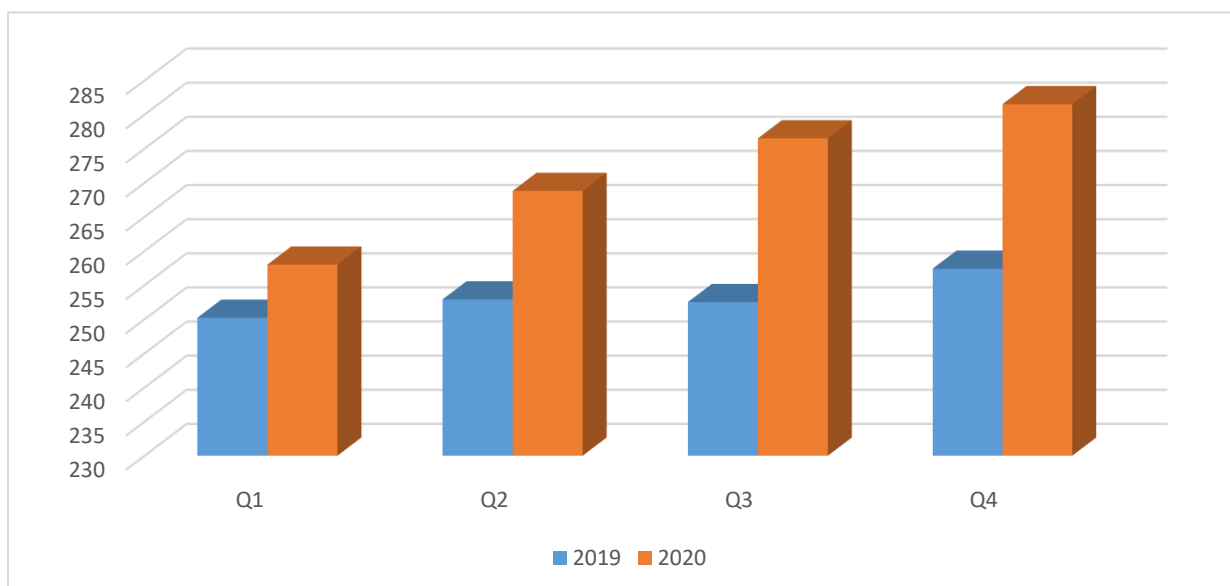

Рисунок 2.7 – Динаміка світового боргу щоквартально у 2019-2020 рр, трлн дол. США

Джерело: створено на основі даних [29].

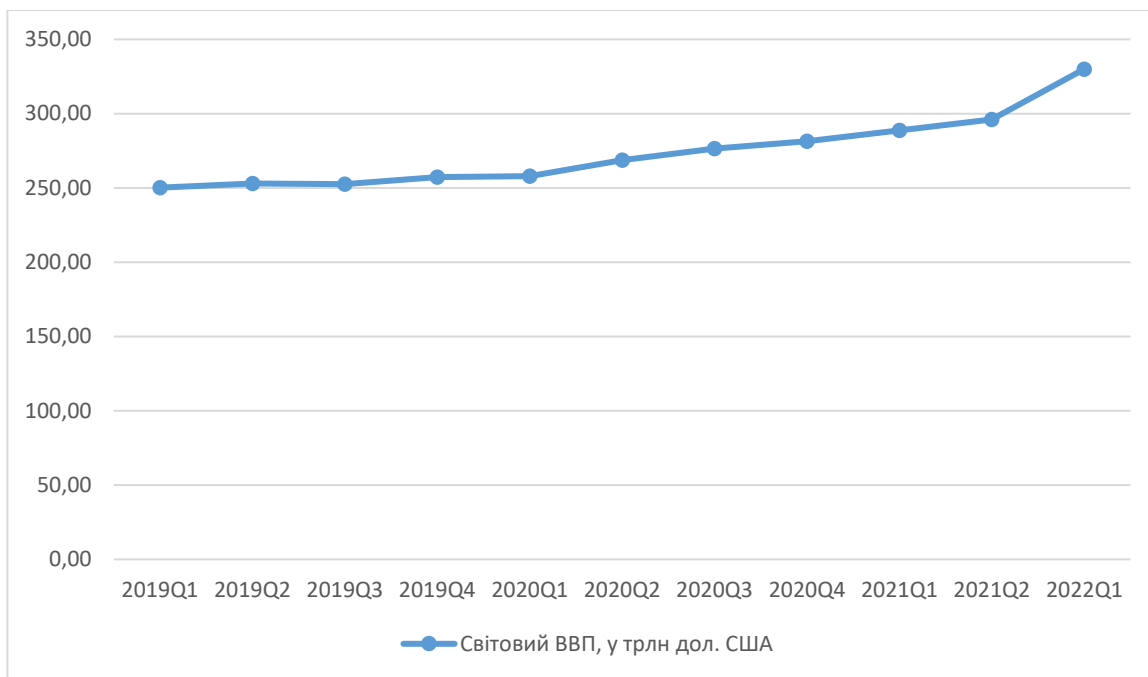

Рис. 2.8 – Динаміка світового боргу у 2019-2022 рр. щоквартально, трлн дол. США

Джерело: створено на основі даних [29], [30].

Рисунки 2.7 та 2.8 показують нам, що світовий борг має тенденцію до постійного зростання. Але якщо до пандемічного періоду цей показник мав більш-менш помірне зростання, то у 2020 році світовий борг різко зріс та тримає тенденцію до збільшення вже на новому фінансовому рівні.

МВФ відреагував на пандемію COVID-19 вжиттям екстрених заходів в найкоротші терміни, використовуючи свої поточні кредитні ресурси в розмірі 1 трлн дол. США, а саме: надав фінансову допомогу країнам з невідкладними потребами у фінансуванні платіжного балансу з метою захисту життя людей і їх засобів до існування, особливо найбільш вразливих верств населення. У період з початку пандемії в кінці березня до 15 вересня 2020 року було прийнято зобов'язання щодо надання 80 державам-членам приблизно 91 млрд доларів США (або 64 млрд СДР), з яких 30 млрд доларів США припало на екстрене фінансування [28].

За даними Інституту міжнародних фінансів (ІМФ) обсяг світового боргу у 2020 році становив 1 084,8 трлн дол. США, що на 7,1 % або 71,8 трлн дол.

США більше, ніж у 2019 році [29]. Також, звернемо увагу, що обсяг світового боргу у 2019 році мав майже стабільний та повільний характер зростання, тоді як у 2020 році цей показник постійно зростав від кварталу до кварталу. При цьому, саме додаткові фінансові вливання в економіки країн світу стали основним поштовхом для зростання ВВП, яке спостерігається починаючи з третього кварталу 2020 року [31].

Якщо розглядати вплив пандемії на діяльність підприємств у світі, то 18-й щорічний рейтинг Forbes «Global 2000» у 2020 році найбільших публічних компаній ілюструє масштаби глобальних змін.

Сукупна ринкова вартість цих компаній у світі знизилася більш ніж на 4%, а сукупний прибуток на 2,9% з весни 2020 року.

У більшості компаній, що входять до цього річного списку «Global 2000», ринкові цінності значно зменшилися порівнюючи з минулим роком, а незначні прибутки за перший квартал дають розуміння впливу пандемії на бізнес. Особливо зазначена ситуація вдарила по авіакомпаніям. Наприклад, American Airlines впала з № 372 у списку до 967-го після втрати 2,2 млрд. дол. США у першому кварталі, що становить найбільше падіння порівняно з зменшенням польотів після теракту 11 вересня 2001 року.

Але якщо подивитися на онлайн бізнес, то тут ситуація інша. Найбільші гравці електронної комерції, такі як: Amazon, Alibaba та Walmart отримали значні доходи та увійшли у список «Global 2000» 2020 року.

У фінансовому секторі можна побачити, що промислово-комерційний банк Китаю залишався на першому місці восьмий рік поспіль з активами понад 4,3 трлн. дол. США. Китайська "велика четвірка" державних банків опинилася в топ-10 у 2020 році. А також, JPMorgan Chase - найбільша американська компанія, займає третє місце.

Через поширення захворювань та необхідність переходу на дистанційний режим праці, у список «Global 2000» 2020 року увійшли такі компанії, як: Zoom та Slack [32], [33].

Розглянемо основні напрями діяльності компаній зі списку Forbes «Global 2000» (рис. 3.1).

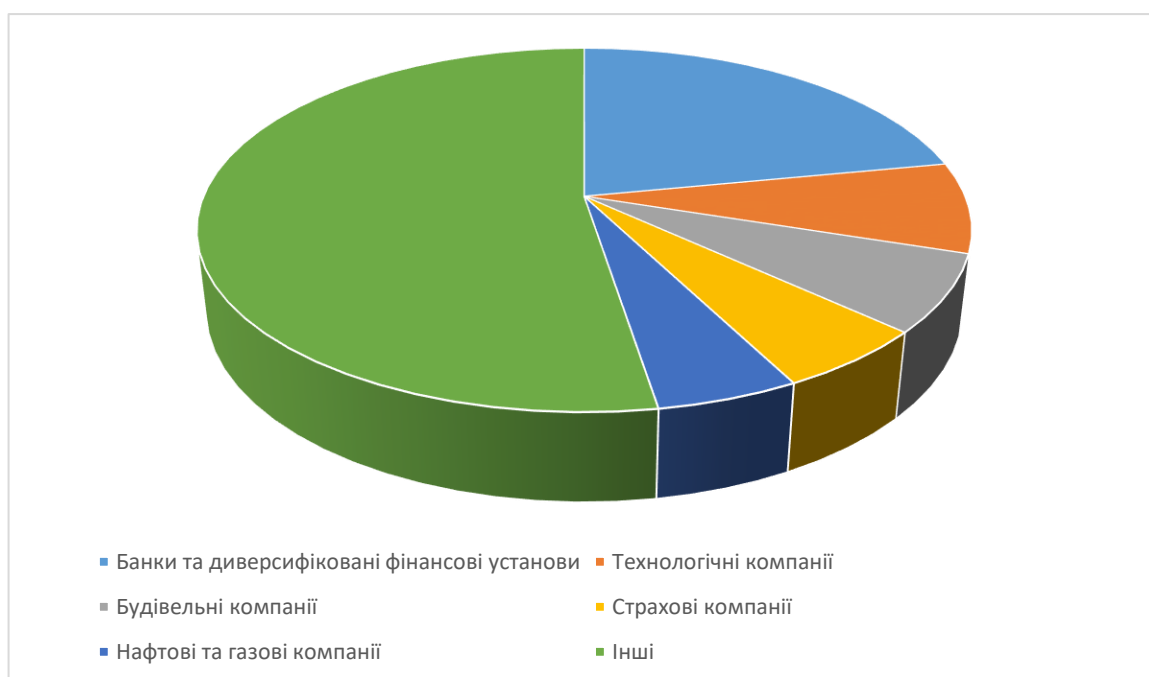

Рис. 2.9 – Частка компаній по різних сферах їх діяльності у списку Forbes «Global 2000»

Джерело: створено на основі даних [32], [33].

Рисунок 2.9 показує, що банки та фінансові установи складають понад 20% списку. Частка технологічних компаній зростає, в той час як нафта та газ зіткнулися з падінням попиту через карантинні обмеження, котрі спонукали споживачів зменшувати свої пересування. Таким чином можна спостерігати зменшення частки паливних компаній у списку зі 110 компаній до 101.

В діяльності підприємств як закордоном так і в Україні глобалізація та пандемія також мають свій вплив. Прикладом глобального об'єднання є фінансово-промислова група компаній ДТЕК, до якої входить підприємство ТОВ «ДТЕК СЕРВІС».

ТОВ «ДТЕК СЕРВІС» - підприємство, що займається наданням різноманітних послуг підприємствам зазначеної промислово-енергетичної групи як в Україні так і за її межами.

ДТЕК (Донецька тепло-енергетична компанія) – це найбільша приватна вертикально-інтегрована енергетична компанія України. Група займається розвитком бізнесу з видобутку природного газу і вугілля, відновлюваної та теплової генерації електроенергії, розподілу електроенергії електромережами, постачання електроенергії клієнтам, впровадження енергоефективних рішень, зарядці електромобілів. Напрямок Innovation ДТЕК реалізує проєкти у сфері технологічної та цифрової трансформації енергетики. Компанія також управляє освітньою бізнес-платформою Academy ДТЕК.

Головний офіс компаній ТОВ «ДТЕК» та ТОВ «ДТЕК СЕРВІС» знаходиться у Києві [16].

Ситуація, що склалася в світі у 2020 році через пандемію COVID-19, має відбиток у діяльності групи підприємств в цілому.

Як й більшість великих компаній світу, так й група компаній ДТЕК зіткнулася з негативними наслідками пандемії:

1. Обмеження через карантин й локдаун призвели до проблем щодо комунікації з іноземними партнерами та можливості управляти компаніями з боку керівництва.

2. Неможливість виїхати закордон спричинило проблеми щодо укладання договорів, а в деяких випадках й проблеми з відкриттям рахунків та роботи з ними в іноземних банках, оскільки необхідна безпосередня присутність уповноважених співробітників.

3. В час жорсткого карантину та локдауну, багато працівників не мали можливості дістатися до місця роботи, керівництва підприємств були вимушені відправити людей в простій та сплачувати їм заробітну плату.

Вищевказані обмеження негативно вплинули на діяльність підприємств групи ДТЕК, включаючи ТОВ «ДТЕК СЕРВІС», що можна побачити в їхніх звітах (див. Додаток Б-Г), але оскільки це велике об'єднання їм було легше адаптуватися до нових умов ведення бізнесу, в той час як більшість малих підприємств не мали такої можливості й закривалися. Такий феномен ми

можемо побачити, проаналізувавши основні показники діяльності підприємства.

Щоб проаналізувати діяльність підприємства детальніше та визначити чи ефективно використовуються ресурси звернемося до наступних розрахункових таблиць.

Таблиця 2.1 - Спеціалізація підприємства

№ п/п	Види продукції (робіт, послуг)	Обсяги виробництва, тис. грн.		Зміни до 2021 року, %	Частка у загальному обсязі, %	
		2020	2021		2020	2021
1	Види послуг	2	3	4	5	6
1.1	Дохід від послуг з оренди, охорони та клінінгу	328 007	318 976	97,25	21,92	17,19
1.2	Дохід від послуг соціальних об'єктів	93 572	122 223	130,62	6,25	6,59
1.3	Дохід від послуг ОЦО	251 321	283 004	112,61	16,79	15,25
1.4	Дохід від ІТ послуг	617 905	587 870	95,14	41,29	31,68
1.5	Дохід від транспортних послуг	32 170	51 888	161,29	2,15	2,80
1.6	Дохід від інших послуг	173 552	491 445	283,17	11,60	26,49
Усього	Чистий дохід від реалізації	1 496 527	1 855 406	123,98	-	-

Джерело: створено за даними Додатків Б-Г.

Отже, можна зазначити, що чистий дохід від реалізації послуг ТОВ «ДТЕК СЕРВІС» станом на кінець 2021 року зріс на 123,98 %, порівняно з попереднім періодом. Дохід від основних видів послуг зросли, окрім доходів від послуг з оренди, охорони та клінінгу й ІТ послуг, тобто ми бачимо зменшення отриманих доходів на 2,75% та 4,86% відповідно. Щодо структурних зрушень станом на кінець 2021 року, найбільшу частку займають доходи від ІТ послуг – 31,68%, доходи від послуг з оренди та охорони – 17,19%, доходи від послуг ОЦО – 15,25% та доходи від інших послуг – 26,49%. Також помітно, що у 2021 році відбулася невелика переорієнтація в наданні

послуг, тобто більше уваги приділялося саме збільшенню доходів від інших послуг.

Таблиця 2.2 - Аналіз виробничого потенціалу

№ п/п	Показники	Ф 1 (код рядка)	Значення		Відхилення (+/-) від попереднього періоду
			2020	2021	
1	2	3	5	6	7
1	Балансова вартість основних засобів, всього, тис. грн.	1010	1 026 996	906 938	-120 058
2	Знос основних засобів:				
2.1	тис. грн.	1012	750 340	763 060	+12 720
2.2	% зносу		73,06	84,14	+11,07
3	Балансова вартість нематеріальних активів, тис. грн.	1000	711 726	842 529	+130 803
4	Знос нематеріальних активів:				
	тис. грн	1002	221 545	276 453	+54 908
	% зносу		31,13	32,81	+1,68
5	Фондовіддача виробничих засобів, Фв		0,27	0,41	+0,14

Джерело: створено за даними Додаток Б-Г

Отже, з Таблиці 2.2 ми бачимо, що вартість основних засобів зменшилася на 120 058 тис. грн, а нематеріальних активів, навпаки, зросла на 130 803 тис. грн. Знос основних засобів та нематеріальних активів збільшився на 11,07% та 1,68% відповідно. Фондовіддача виробничих засобів порівняно з 2020 роком, у 2021 році зросла на 0,14 пунктів й становила 0,41 що свідчить про більш ефективне використання виробничих засобів.

Підприємство ТОВ «ДТЕК СЕРВІС» надає послуги тільки компаніям, що належать до групи ДТЕК, тому підприємство не має конкурентів. Унікальність послуг полягає в тому, що підприємство надає великий спектр

послуг, в той час як інші компанії спеціалізуються на одному певному напрямку.

Недоліками, на мій погляд, є достатньо довге узгодження контрактів, що підтверджують надання певної послуги та певні труднощі щодо надання фінансових послуг за кордоном, оскільки строки надання таких послуг залежать від законодавства країни, певних принципів діяльності фінансових структур, різний менталітет й таке інше.

Основними постачальниками та споживачами послуг підприємства є компанії групи ДТЕК, їх більше ніж 200 компаній в світі.

За даними підприємства податок на додану вартість (ПДВ) з операцій, які здійснює підприємство, стягується за двома ставками: 20% при продажу на території України та імпорту товарів, робіт чи послуг та 0% при експорті товарів та виконанні робіт або наданні послуг за межі України.

Необхідні дозволи, ліцензії тощо підприємству не потрібно для здійснення своєї діяльності. Довідки з банків, документи щодо власності та відомості про кредитну історію керівництво підприємства не надає неуповноваженим особам.

Таблиця 2.3 - Основні показники господарської діяльності

№ п/п	Показники	Один. вим.	Роки	
			2020	2021
1	2	3	4	5
1	Вартість майна (валюта балансу)	тис. грн.	2 444 165	3 064 812
2	Собівартість реалізованої продукції	тис. грн.	1 261 983	1 458 273
3	Рентабельність виробництва		11,88	18,53
4	Дохід від реалізованої продукції (робіт, послуг) в діючих цінах	тис. грн.	134 033	228 017
5	Затрати на виробництво реалізованої продукції	тис. грн.	1 127 950	1 230 256
6	Прибуток (збиток) від реалізації	тис. грн.	134 033	228 017

Продовження Таблиці 2.3				
7	Балансовий прибуток (збиток)	тис. грн.	(62 340)	(58 009)
8	Фактична наявність власних обігових коштів (робочий капітал)	тис. грн.	209 248	129 098
9	Лишки (+), нестача (-) обігових коштів	тис. грн.	-	-
10	Запаси	тис. грн.	8 744	3 813
--	виробничі запаси	тис. грн.	5 557	2 683
--	незавершене виробництво	тис. грн.	-	-
--	готова продукція	тис. грн.	-	-
11	Дебіторська заборгованість	тис. грн.		
--	по товарах відвантажених, послугах наданих, роботах виконаних	тис. грн.	167 793	330 849
--	не сплачена в строк		-	-
12	Кредиторська заборгованість	тис. грн.	355 360	777 058
13	Знос основних засобів	%	73,06	84,14

Джерело: створено за даними Додатків Б-Г

З Таблиці 2.3 бачимо, що підприємство збільшило свої обсяги виробництва, а основні фонди, навпаки, зменшилися у 2021 році, порівняно з 2020 роком. Знос основних фондів зріс на 11,07% порівняно з попереднім роком. Із збільшенням обсягів реалізації продукції (надання послуг), зменшився балансовий збиток. Також, існує тенденція до зростання дебіторської та кредиторської заборгованості.

Таблиця 2.4 – Показники фінансової діяльності з даних балансу та фінансових результатів

Показник	Розрахунок	Норма	2020	2021
Власні обігові /Залучені кошти	(1495+1595)- 1095	-	7 617	-188 773
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	(1160+1165)/169 5	0,2-0,25	0,35	0,097
Коефіцієнт поточної ліквідності	1195/1695	0,7-0,8	1,01	0,86

Продовження Таблиці 2.4				
Коефіцієнт маневрування В.О.К	1165/В.О.К	0,4-0,6	27	-0,68
Коефіцієнт фінансової незалежності	1495/1900	0,2	0,6	0,46
Коефіцієнт покриття інвестицій	(1495+1595)/1900	0,85-0,9	0,76	0,57
Коефіцієнт інвестування	(1495+1595)/1095	1	1	0,9
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні	1010/1495		0,7	0,64
Коефіцієнт покриття балансу	1195/1695	1	1,01	0,86
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	В.О.К/1195	0,1	0,008	-0,14,
Робочий капітал	1101+1102+1103+1104		8 744	3 813
Маневреність робочого капіталу	(1101+1102+1103+1104)/В.О.К	незначн е збільше ння	1,15	-0,02
Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	2000/1300	збільш.	0,61	0,61
Час обороту оборотних засобів	360/К.о.о.к	Зменше ння	588	595
Коефіцієнт оборотності запасів	Собівартість продукції/ Запаси	Збільше ння	144,33	382,45
Час обороту запасів	360/К.о.з.	Зменше ння	2,49	0,94
Чиста прибутковість	2350/2000		0,048	0,1
Дебіторська заборгованість у днях	360/((деб. Заб.кін+деб.заб. поч)/2000)	30-60	610	1 038
Кредиторська заборгованість у днях	360/((кред.заб.кі н+кред.заб.поч)/ 2050))	30-60	614	409
ROA (прибутковість активів)	(2290/1300(поч+ кін))*100		3,67	4,11
ROE (прибутковість капіталу=рентабельність власного капіталу)	Чистий прибуток/Власн ий капітал		0,052	0,13

Джерело: створено за даними Додатків Б-Г.

З Таблиці 2.4 можна зробити такі висновки:

1. За показником поточної ліквідності платоспроможність підприємства у 2021 році покращилась порівняно з 2020 роком, й коефіцієнт дорівнює 0,86 що говорить про наявність залучених коштів та зменшення фінансових ризиків.
2. За показником маневреності власних обігових коштів, можна визначити, що існує брак обігових коштів.
3. Коефіцієнт фінансової незалежності характеризує ділову активність підприємства, яка погіршилася у 2021 році й становила 0,46 проти 0,6 у 2020 році.
4. Коефіцієнт покриття інвестицій знизився до 0,56, що відображає збільшення зобов'язань порівняно з попереднім роком.
5. Зменшення коефіцієнту абсолютної ліквідності показує погіршення здатності покривати короткострокові боргові зобов'язання, тобто підприємству для погашення всіх зобов'язань недостатньо власних коштів.
6. Коефіцієнт покриття балансу має тенденцію до зменшення й показує, що за рік підприємство з можливості погасити поточні зобов'язання перейшло до критичного показника (0,86). При збереженні такого положення підприємство може отримати неліквідний баланс.
7. Показник чистої прибутковості не суттєво зріс, що не впливає на рентабельність підприємства.
8. Існує довготривале непогашення як дебіторської заборгованості так й кредиторської.
9. В 2021 році прибутковість активів покращилась, що може говорити про зростання попиту на послуги підприємства.
10. Рентабельність капіталу свідчить про дуже малу прибутковість власного капіталу, що відображає небажання потенційних інвесторів вкладати кошти на розвиток та інвестиційну непривабливість підприємства.

Таблиця 2.5 - Аналіз прибутковості підприємства

№ п/п	Показники	ф №2, ряд	Значення, роки		Відхилення
			2020	2021	
1	2	3	4	5	6
1	Виручка (валовий дохід), тис. грн.	2090	234 789	397 257	+162 468
2	Податок на додану вартість (ПДВ), тис. грн.		10 692	21 619	+10 927
3	ПДВ, в % до виручки		4,56	5,52	+0,96
5	Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	2050	1 261 983	1 458 273	+196 290
6	Собівартість, в % до виручки		537,5	367,09	-170,41
7	Прибуток (збиток) від реалізації, тис. грн.	3000	2 345 726	2 407 126	+61 400
8	Рівень рентабельності, % (п.5/п.7*100)		53,8	60,58	+6,78
9	Прибуток від реалізації, в % до виручки		999,08	605,94	-393,14
10	Прибуток, тис. грн.		88 552	226 509	+137 957
11	Платежі до бюджету, тис. грн.		16 540	40 440	+23 900
12	Чистий прибуток, тис. грн. (п.10-п.11)		72 012	186 069	+114 057

Джерело: створено за даними Додатків Б-Г.

З Таблиці 2.5 можна зробити висновок, що підприємство витрачає багато коштів на забезпечення своєї роботи, але має невеликий обсяг прибутку від своєї діяльності, тобто прибуток не покриває собівартість наданих послуг. У порівнянні з 2020 роком, у 2021 році ситуація дещо покращилась, але цього недостатньо для ефективної роботи підприємства.

Отже, з проведеного дослідження бачимо, що підприємство ТОВ «ДТЕК СЕРВІС» працює недостатньо ефективно й має певні недоліки в своїй діяльності, але фінансовий стан порівняно з 2020 роком, у 2021 році дещо покращився, це можна пов'язати зі зняттям обмежень, що були спричинені пандемією COVID-19, яка негативно вплинула на діяльність підприємства у 2020 році.

Щодо зовнішньоекономічної діяльності, то за 2020 рік було укладено 11 контрактів з нерезидентами, у 2021 році – 12. Це свідчить про стабільну зовнішньоекономічну діяльність підприємства.

Типовими послугами, що надаються підприємством за кордоном, є ІТ-послуги та фінансові послуги. Регіоном обслуговування є Європа.

Імпорт підприємства складається здебільшого з придбання ліцензійних програм та участі у певних конференціях. Закупівля зазначених товарів та послуг відбувається теж у країнах Європи.

Партнерами по експорту є компанії, що знаходяться в таких країнах як: Нідерланди, Швейцарія, Великобританія, Кіпр, Угорщина, Хорватія.

Партнерами по імпорту є Великобританія, Нідерланди та Кіпр.

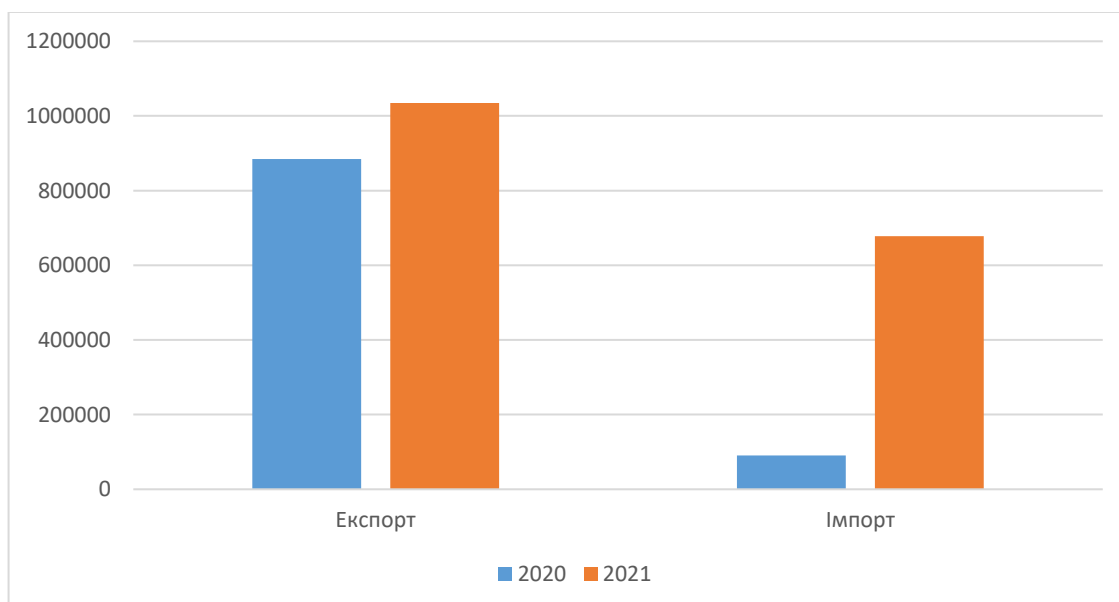

Рисунок 2.10 – Динаміка експорту та імпорту за 2020-2021 рр. у грн.

Джерело: створено автором за даними [16].

З рисунку 2.10 ми бачимо, що підприємство у 2021 році збільшило свій імпорт у 7 разів порівняно з 2020 роком, й становить 677 624 грн, а також експорт – збільшився на 149 488 й становить 1034500 грн. Таке збільшення імпорту та експорту можна пояснити стабілізацією ситуації на підприємстві та в країні після пандемії.

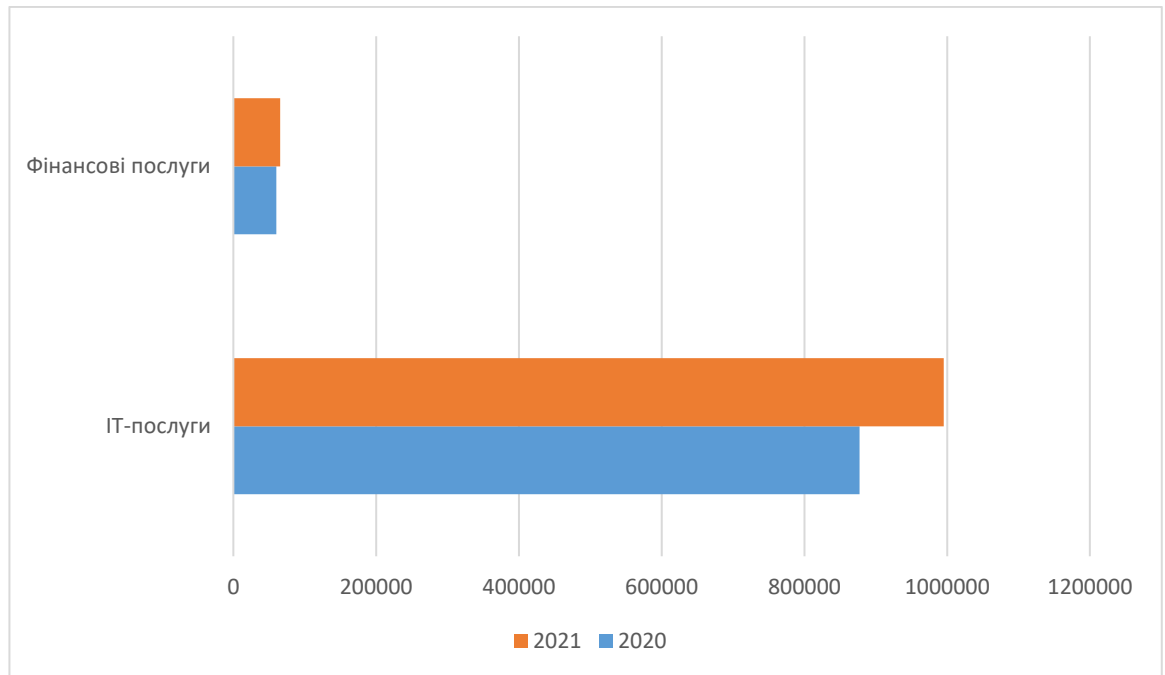

Рисунок 2.11 – Динаміка експорту послуг за 2020-2021 рр.

Джерело: створено автором за даними [16].

За наданими даними щодо експорту послуг можна зробити висновок, що ІТ-послуги є набагато прибутковими, ніж Фінансові послуги.

На мій погляд, зовнішньоекономічна діяльність ТОВ «ДТЕК СЕРВІС» є не достатньо ефективною оскільки, є такі недоліки:

- недостатність кваліфікованих кадрів, оскільки зараз триває криза через епідемію;
- погана комунікація з різними підрозділами, через що виникають складнощі в наданні послуг;
- є така тенденція в Україні, що українські фірми диктують умови банкам (існує таке поняття як «все потрібно було зробити ще вчора»), а за ситуація інша (всі дії банківських структур розписні по полицям, вони нікуди

не поспішають, як в нас), це призводить до непорозуміння між банками нерезидентів та підприємством.

Отже, бачимо, що зовнішньоекономічна діяльність підприємства розвивається, але недостатньо стабільно, оскільки існують певні недоліки в управлінні підприємством, усунення яких призведе до більш вагомих результатів діяльності.

В умовах пандемії підприємства ДТЕК ввели наступні зміни у власній діяльності:

1. Відбулося переведення усіх можливих працівників на змішаний режим роботи, тобто люди працюють за графіком, в якому зазначається коли вони працюють в офісі й коли в дома (гібридний режим).

2. В час карантину ті працівники, яким не потрібно бути в офісі, переведені на дистанційний режим роботи (використання онлайн-конференцій, через різноманітні програми, забезпечення працівників необхідним обладнанням й таке інше).

3. В місцях, де потрібна цілодобова присутність працівників, був прийнятий вахтовий режим роботи, тобто забезпечення людей всім необхідним для життя строком на два тижні. Після цього відбувається зміна працівників на інших й також строком у два тижні.

Оскільки підприємства групи ДТЕК змогли продовжити та адаптувати свою діяльність до сучасних умов, у керівництва з'явилася можливість надати наступну допомогу працівникам:

1. Транспортне забезпечення працівників до місць роботи.

2. Забезпечення працівників індивідуальними засобами захисту, щоб уникнути розповсюдження захворюваності.

3. Укладання договорів з медичними закладами для проходження тестування співробітників на вірус, що відбувається за рахунок підприємств.

Через півроку дистанційного режиму роботи, а саме гібридного, серед працівників було проведено опитування щодо комфортності такого режиму роботи. 71% співробітників зазначили, що їх влаштовує такий режим роботи,

адже не втрачається зв'язок з керівником, працюючи в офісі один чи два дні на тиждень. В той же час, співробітники відчують безпеку, працюючи більше в онлайн режимі [16].

Отже, сучасна ситуація вплинула на всі процеси життєдіяльності підприємств, включаючи процеси глобалізації. Компанії та їх об'єднання витримують зміни та продовжують функціонувати, впроваджуючи адаптаційні та новітні заходи ведення діяльності.

З вищевикладеного можна зробити висновок, що пандемія глобально вплинула на економічні процеси в світі призвела до нової світової економічної кризи, яка торкнулася тою чи іншою мірою всіх країн світу.

2.3 Вплив війни на соціально-економічні процеси в Україні та світі

Наступним важким випробуванням для світу та, особливо, для України стала повномасштабна війна Росії проти нашої держави.

Пропонуємо розглянути сучасну соціально-економічну ситуацію в світі більш детально.

По-перше, проаналізуємо стан світового ВВП (рис. 2.12).

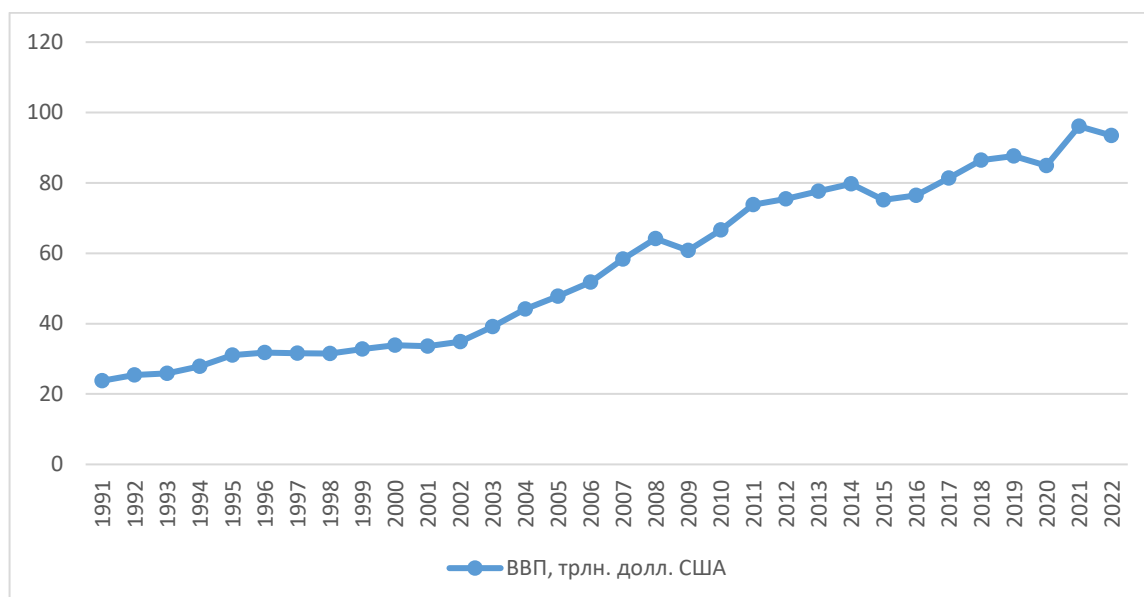

Рисунок 2.12 – Динаміка світового ВВП у трлн. долл. США, 1991-2022 рр.

Джерело: створено за даними [24].

З рисунку 2.12 ми можемо побачити, що різке падіння світового ВВП відбувалося принаймні чотири рази, про причини трьох з них ми вже загадували у пункті 2.1. Четверте падіння сталося через початок агресії Росії в Україні у 2014 році, що призвело до окупації Криму й частин Луганської та Донецької областей. А також, відбувся дисбаланс на світовому ринку нафти, через що ціни на цю сировину впали.

За прогнозом та звітом МВФ очікується падіння вищезгаданого показника на 2,7% від попереднього року [34]. Якщо розглядати інші прогнози щодо стану ВВП, то МВФ надав наступні дані (рис. 2.13, 2.14).

Рисунок 2.13 – Зростання світового реального ВВП у відсотковій зміні.

Джерело: створено за даними [34].

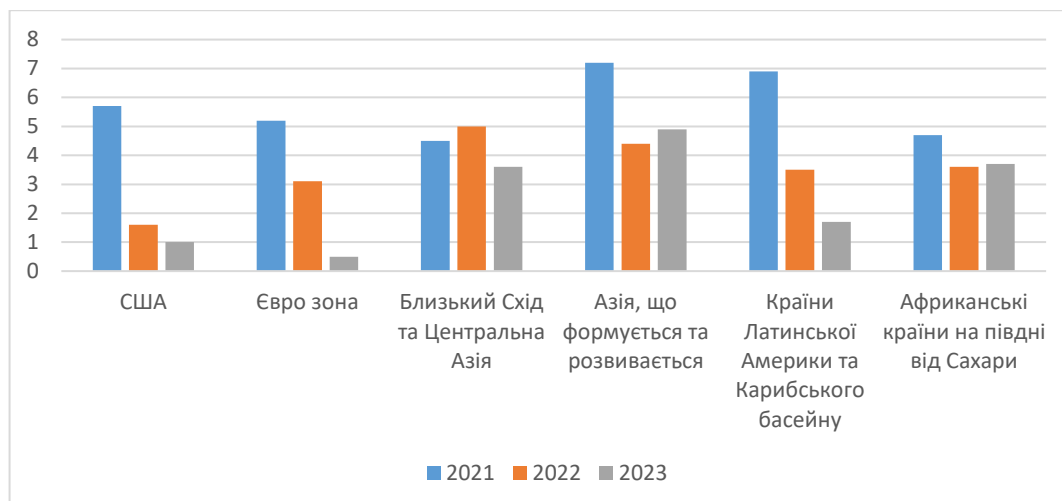

Рисунок 2.14 – Зростання реального ВВП у відсотковій зміні за регіонами світу.

Джерело: створено за даними [34].

Згідно рисунків 2.13 та 2.14 бачимо, що МВФ прогнозує різке падіння світового ВВП та за регіонами не тільки у 2022, а й у 2023 роках. Лише в двох регіонах світу передбачається невелике зростання даного показника у 2023 році порівняно з 2022 роком – це країни Азії, ринок яких формується та розвивається й Африки на півдні від Сахари та їх зростання становить 4,9% і 3,7% відповідно.

Також, за оцінками МВФ падіння ВВП України сягне до 35% минулого року, а за прогнозами Міністерства економіки України падіння даного показника оцінюється на рівні 30% [35].

Пропоную розглянути ВВП України, щоб більш детально проаналізувати тенденції розвитку нашої країни (рис. 2.15).

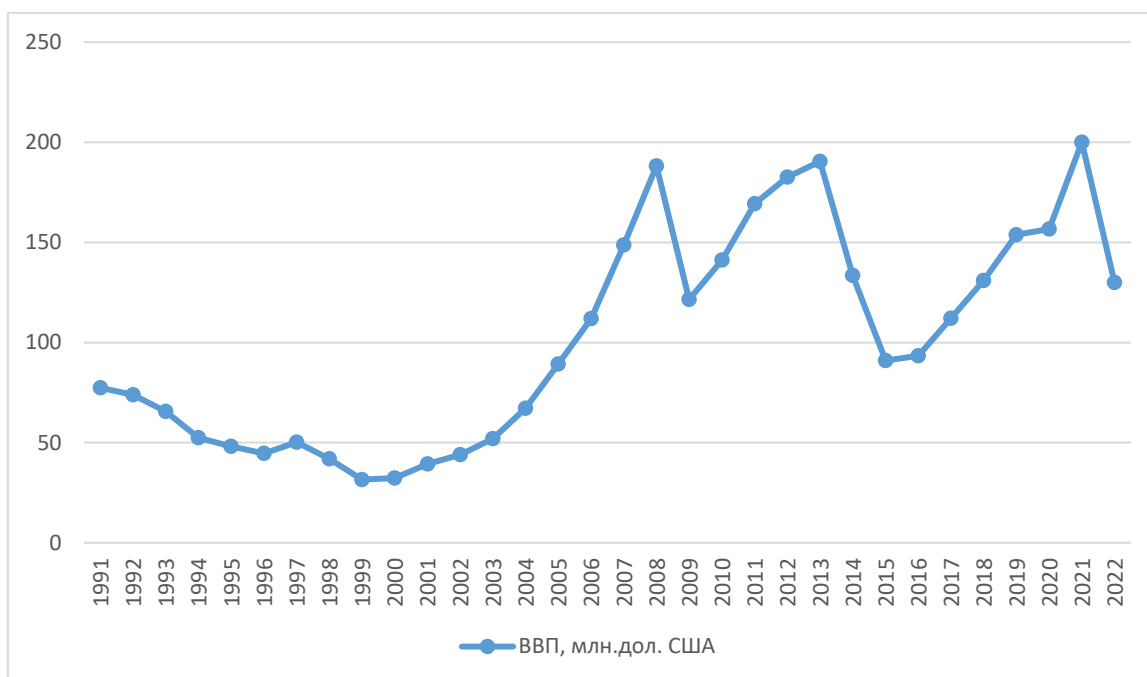

Рисунок 2.15 – ВВП України, 1991-2022рр, млн. дол. США

Джерело: створено за даними [24].

Рисунок 2.15 показує нам, що Україна є країною, котра розвивається, оскільки показник ВВП постійно коливається, що пов'язано з нестабільністю економіки. Наша країна також пережила чимало криз, з них: криза 2008-2009 років, анексія частини території у 2014 році, пандемія 2019-2020 років (хоча наша економіка за показником ВВП у цей період перебувала у більш сталому стані, зростанню ця криза не сприяла, можна сказати, що ми перебували у стані паузи) та сучасна криза, яка пов'язана з повномасштабною війною Росії проти нашої держави.

По-друге, звернемо увагу на міграційні процеси в світі, що здебільшого спричинені війною в Україні. За даними Operational data portal ми можемо спостерігати таку ситуацію (рис. 2.16).

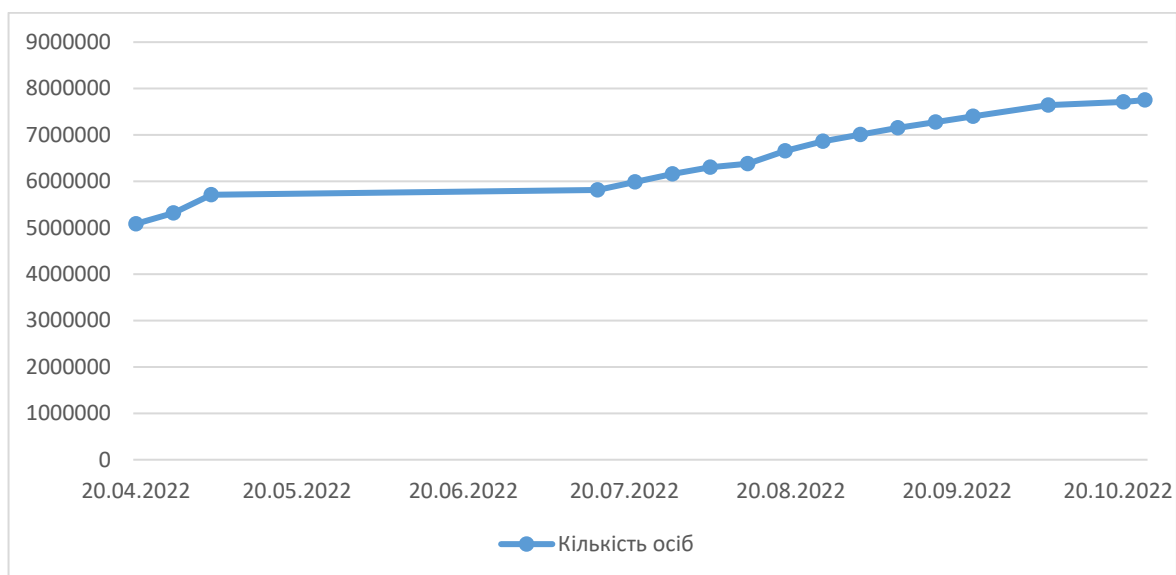

Рисунок 2.16 – Кількість біженців з України з початку повномасштабної війни.

Джерело: створено за даними [36].

Отже, з рисунку 2.16 можна побачити поступове збільшення кількості тих, хто покинув країну, щоб уберегти себе від війни. Станом на 25 жовтня 2022 року кількість людей, що перетнули кордон з України до інших європейських країн становить 7 751 169 осіб, з них 4 426 745 осіб – це ті, хто зареєструвався в інших країнах та отримав дозвіл на тимчасове проживання або скористався схемою щодо в'їзду в країни й перебування в них. За звітом Міжнародної організації з міграції зафіксовано повернення українців у свої домівки, незважаючи на війну [37]. Так, станом на 26 вересня 2022 року загальна кількість людей, що повернулися становить 6 036 000 осіб, дана цифра включає в себе внутрішньо переміщених осіб по країні та тих, хто повернувся із закордону. Кількість людей, які повернулися до України із закордону оцінюється приблизно у 21% від загальної кількості, тих хто повернувся або 1 267 560 осіб.

Найбільшими за кількістю зареєстрованих мігрантів є такі країни (рис. 2.17).

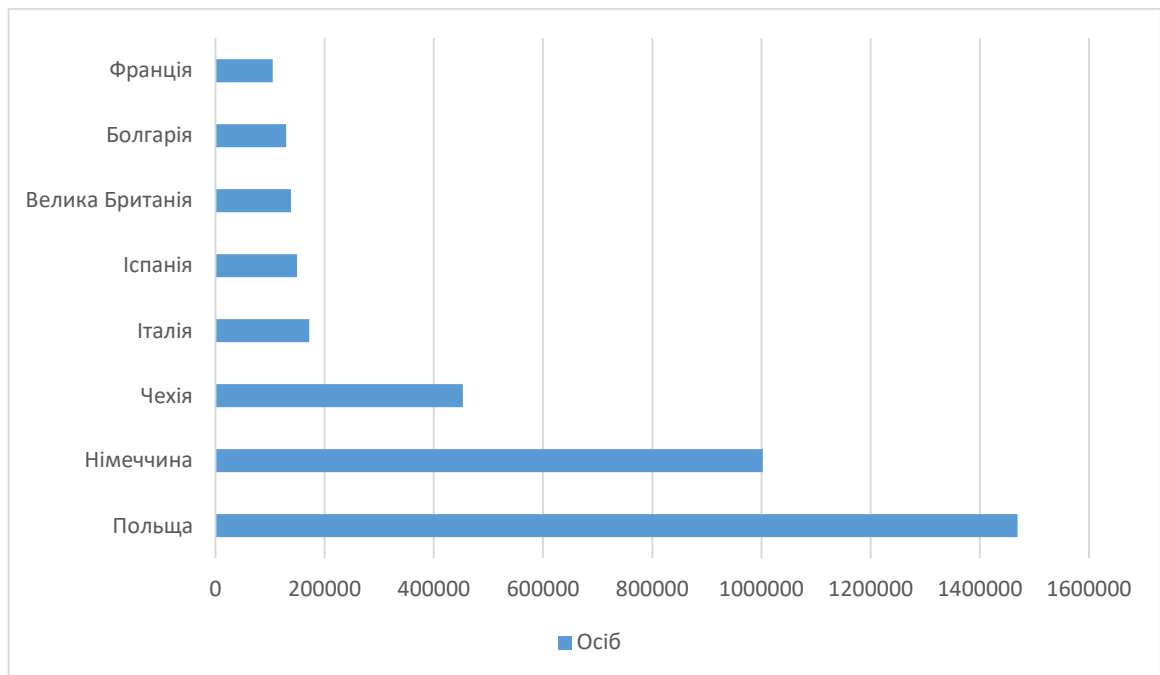

Рисунок 2.17 – Кількість мігрантів з України за країнами станом на 26.09-26.10.2022р

Джерело: створено за даними [36].

Також, вважається, що масова міграція людей з України є масштабнішою, ніж за часи Другої світової війни [38]. Таке явище можна пояснити тим, що багато країн світу відкрили свої кордони для українців та дещо спростили процедури перетину кордонів. Наприклад, українці мають право поїхати з країни використовуючи не тільки свій закордонний паспорт, а й внутрішній та прострочений закордонний паспорт або навіть взагалі без паспорта. Такі дії були застосовані для того, щоб уберегти громадян України від жахів війни та не людяності російських військових.

Нагадаємо, що деякі країни світу запровадили різні програми та схеми допомоги громадянам України перечекаати війну або налагодити нове життя в іншій країні. Прикладом таких програм та схем є соціальні програми ЄС, які одразу запровадила Польща, Німеччина, Чехія та інші й програми допомоги Великої Британії, одна з яких називається Homes for Ukraine [39].

Основою таких програм є надання українцям дозвіл на тимчасове перебування/проживання, пакет соціальних допомог з пошуком

працевлаштування, житла, отримання грошових пілг, можливість навчатися та бути повноцінним членом нового суспільства.

Отже, з міграційних процесів ми можемо також побачити прояви глобалізації, оскільки в кризовий час країни відкрили кордони й намагаються бути ближче до України.

По-третє, за оцінками НБУ рівень безробіття в країні сягнув 35% й прогнозується, що буде триматися відмітки 30% до кінця 2022 року, що приблизно на 20% більше ніж у минулому році. Зазначимо, що показник безробіття в цьому році є найбільшим за останні 20 років. Так, у 2000 році показник безробіття сягнув 12,4%, що було найбільшим значенням з того часу [40], [41].

По-четверте, за оцінками Світового банку збитки України від російського вторгнення становлять приблизно 340 млрд. дол. США й приблизно така кількість потрібна нашій країні на відновлення. Втрати від постійних обстрілів енергетичної структури оцінюються у 50% пошкодженої теплової інфраструктури, серед них Ладжинська, Бурштинська ТЕС та теплові інфраструктурні об'єкти, які знаходяться на тимчасово окупованих територіях або поблизу них. Тому найбільша теплоенергетична компанія країни ДТЕК зазнала вагомих збитків, які оцінюються у 17,6 млрд. грн. Така ситуація характеризується недоотриманням коштів за надану електроенергію через утримання цін на ресурс, а також, неможливість виробити та продати електроенергію, оскільки більшість станцій, котрі належать даній компанії, частково або повністю зруйновані. Й наразі наша країна потребує щонайменше 17 млрд. дол. США на відновлення критичної інфраструктури [42-47].

По-п'яте, за даними Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів станом на 27 жовтня 2022 року сума збитків навколишньому середовищу України оцінюється у понад 1,35 трлн. грн. або 36 млрд. євро, з них 11, 4 млрд – це шкода, корту завдано ґрунтам та 24,6 млрд – збитки внаслідок забруднення повітря. Згадана сума оцінена лише з опрацювання 574

випадки негативного впливу воєнних дій. Наразі було записано приблизно 2000 випадків заподіяння шкоди довкіллю [45].

Серед екологічних проблем в Україні у воєнний період можна виділити наступне:

- бомбардування промислових заводів і різних резервуарів для зберігання нафти та сховищ промислових відходів спричиняє викид цих речовин в атмосферу або їх витік;

- через масовий обстріл Маріуполя, що призвело до неможливості життя та функціонування міста, відбувається розвиток такої хвороби як холера, оскільки дуже багато руйнувань та загиблих, яких немає кому їх поховати;

- спалювання та мінування лісів, природних зон та заповідників на Сході країни призводить до вмирання рідких рослин та тварин, на які багата наша країна, та порушення екологічних ланцюгів;

- розкопування ґрунтів поблизу Чорнобиля призвело до підвищення радіаційного рівня;

- неможливість на деяких територіях зібрати врожай, негативно впливає на якість ґрунтів їх родючість;

- окупація ЗАЕС загострює ядерну безпеку в країні та постійні відключення станції від електричних мереж, котрі забезпечують її безпечне функціонування, може призвести до жахливої катастрофи, яка вплине на весь світ, а використання резервних дизельних генераторів збільшує використання палива, що не є енергоефективним;

- окупація та воєнні дії на узбережжі Азовського та Чорного морів збільшила смертність дельфінів та інших морських жителів, також, наразі постає питання про можливість відновлення курортних зон [48].

По-шосте, ще одним негативним чинником, який впливає на економіку України та життя людей є інфляція. За даними, які були надані Forbes Державна служба статистики, у вересні показник інфляції зріс на 1,9%, а у річному вираженні цей показник становить 24,6%. Товарними групами, яких

інфляція торкнулась найбільше є продовольчі продукти та паливо. Але прогнозується, що загальний рівень інфляції матиме тенденцію до скорочення до кінця 2022 року [49], [50].

У світі інфляція теж має тенденцію до зростання, основними рушійними силами цього є зростання економік, що розвиваються, наслідки пандемії та війна в Україні. З власного досвіду можу зазначити, що у Великобританії населення зіткнулося із проблемою подорожчання такої товарної групи як соняшникова та кукурудзяна олія, що прямо впливає на ціни інших продуктових товарів, де ці олії використовуються, оскільки Україна не має повної можливості забезпечити світовий ринок необхідною продукцією. Пропоную розглянути показник інфляції у світовому та каїновому розрізі (рис. 2.18, 2.19).

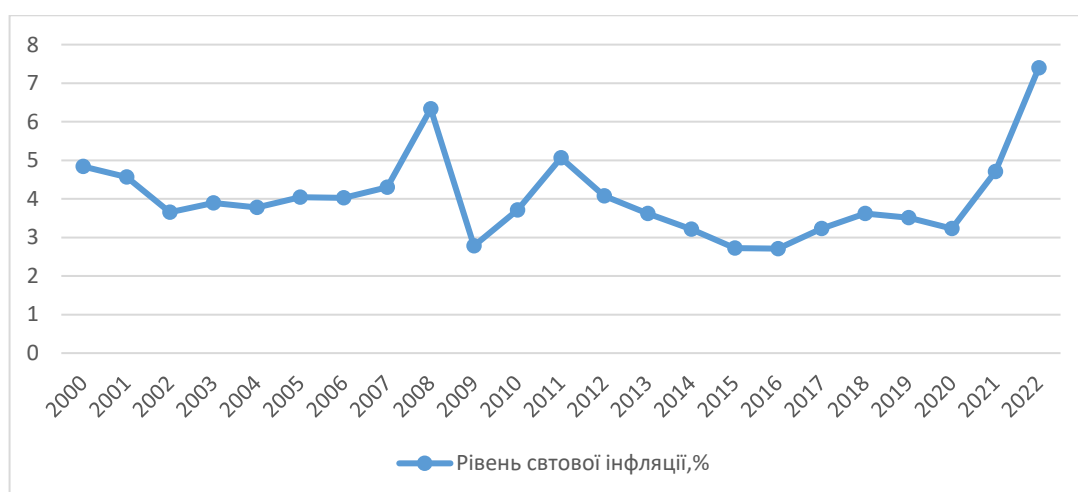

Рисунок 2.18 – Динаміка рівня світової інфляції у %, 2000-2022 рр.

Джерело: створено за даними [30].

Якщо ми подивимося на рисунок 2.18, то побачимо, що навіть у кризовий 2008 рік рівень інфляції був меншим ніж прогнозне значення у 2022 році. Як вже раніше зазначалося світова інфляція зростає через негативні наслідки пандемії, а повномасштабна війна Росії проти України тільки погіршила існуючу ситуацію.

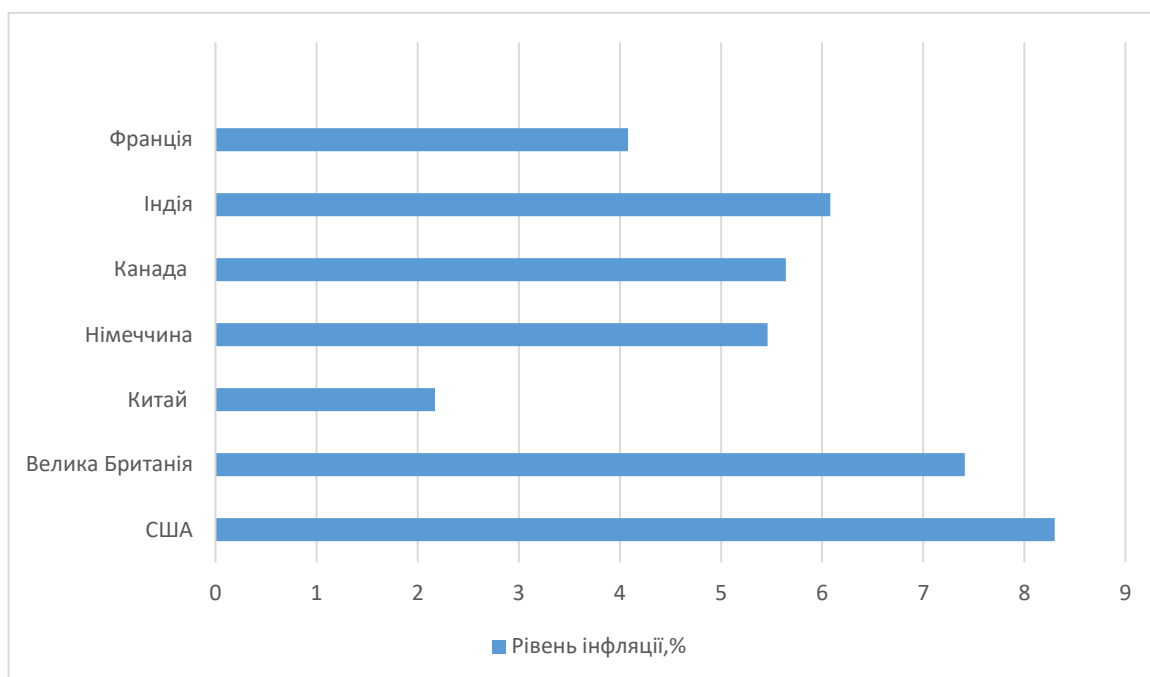

Рисунок 2.19 – Прогноз рівня інфляції на 2022 рік за країнами світу, у %

Джерело: створено за даними [30].

З рисунку 2.19 ми бачимо, що в різних країнах світу прогнозовані значення рівня інфляції теж має тенденцію до зростання. Найбільший рівень інфляції з досліджуваних країн у США, Великій Британії, Індії, Канаді та Німеччині, найменший у Франції та Китаї.

Також, спираючись на опитування дослідницького центру Ipsos «Що хвилює світ – Вересень 2022», можна спостерігати наступну картину:

- 40% респондентів відповіли, що інфляція турбує їх більше всього іншого;
- проблема бідності та соціальної нерівності – 31% опитаних;
- фінансова або політична корупція – 26%;
- безробіття – 26%;
- злочинність та насильство – 26%;
- кліматичні зміни – 18%;
- захворювання на COVID-19 – 12% [51].

З даного дослідження можна стверджувати, що інфляція посідає провідне місце серед інших глобальних проблем людства.

По-сьоме, через війну в Україні, що розв'язала Росія, на останню країну були накладені санкції проти торгівлі газом. Тому більшість країн Європи наразі стикаються з проблемою обмеження купівлі та використання даного ресурсу, щоб забезпечити себе узимку. Наслідком цього є висока ймовірність скорочення виробництва Європейської зони на 0,2% у четвертому кварталі 2022 року й тенденція зменшення буде спостерігатися у 2023 році й оцінюється у 0,1% [52].

По-восьме, через зменшення використання природного газу, країни Європи почали активно використовувати викопне паливо, що негативно впливає на природне середовище. Також, можливий такий перебіг подій, що Німеччина, Франція та Японія збільшать використання атомної енергетики, через енергетичну кризу, яка спричинена Росією. Але попри це, Міжнародне енергетичне агентство прогнозує прискорення тенденції впровадження та використання відновлюваних джерел енергії. Так, оцінюється, що на кінець 2022 року обсяг інвестицій у зелену енергетику сягне 1,3 трлн. дол. США, а до 2030 року ця сума збільшиться у становитиме 2 трлн. дол. США на рік [53].

З огляду на усі руйнування та втрати, що заподіяні Росією, Україні потрібно додаткове фінансування на відновлення економіки та усіх соціально-економічних секторів. За одностайною оцінкою уряду України, Європейської комісії та Світового банку, відновлення нашої держави потребує приблизно 350 млрд. дол. США на вересень 2022 року. США, що перевищує ВВП України до початку війни на 1,6 разів [54]. Основні напрямки, що потребують найбільшого фінансування представлені на рис. 2.20.

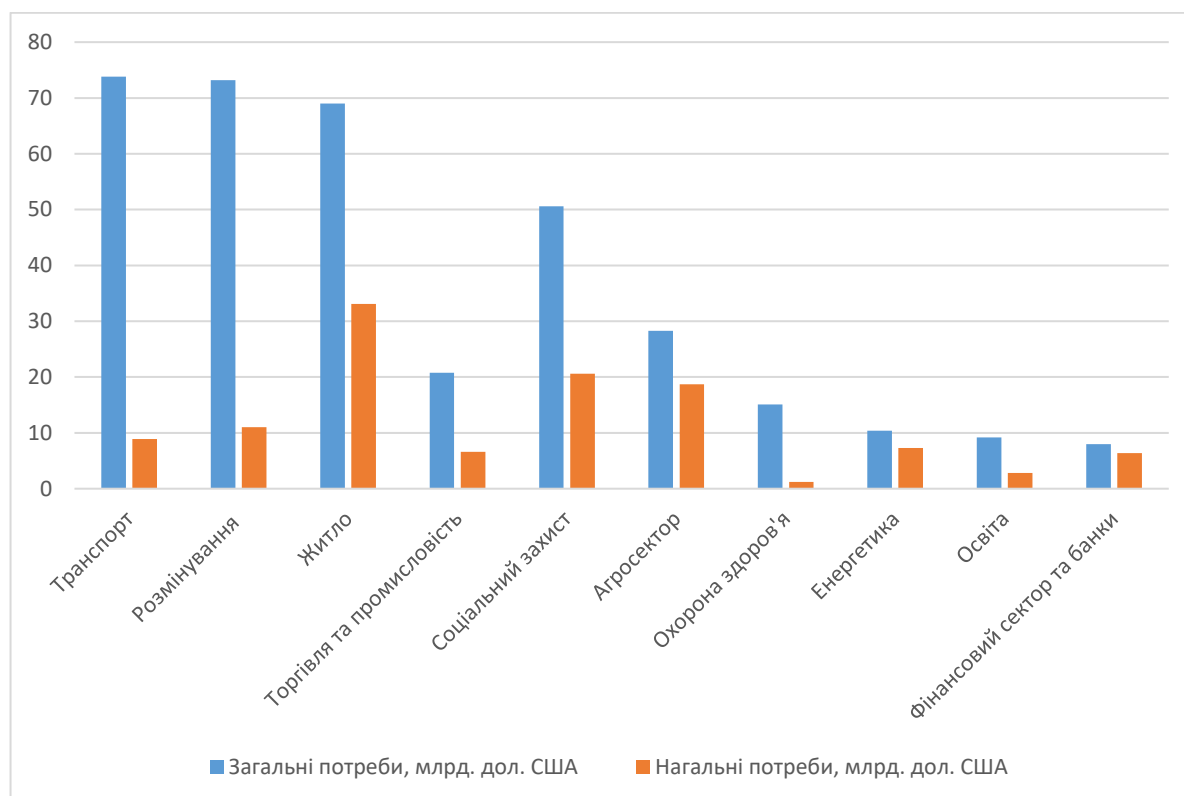

Рисунок 2.20 – Напрямки, які потребують фінансування, через руйнацію

Джерело: створено за даними [54].

З рисунку 2.20 ми може спостерігати, що такі сфери як транспорт, розмінування, житло та соціальний захист потребують фінансової допомоги за загальною оцінкою. Але якщо ми подивимося які напрямки потребують нагального фінансування, то картинка трохи змінюється, а саме: житло, соціальний захист та агросектор є більш пріоритетними саме зараз. Енергетичний сектор теж потребує фінансової допомоги у терміні «сьогодні», але дані щодо руйнувань та оціночної вартості збитків й потреб у відновленні ще з'ясовуються.

Витоком таких руйнувань стала пропозиція та намір створення спільної програми допомоги Україні по відбудові підчас війна та вже в повоєнній період. Так, на Міжнародній експертній конференції з відновлення, реконструкції та модернізації України в Берліні президент Європейської комісії Урсула фон дер Ляєн та канцлер Німеччини Олаф Шольц запропонували здійснити новий «план Маршалла» для відновлення країни

після війни. Така ідея була висунута з огляду на те, що окрема допомога партнерів України не зможе покрити усі потреби України, тому ЄС, Велика сімка та інші партнери нашої країни повинні об'єднатися заради спільної мети, оскільки Україна вже є кандидатом на вступ до ЄС й даний крок має під собою ще й допомогу країні пройти все етапи, щоб набути повноправного членства у ЄС [55], [56].

Тепер пропоную розглянути міжнародну допомогу, яка вже була надана країнами світу для підтримки України (рис. 2.21, 2.22).

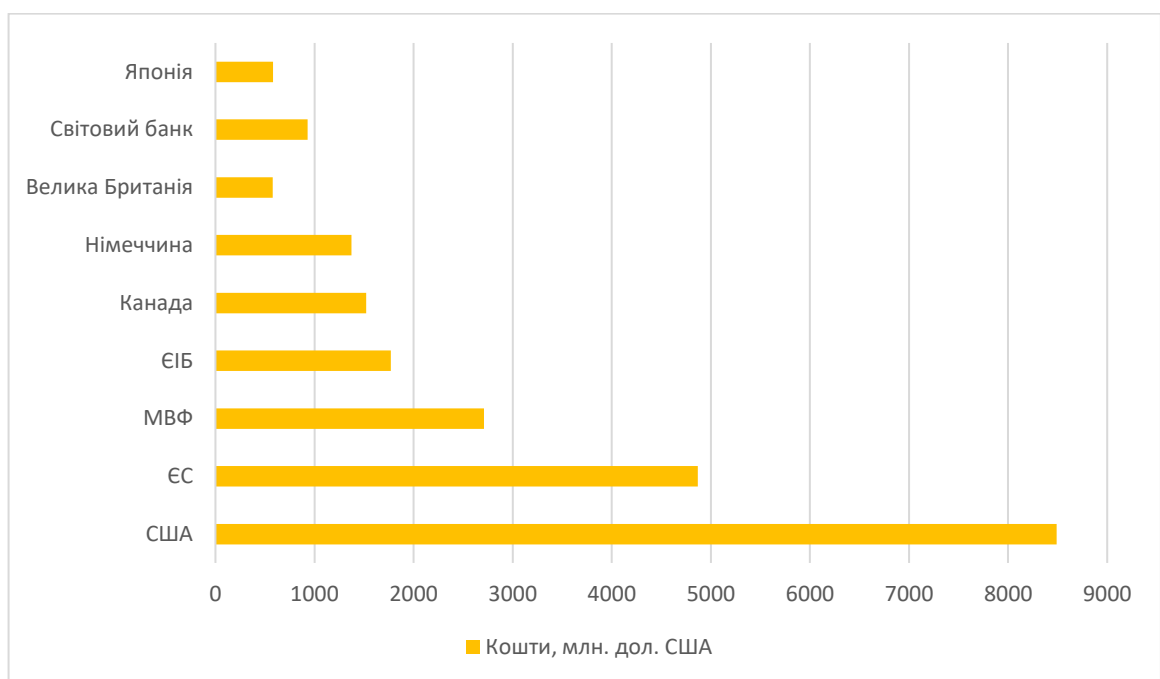

Рисунок 2.21 – Кошти, що були надані Україні станом на 18.10.2022, у млн. дол. США

Джерело: створено за даними [57].

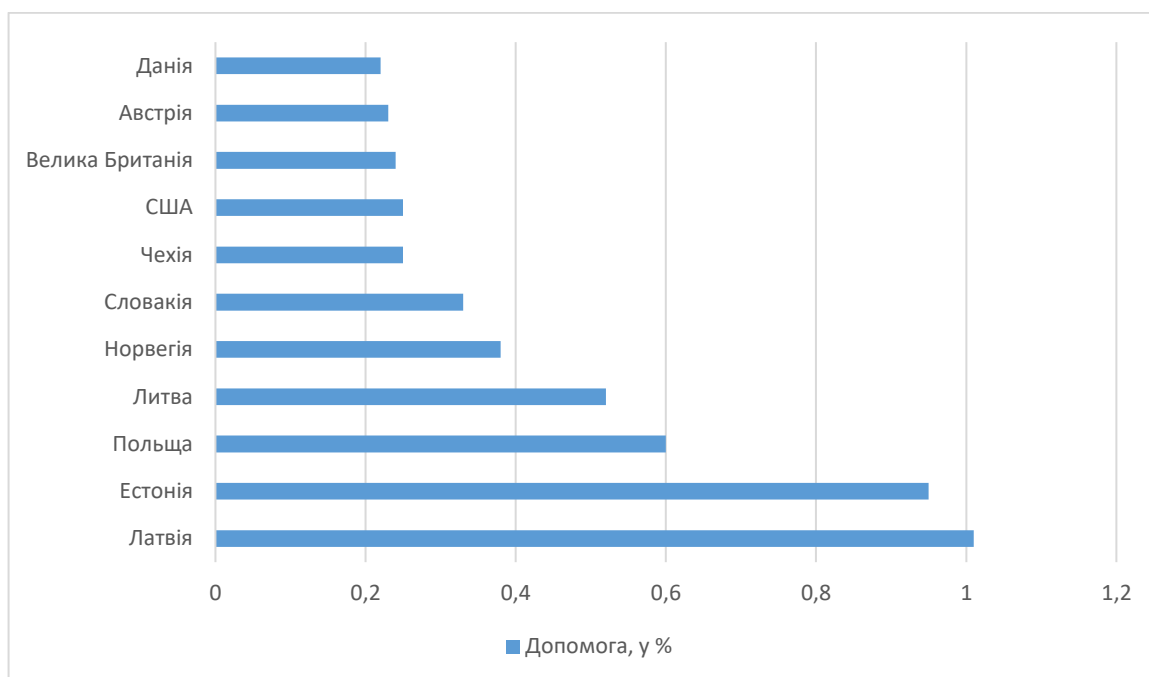

Рисунок 2.22 – Різнопланова допомога країн світу станом на 03.10.2022, що оцінюється у вигляді відсотка від їх ВВП

Джерело: створено за даними [30].

З обох рисунків 2.21 та 2.22 ми бачимо, що різні країни світу долучилися до допомоги нашій державі. Так, лідерами за фінансовою допомогою є США, ЄС та МВФ, щодо допомоги, котра включає в себе не тільки фінансову, а й гуманітарну та військову, тут провідними країнами, що допомогли Україні у відсотку до свого ВВП є Латвія, Естонія та Польща.

Хоча є питання щодо наданої допомоги с приводу її необхідної кількості та термінів надання, вже отримана допомога зробила вагомий внесок у підтримку нашої економіки. На сьогодні існує прогноз того, що наш ВВП впаде від 30% до 35% до кінця року, але незважаючи на це за даними Міністерства економіки України, які були надані видавництву Forbes Ukraine, спостерігається тенденція до стабілізації макроекономічної ситуації в країні та прогнозується зростання ВВП на 4,6% у 2023 році, що є одним з підтверджуючих факторів дієвості отриманої допомоги.

Інший негативний наслідок для нашої країни – це високий рівень безробіття, який оцінюється у 30% до кінця 2022 року. Для покращення цього

показника та забезпечення населення коштами уряд запропонував програму залучення безробітних до виконання різного роду завдань, на сам перед це стосується таких видів робіт як облаштування блок-постів, розбір завалів й відновлення різних приміщень, розвантаження гуманітарної допомоги й таке інше. Залученим до зазначеної роботи платитимуть на рівні мінімальної заробітної плати, тобто 6 700 грн. станом на жовтень 2022 року [58].

Також, щоб стимулювати інвестиції серед населення в середині держави, уряд запровадив продаж військових облігацій внутрішніх державних позик (ОВДП) через мобільний додаток «Дія». Так, кожен може купити такі облігації за відповідними термінами строковості та платності. Станом на 18 жовтня 2022 року сума придбаних облігацій сягає 50 млн. грн [59], [60]. Такий крок також стимулює нашу країну до економічної стабільності та отримання перемоги як най скоріше.

Серед іншого, пропоную також згадати людський фактор у даній ситуації. Зараз через інтернет та соціальні медіа у людей є доступ до великої кількості інформації. З одного боку добре, що є можливість донести до багатьох людей, що відбувається в нашій країні й таким чином отримати різноманітну допомогу з боку держав світу. А з іншої сторони, в купі інформації багато фейкової та пропагандистської з боку країни агресора та терориста, й тому ми знаходимося в постійній боротьбі не тільки на воєнному фронті, а й в інформаційному просторі. Витоком цього можна вважати зміни у відношенні світового суспільства до війни та України. Ми усі пам'ятаємо як важко спочатку було достукатися до світової спільноти, щоб вони побачили правду й стали на наш бік у цій боротьбі, оскільки Україна бореться не тільки за себе, а й за усі країни Європи. Змінилося ставлення до України як держави, більшість світових організацій та лідерів також поступово змінили свої дії на більш рішучі й зараз деякі з них показують нам свою стару силу, яка була у період Другої світової війни. Багато відомих людей підтримують Україну та намагаються розповсюдити інформацію про те що таке війна. Прикладом цього може слугувати вчинок американської акторки Кіри Найтлі, котра

вирішила виконати озвучування щоденника дівчинки з Харкова й також британське видавництво Bloomsbury отримало дозвіл на друк цього рукопису й з годом ще 12 країн світу зможуть розповсюдити цей щоденник серед своїх народів. Британський актор Г'ю Боневіль озвучив ролик про м. Харків, розповівши яким він був да війни та що трапилося з її початком. Ще один британський актор Бенедикт Камбербетч узяв участь у програмі Homes for Ukraine та надав прихисток певної кількості українцям на початку воєнних дій. Марк Гемілл, актор який зіграв роль Люка Скайвокера у франшизі «Зоряні війни» став першим амбасадором платформи UNITED24, концепцію якої запропонував президент України Володимир Зеленський, та допомагає збирати кошти на «Армію дронів» й багато інших відомих та впливових людей цього світу вирішили приєднатися до України та разом з нашою державою допомогти нам встояти, а також змінити світ [61-64].

Тому, на мій погляд, зміна світової думки також є глобалізаційними процесами, оскільки тут задіяні інформаційні технології та відчуття людяності. Та ці зміни лише квіточки, далі світ чекають вагоміші зміни, оскільки зараз ми стоїмо на тлі зародження нового світового порядку з новими реаліями, наслідками, системою світової безпеки та зв'язків.

Висновки до розділу 2

З проведеного дослідження, що викладене у другому розділу кваліфікаційної роботи, можна зробити наступні висновки.

Активний розвиток глобалізації почався із закінчення Другої світової війни, коли питання миру було найважливішим та яке запустило процес поступового перетворення світу через створення різних міжнародних організацій, що заклали основи до подальшого стрімкого розповсюдження глобалізації у різних сферах світової економіки.

Було зазначено, що глобалізація посприяла виникненню таких криз як: світова фінансова криза у 2008-2009 роках; криза, що виникла через розповсюдження захворювання на COVID-19 та сучасна повномасштабна війна Росії проти України. Вищевказані виклики заповдіяли світовій спільноті багато наслідків та негативного впливу.

Пандемія була одною із жорстких криз для світу, оскільки в даному випадку людству потрібно було змінити власний спосіб життя через обмеження в пересуваннях, закриття кордонів й таке інше. Ця криза найбільше вдарила по міжнародній торгівлі, наслідком чого було недоотримання необхідних коштів у економіки світу та зменшення рівня світового ВВП, а це в свою чергу стало каталізатором до зростання світового боргу.

Сучасне випробування, яке постало перед Україною та світом, є війна, що сприяла появі най жорсткої кризи з тих, що були у XXI столітті. Наша держава переживає складні часи, а їх наслідки будуть відчутні у майбутньому ще більше. Сьогодні уряд України робить все можливе, щоб утримати нашу економіку, залучаючи до цього не тільки власних людей, як внутрішніх інвесторів, а й іноземних партнерів. З іншого боку війна підштовхнула до об'єднання країн світу заради спільної мети – допомогти Україні вистояти, в подальшому відбудувати її та довести, що демократичний шлях розвитку є основою економічного зростання у великій сім'ї світових народів.

Розділ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ В СВІТІ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

3.1 Перспективи розвитку бізнесу (соціально-економічної сфери) в Україні у повоєнний час

Ми живемо у важкий час, час війни, коли ми не маємо стабільності та майже нічого невідомо, що буде у майбутньому. Тому пропонуємо спробувати зробити прогноз щодо обсягів ВВП України на 2023 рік, з урахуванням вже існуючого прогнозного значення ВВП на 2022 рік, котре може становити 130,06 млн. дол. США, якщо падіння даного показника зупиниться на позначці 35%.

Дані ВВП України, що були використані для побудови прогнозу, представлені у Таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – ВВП України у млн. дол. США, 1991-2022 рр.

Рік	ВВП, млн. дол. США
1991	77,35
1992	73,95
1993	65,61
1994	52,54
1995	48,21
1996	44,56
1997	50,15
1998	41,88
1999	31,58
2000	32,38
2001	39,31
2002	43,96
2003	52,01
2004	67,22
2005	89,24
2006	111,88
2007	148,73
2008	188,11

Продовження Таблиці 3.1	
2009	121,55
2010	141,21
2011	169,33
2012	182,59
2013	190,5
2014	133,5
2015	91,03
2016	93,36
2017	112,09
2018	130,89
2019	153,88
2020	156,62
2021	200,09
2022	130,06

Джерело: створено за даними [24].

За даними, що подані у Таблиці 3.1 було проведено короткострокове прогнозування показника ВВП на 2023 рік методом ковзного середнього та метод експоненційного згладжування, результати прогнозу представлені у Додатку Д та на рисунках 3.1 і 3.2.

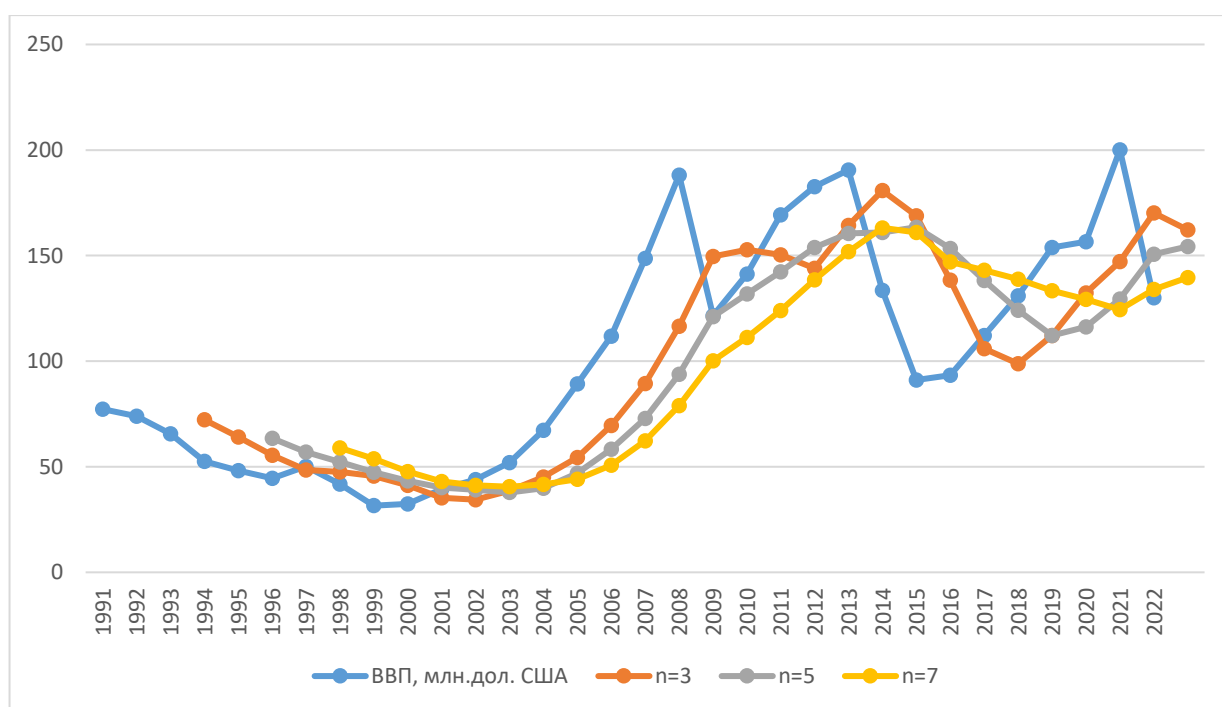

Рисунок 3.1 – Прогноз ВВП України на 2023 рік методом ковзного середнього

Джерело: створено за даними [24] та Додатку Д.

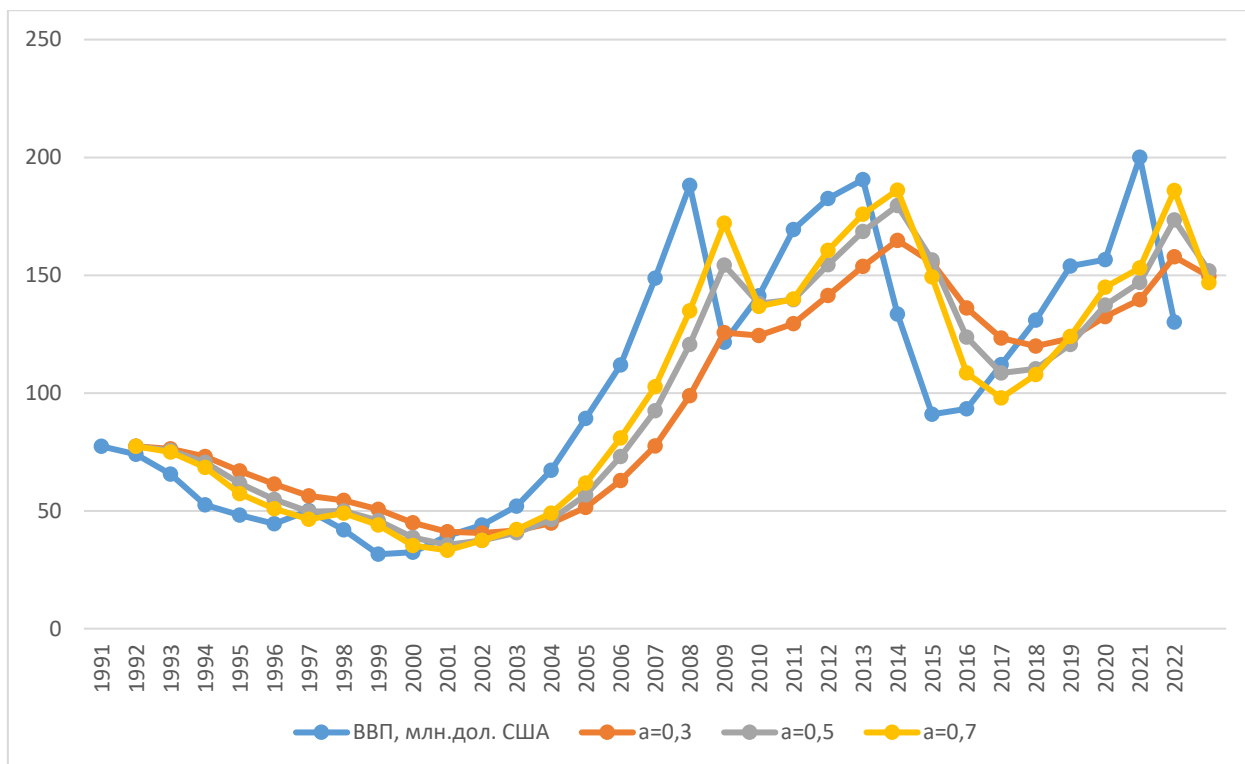

Рисунок 3.2 – Прогноз ВВП України на 2023 рік методом експоненційного згладжування

Джерело: створено за даними [24] та Додатку Д.

Тепер проаналізуємо отримані результати з проведеного прогнозування. Згідно метода ковзного середнього, було побудовано три моделі ($n=3$ – тридобова, $n=5$ – п'ятидобова, $n=7$ – семидобова), розраховано квадрати помилок й визначено, що тридобова модель є кращою серед інших двох моделей, оскільки саме ця модель має мінімальну суму квадратів помилок, тобто прогнозне значення ВВП на 2023 рік становить 162,26 млн. дол. США. Спираючись на метод експоненційного згладжування, було також побудовано три моделі, але на основі трьох коефіцієнтів загасання ($a=0,3$; $a=0,5$; $a=0,7$), розраховано квадрати помилок й за цим прогнозом ми визначили, що модель з коефіцієнтом згасання 0,7 є кращою щодо інших двох моделей і найкращою з усіх шести моделей, котрі було застосовано, оскільки сума квадратів помилок є найменшою.

Таким чином, наше прогнозне значення ВВП України на 2023 рік становить 146,84 млн. дол. США.

Якщо звернути увагу на прогнози Міністерства економіки України щодо обсягів ВВП на 2023 рік, їх налічується принаймні 3, ми можемо побачити, що перший їх прогноз становить можливе зростання на 4,6% або 136,04 млн. дол. США, що є більш менш реалістичною оцінкою. Також, у фахівців міністерства є другий прогноз, один з найоптимістичніших, спираючись на який зростання ВВП країни у 2023 році прогнозується на рівні 15,5% тобто 150,22 млн. дол. США. Й третій прогноз говорить про падіння ВВП на 0,4%, що вважається малоімовірним [65]. Згідно нашого прогнозу, то показник ВВП становитиме 146,84 млн. дол. США або зростання на 12,9%, що значно відрізняється від прогнозу зростання ВВП у 4,6%, хоча більш дотичний до прогнозу у 15,5%. Така різниця в показниках може існувати через застосування іншого способу прогнозування, наразі ми живемо в межах жорсткої невизначеності, оскільки державні організації з надання статистичної інформації тимчасово не працюють доки існуватиме воєнний стан, а також, 2022 рік ще не завершився й ми не маємо точних даних щодо обсягів ВВП на цей рік.

Тому наш прогноз може бути недосконалим, але ми вважаємо, що він може бути як певний сценарій розвитку подій, за наступних умов:

- наша країна отримає перемогу до кінця 2022 року або у короткі проміжки часу наступного 2023 року;
- ми (як країна) отримаємо необхідних обсягів фінансування на відбудову з боку наших партнерів;
- поступово налагодимо економіку та бізнесову діяльність в країні, що допоможе залучити більше коштів у бюджет країни;
- підтримувати та не втратити бренд України як країни нескорених та вільних;
- поступово втілюватимемо план відбудови, який було запропоновано президентом України.

Тепер розглянемо подальший розвиток України, спираючись на існуючі показники, оцінки та прогнози.

Серед міжнародних організацій та державних установ України ЄБРР має оптимістичніший прогноз щодо зростання ВВП, який становить 8%. Так, за оцінками НБУ очікується зростання ВВП України у 2023 році на 5,5%, Світовий банк зазначає зростання на рівні 3,3%, група ІСУ прогнозує 4%, а у МВФ заявили, що не надаватиме прогноз щодо стану ВВП України на наступний рік, через вагомий рівень невизначеності та нестабільності ситуації.

Також, за оцінками представників ЄБРР у Східній Європі та Кавказі, те що в Україні немає гіперінфляції під час повномасштабної війни є важливим результатом ведення економічної політики країни й можливо, показники інфляції у 2022 році та 2023 році можуть покращитися, але це залежить від наступного розвитку подій.

Прогнозується, що рівень безробіття сягне 34% на кінець 2022 року, а у 2023 році знизиться до 28%.

На початку літа 2022 року НБУ підвищив облікову ставку з 10% до 25% й очікується, що на такому рівні її триматимуть до II кварталу 2024 року, щоб стримати зростання рівня інфляції (рис. 3.3) [65], [66].

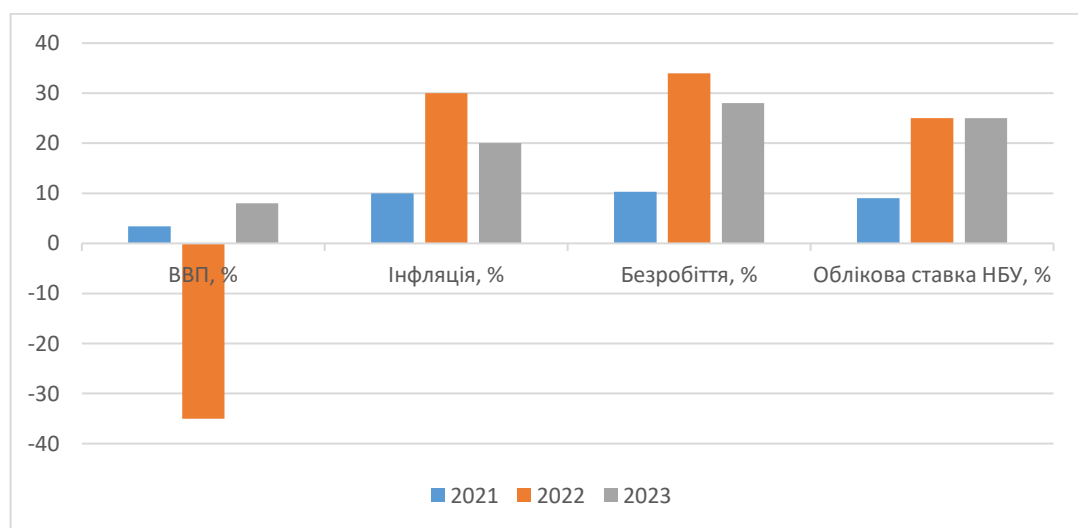

Рисунок 3.3 – Оцінка динаміки макроекономічних показників з 2021 по 2023рр., у %

Джерело: створено за даними [65].

Також, через війну, зростання інфляції та безробіття, порушення логістичних маршрутів та зменшення виробництва середньорічний офіційний курс гривні до кінця 2022 року впаде до 32,3 грн/дол. США, а у 2023 році падіння прогнозується на рівні від 36,6 до 50 грн/дол. США (рис. 3. 4).

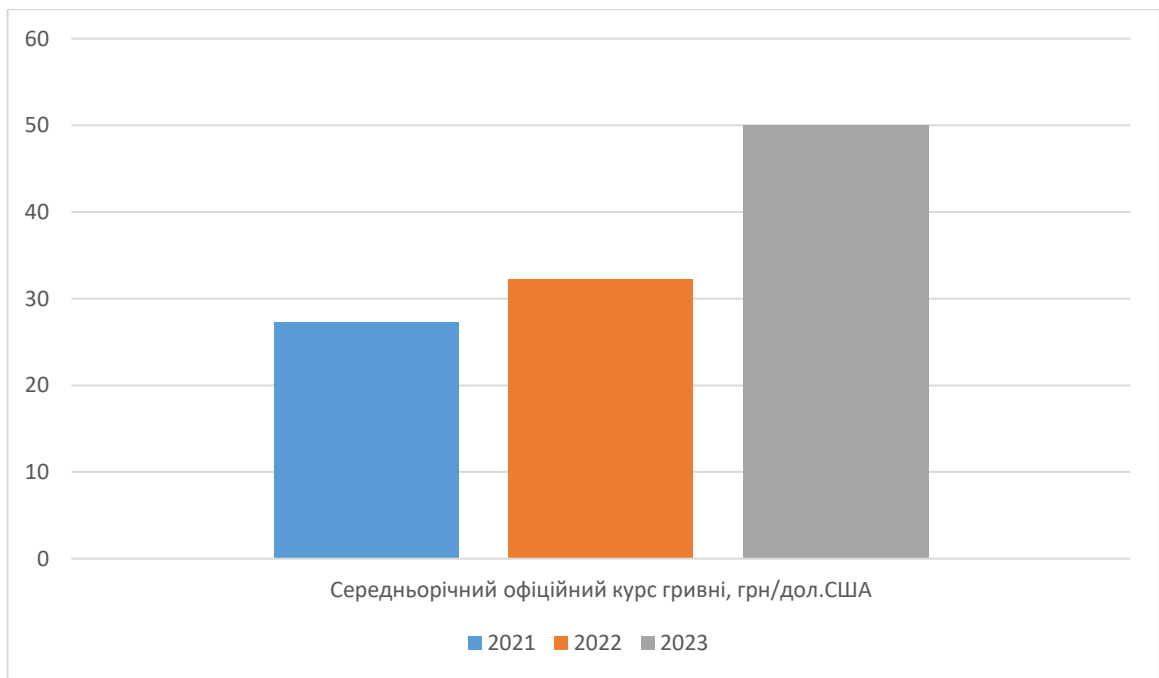

Рисунок 3.4 – Оцінка динаміки середньорічного курсу гривні з 2021 по 2023 рр, грн/дол. США

Джерело: створено за даними [65].

Інший показник це зовнішні запозичення, які потрібні для погашення державного дефіциту. Так, на кінець 2022 року зовнішні запозичення оцінюються у 35 млрд. дол. США, а на 2023 рік – у 38 млрд. дол. США (рис. 3.5) [65], [67].

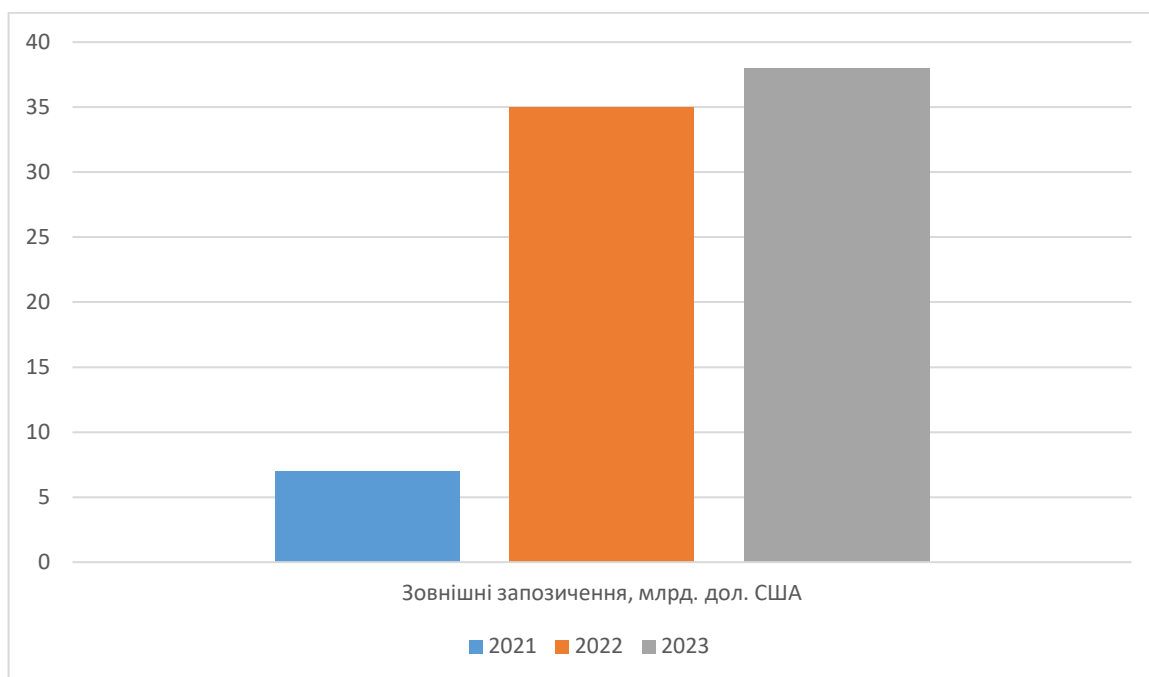

Рисунок 3.5 – Оцінка динаміка обсягу зовнішніх запозичень з 2021 по 2023рр

Джерело: створено за даними [65].

Тепер розглянемо стан та розвиток бізнесової діяльності країни у часи війни.

За опитуванням Європейської бізнес асоціації (ЄБА), дані котрого були передані видавництву «Forbes Ukraine», до якого були залучені представники 105-ти українських підприємств, основними перешкодами для розвитку бізнесу у 2023 році можуть стати:

- війна та її наслідки – 83,6% з опитаних компаній;
- високі ціни на сировину та матеріали – 43,1%;
- недоотримання грошей, через зменшення попиту – 38,5%;
- зростання цін на енергоносії – 37,7%;
- коливання курсу – 37,5%;
- недостатність обігових коштів – 27,4%;
- недостатність кваліфікованих кадрів – 15,3%;
- обмеженість у виробничих потужностях – 13,7%;
- посилення податкового тиску – 12,3%;
- зменшення можливостей для отримання кредитів – 11,2% [65].

Згідно даного опитування приблизно 30% респондентів у 2023 році планують налагодити експорт товарів та послуг закордон, 29% вказали, що вже працюють на іноземних ринках, а 39% зазначили, що поки не зацікавлені у розгортанні діяльності в інших країнах.

З 33% опитаних представників малого та середнього бізнесу оцінюють свої збитки на суму до 10 000 дол. США, ще 23% - від 10 000 до 50 000 дол. США, 15% - від 50 000 до 100 000 дол. США, 14% - зазначають свої втрати більше 100 000 дол. США, й лише 10% респондентів відповіли, що не зазнали будь-яких втрат у своїй діяльності [68].

Станом на 1 листопада 2022 року видання «Forbes Україна» опублікувало рейтинг 30 стійких приватних компаній України. Згідно цього рейтингу відомо, що 7 з цих компаній працюють в ІТ галузі, 4 у ритейлі та паливно-енергетичній сфері, 2 у агропромисловому комплексі та інші (рис. 3.6).

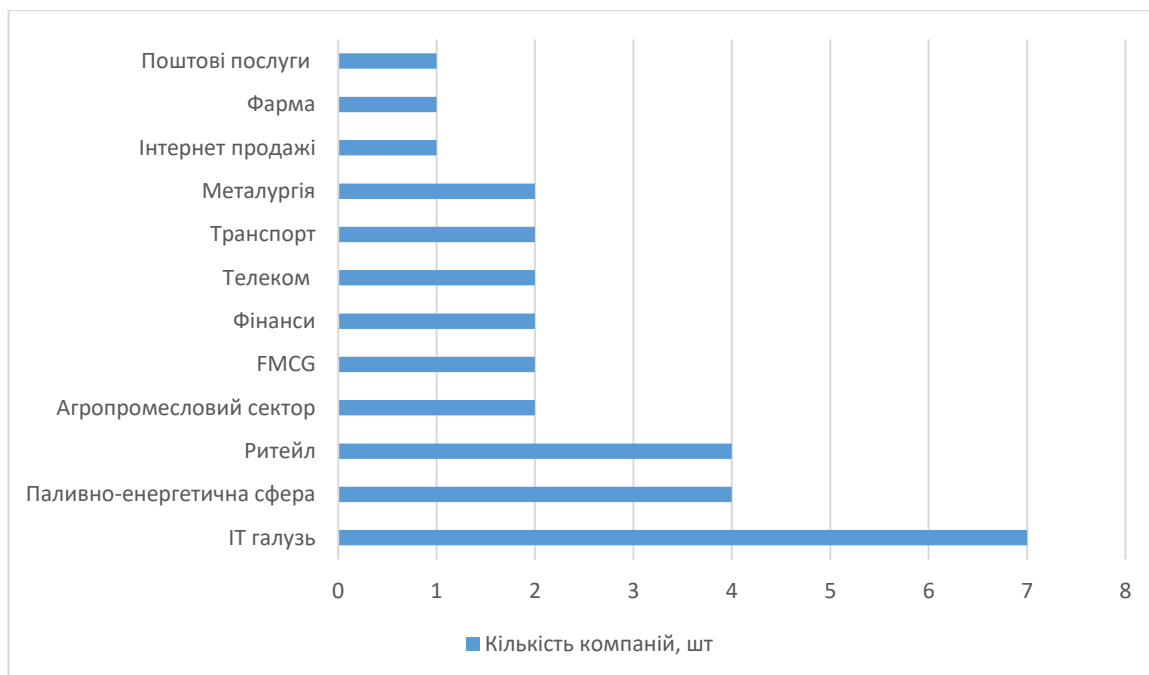

Рисунок 3.6 – 30 стійких компаній за сферою діяльності

Джерело: створено за даними [69].

Серед вищевказаних компаній можна виділити топ-5 компаній за оцінками Forbes. Такими компаніями є:

- компанія Ajax Systems – заснована у 2011 році, основною сферою діяльності є Інтернет продажі. За часи війни не втратила замовників та збільшила свій дохід на 50%, тому за шкалою рейтингу отримала 10 балів;
- компанія Intellias – заснована у 2002 році й працює в ІТ галузі. З початку 2022 року відкрила 6 нових офісів в рідній країні та закордоном й таким, чином збільшила свій дохід на 76%, через що теж отримала 10 балів;
- концерн Галнафтогаз – заснована у 1999 році, сферами діяльності є промислово-енергетичний комплекс та ритейл, збільшила свій дохід приблизно на 64% та отримала 9,5 балів у рейтингу;
- компанія Kernel – заснована у 1995 році й працює в агропромисловому комплексі. У період війни втратила певну частину свого доходу, через окупацію російськими військовими 15% використовуваних земель. Але завдяки укладенню угоди про зерно та розблокування морських портів, отримала змогу збільшити свої доходи на 42%, тому також отримала 9,5 балів;
- компанія «Західнадрасервіс» - заснована у 2004 році й є підприємством, сферою діяльності якого є паливно-енергетичний комплекс. За часів повномасштабної війни відкрила нове родовище та побудувала 12 свердловин, через що збільшила свої доходи на 350% й отримала 9,4 бали у рейтингу.

Шкала вищезгаданого рейтингу складається наступним чином (таб. 3.2).

Таблиця 3.2 – Шкала рейтингу Forbes, яка використовувалася для ранжування 30-ти стійких компаній України.

Показник	Кількість балів
Компанія вагомо збільшила свої виробничі, фінансові показники та штат	10
Компанія збільшила свої виробничі та фінансові показники і штат	9
Компанія втримала свої важливі виробничі показники, штат, збільшила ключові фінансові показники у вітчизняній валюті й зберегла їх в	8

Продовження Таблиці 3.2	
іноземній валюті	
Компанія втримала важливі фінансові показники в національній валюті й помірно скоротила виробництво та штат	7
Компанія помірно зменшила свої важливі фінансові показники у національній валюті й вагомо скоротила кількість працівників та виробництво	6
Компанія вагомо зменшила всі важливі показники діяльності	5-2
Компанія припинила свою діяльність	1
Компанія була ліквідована	0

Джерело: створено за даними [69].

Також, за даними Forbes було виокремлено 5 компаній, котрі зазнали важких втрат й драматичного падіння, але наявність кваліфікованих кадрів та їх винахідливість допомогли компаніям втриматися на ринках нашої країни. Серед них є Нова пошта, Rozetka, Фокстрот, Метінвест, SkyUp Airlines [69].

Також, станом на 18 листопада було проведено ще одне дослідження щодо положення бізнесу в Україні, в якому респондентами були власники або керівники 203 підприємств усіх ланок, тобто малого, середнього та великого бізнесу.

За отриманими даними можна зазначити, що наразі бізнес перебуває у складному становищі, оскільки доходи 35% опитаних зменшилися більше ніж на 50%, у 23% респондентів дохід зменшився у діапазоні 25-50%, 10% вказали, що їх дохід зменшився менше ніж на 25%, ще 9% відповіли, що їх доходи залишилися без змін, 11% респондентів зазначили, що не отримують доходу, й лише 5% опитаних представників зазначили, що їх доходи збільшилися (рис. 3.7) [70].

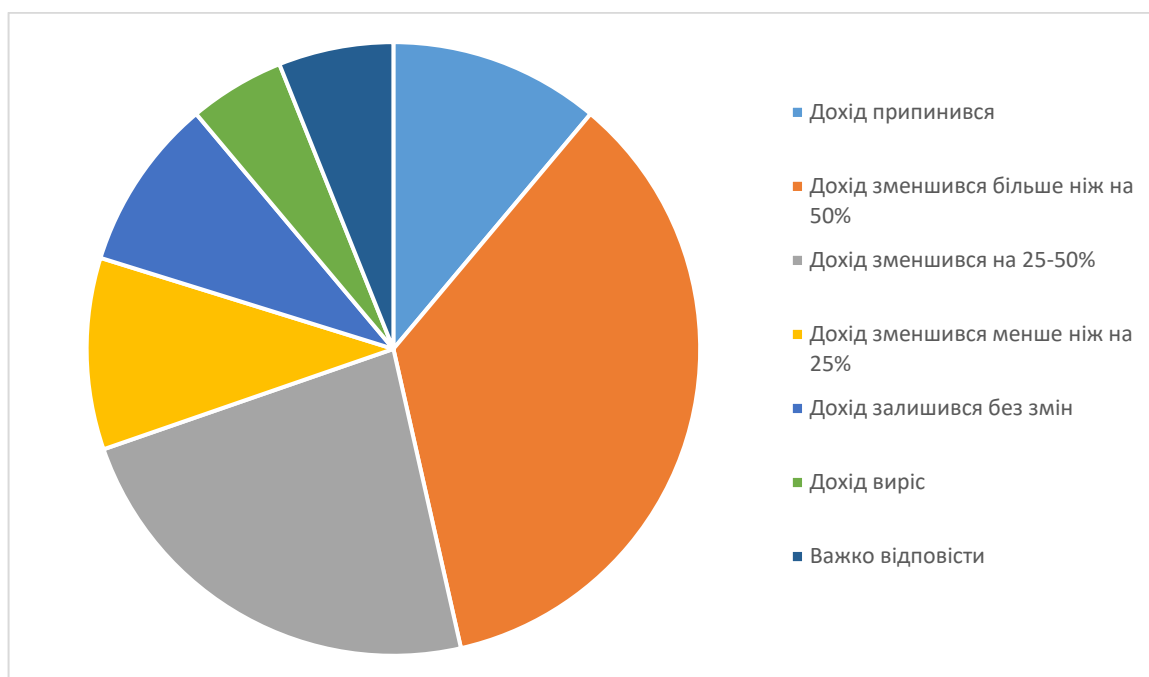

Рисунок 3.7 – Кількість підприємств відповідно зміні доходів, у %

Джерело: створено за даними [70].

Тепер, пропонуємо розглянути план відновлення України, який був запропонований на вищому державному рівні. План побудований приблизно на 10 років уперед, тобто до 2032 року. За цей час планується:

- втілити 850 проектів щодо відновлення соціально-економічної складової країни;
- досягнути щорічного проросту реального ВВП більше 7%;
- отримати більше 750 млрд. дол. США від партнерів;
- вийти у топ-25 країн за індексами економічної складності та людського капіталу [71].

Наші партнери не тільки надаватимуть кошти на відбудову, а й самі безпосередньо прийматимуть в цьому участь. Наприклад, фахівці з транспортної інфраструктури Великобританії співпрацюватимуть з нами, розробляючи план розвитку та реконструкції у вищезгаданому напрямку. Було підписано меморандум з інвестиційною компанією BlackRock, котрий передбачає, що компанія надаватиме консультаційні послуги щодо створення інвестиційних платформ для залучення приватного капіталу на відновлення

країни. Розробляється план щодо відбудови м. Маріуполь «Mariupol ReBorn», до якого залучають впливових партнерів держави, й, на сам перед, вже підписаний меморандум з ЄБРР щодо співпраці у цьому питанні. Уряд Швеції надаватиме допомогу для відновлення низки соціальних та енергетичних об'єктів Одеської області. Уряд Іспанії допомагатиме у відбудові не тільки інфраструктуру країни, а й культурну та історичну спадщину України. Фахівці Польщі надаватимуть консультації щодо впровадження інвестицій на відновлення аеропортів та подальше планування розвитку цих об'єктів інфраструктури та інше [72-77].

На наш погляд, для отримання необхідної фінансової допомоги, покращення економіки України та її подальшого розвитку можна впровадити наступні ідеї у життя:

- почати розвивати сферу dark туризму як можливість наочно показати розвиток воєнних подій ще на «живому» прикладі, а в майбутньому включити це у туристичні секції як ресторація цих подій у коротких фільмах, декораціях й виставах, таку тактику застосовують у туристичній сфері Великобританії;

- залучати закордонних кінокомпаній для зйомок різноманітних фільмів, де потрібні майданчики з руїнами, таким чином держава може впровадити новий податок, пов'язаний зі зйомками, й також, у контрактах з вищевказаними компаніями включати пункт щодо отримання коштів від продажу цих фільмів;

- розвивати бренд «Україна – країна незламних та вільних», шляхом продажу одягу, предметів розкоші з символікою України або з відсилкою до певних подій, свят й т.і. й не тільки продавати власному населенню, а й експортувати цю продукцію, щоб більше людей знали про нас, нашу історію, культуру, особливості.

Отже, з розглянутого можна сказати, що економіка України та бізнес зараз перебувають у важкому становищі, але якщо ми почнемо вводити певні

заходи щодо завершення війни та поступово відбудовуватимемо країну, наші показники можуть покращитися вже у 2023 році.

3.2 Перерозподіл сфер впливу на світовому рівні та перспективи розвитку соціально-економічних процесів

З 24 лютого 2022 року відбулося вторгнення Росії на територію України, що призвело до початку повномасштабної війни в нашій країні, а для Європи та світу загалом це стало важким викликом, котрий підняв багато важливих питань існування людства.

Ми всі пам'ятаємо як важко було привернути увагу до України членів різних міжнародних організацій, представників країн світу й розповісти, що саме відбувається в нашій країні. На самперед це говорить нам про те, що світові лідери вже звикли до того, як функціонує світовий порядок, й вони не хотіли розуміти, що світ так чи інакше зміниться, важливо тільки розуміти яким чином та які наслідки від цього будуть у майбутньому. А також, виявилось, що більшість світових організацій, створених заради підтримки миру та захисту свободи людей, є не спроможними протистояти безчинствам з боку Росії.

Війна є дуже руйнівним рушієм до нового створення нового світового устрою, але Україна змогла переломити існуючі устої й показала, що людству є багато над чим працювати.

Так, наразі існує необхідність провести зміни в таких організаціях як ООН та НАТО, щоб в майбутньому їх вплив мав значення й не було можливості країнам вдаватися до шантажу щодо права вето чи ядерною катастрофою. Таким чином, питання побудови нової системи світової безпеки посідає провідне місце серед майбутніх змін.

Також, на сучасному етапі розвитку ми можемо спостерігати й зміни у сферах впливу країн, які відбуватимуться ще й майбутньому. Оскільки Росія порушила усі закони та резолюції світової спільноти, а про її жорстокі злочини в Україні відомо багатьом країнам, людство почало засуджувати дії держави-терориста, а керівники інших країн та їх бізнес почали поступово відсторонюватися від цієї країни. Це запустило механізм змін у світовій політиці та в економічних аспектах.

Тому вже існує думка про те, як світ існуватиме без Росії в усіх аспектах життєдіяльності. Існує думка, що світ може стати двоцентричним тобто поділений на сфери впливу двох найбільших економік світу – Сполученими Штатами та Китаєм. Можлива домовленість двох країн подібна до тієї

Що була на передодні розвалу СРСР. Оскільки Китай все ще залежить від новітніх технологій США йому не має сенсу воювати з ними, тому економічна співпраця між ними буде більш прийнятною для обох сторін особливо після втрати впливу Росії на інші економіки. Натомість Росія через санкції може бути лише експортером дешевої сировини, яку Китай буде купувати за демпінговими цінами поглиблюючи економічну кризу Росії. Китай та США за співпраці можуть ще більше поліпшити своє економічне становище та грати вирішальну роль у прийнятті світових рішень. Хоч Китай і не підтримує демократичний розвиток Заходу та розуміючи глобальний економічний вплив на розвиток своєї економіки він буде діяти так щоб не зашкодити своїй країні, а тому скоріш за все співіснувати без конфронтації. Так втрата великого гравця – Росії на світовому рівні з експорту газу та нафти через санкційні обмеження та руйнацію Північного Потoku-1 дають можливість США та Китаю ще більше позначити свій вплив на глобальну економіку світу. Це стає більш реальним особливо після перемовин керівників двох держав на Балі, коли перемовини закінчилися хоч і без двосторонньої заяви але з розумінням, що скоріш всього холодної війни між двома країнами не буде, отже можлива співпраця.

Деякі фахівці з політичних питань вважають, що в подальшому світ може бути мультиполярним, оскільки війна в Україні підняла питання самовизначення не тільки України, а й багатьох інших країн, населення яких страждає від диктатури й вже має приклад України, яка протистоїть такому терору. З цього є припущення, що в майбутньому світ дізнається про нові суверенні країни, що почнуть виходити з складу Росії, аби мати власну ідентичність та розвиток, що стане запорукою відродження та зародження нових демократичних засад існування світу. Також, зазначається, хоч й світ буде мультиактивним, на деякі питання особливого впливу матимуть США та Китай, відносини яких вже є більш нейтральними ніж конфронтаційними, не зважаючи на те, що США це уособлення демократії та прав людини, а Китай – диктатура й не прийняття західних поглядів на життя.

З іншого боку, можна зауважити, що економічний розвиток світу теж набуде змін. Оскільки Росія навмисно обмежила експорт газу, світові лідери вже шукають рішення як працювати без російського газу й взагалі продукції. Це може стати поштовхом до економічного розвитку нашої країни, оскільки ми зможемо забрати більшу частку на світовому ринку продовольчих продуктів, й можливо станемо дійсно транзитною державою, через яку проходять все можливі енергетичні та транспортні потоки. Цьому також буде сприяти членство України в ЄС, яке в майбутньому набуде країна. Після завершення війни супротиву з боку Росії, як це відбувалося раніше не буде. Інші країни зможуть розділити частку інших галузей, таких як паливно-енергетична сфера, металургія, хімічна продукція й т.д.

У соціальному аспекті, світова спільнота буде більше приділяти увагу до прав людини, до підтримки миру, до важливості національної ідентичності.

В усіх вищевикладених аспектах майбутніх змін, які тільки починаються, ми можемо спостерігати прояви глобалізації. Так, відсторонення країн від Росії є оберненим проявом глобалізаційних змін, коли є зближення країн заради спільної мети, й теж саме відбувалося з Північною Кореєю або СРСР під час «холодної війни». А зміни в загалі в світопорядку є наслідком

війни, яка викрила багато різноманітних недоліків існування світу у ХХІ столітті, які потрібно усунути, щоб досягнути в майбутньому сталого розвитку, метою якого є збереження нашої планети.

Також війна в Україні підштовхує світове суспільство до корінних змін у існуючих світових об'єднаннях таких як ОБСЄ, ООН, МАГАТЕ. Через військові злочини та порушення міжнародного права Росія створила прецеденти коли такі об'єднання демонструють неспроможність впливати на одного порушника тож потребують змін. Необхідність модернізації таких установ вже відмітили майже всі провідні країни світу, тож це також буде матиме вплив на глобальні процеси, що відбуваються в світі. Будемо мати надію, що зміни відбудуться та світ буде швидче та якісніше реагувати на дії тих країн, які в подальшому захочуть порушувати права людей, починати війни та намагатимуться змінити міжнародно визнані кордони інших країн [78-80].

Отже на сьогодні відбуваються кардинальні глобальні зміни в економічних, соціальних, політичних стосунках багатьох держав світу, які через деякий час створять нові реалії співіснування між ними.

Висновки до розділу 3

З розглянутого можна зробити наступні висновки.

Виходячи з прогнозування економіки України, розвиток бізнесу нашої держави дещо зупинений та потерпає витрат, через війну. Але якщо ми впровадимо усі необхідні заходи щодо отримання перемоги та відбудови країни, економічна ситуація в країні покращиться у 2023 році. Як тільки буде закінчена війна країна зможе почати відновлення і воно не буде повільним адже на сьогодні Україна вже інтегрована у економічні, соціальні, політичні процеси ЄС членом якого вона зможе стати в найближчому майбутньому.

Після прийняття необхідних законодавчих змін перешкоди до ще більшої інтеграції України до ЄС зникнуть та країна матиме можливість залучити інвестиції для відновлення та розвитку. Такий сценарій є реальним адже країни ЄС зацікавлені мати розвинену країну поряд ніж маргінальну, як Росія від якої сусіди починають споруджувати не тільки умовні, а й дійсні паркани.

Наступним висновком є те, що попри всі руйнування та жахіття війна набула значення рушія світових змін, які вже набирають обертів й в майбутньому ми побачимо новий світовий устрій, в якому міжнародні організації, ставлення до людства та ведення бізнесу набудуть вагомих змін. Це стане новим розвитком взаємовідносин між країнами, сподіваємось більш справедливий ніж раніше.

ВИСНОВКИ

У даній роботі були досліджені теоретичні та практичні засади розвитку глобалізації, а саме її соціально-економічні наслідки для світової та української економіки. За результатами дослідження сформульовано наступні висновки.

1. Глобалізація має на меті зближення економік світу таким чином, що усі явища та процеси взаємодіятимуть один з одним утворюючи складну систему взаємозв'язків. Спираючись на різні підходи та концепції щодо визначення хронологічних меж вищевказаного явища та процесу, можна стверджувати, що глобалізація існує вже тривалий час, але остаточної думки та теорії її виникнення й становлення немає.

2. Глобалізація несе в собі як позитивний та і негативний вплив. Зазначається, що глобалізація має нерівномірний вплив на економіки світу, оскільки вони можуть знаходитися на різних рівнях розвитку. Тому позитивні прояви досліджуваного явища для одних країн мають особливість перетворюватися на негативні для інших.

3. Встановлено, що кожен процес або явище має свої наслідки й глобалізація не є виключенням. Серед соціально-економічних наслідків глобалізації для світової економіки було виділено: зростання розриву у доходах населення світу; недовіра міжнародних організацій, що було виражено у контексті розгортання повномасштабної війни в Україні та зазначено, які глобальні проблеми ще гостріше постали перед людством й можуть привести до катастрофічних результатів, якщо не запобігти їх подальшому розвитку; міграція населення, через війну в Україні, яка несе за собою й інші проблеми, з якими вже стикаються країни світу.

4. Ми дійшли висновку, що глобалізація є як історичним процесом, який складається з певних етапів розвитку, так і процесом інтернаціоналізації, тому що саме з кінця ХХ століття глобалізація набуває стрімкого розвитку й

провідного положення в світі. Тому ми розглядали розвиток цього вищезгаданого процесу з кінця Другої світової війни, оскільки саме тоді з'явилася необхідність створення міжнародних організацій, які б опікувалися підтриманням миру та допомагали країнам вийти з кризового стану після війни. З цього часу отримали бурхливого розвитку ТНК та нові галузі економіки, відбувся перехід до нової світової фінансової системи та створено систему SWIFT. Глобальні проблеми людства стали новими темами для досліджень. Наступним проявом глобалізації є створення різноманітних угруповань та союзів країн, наприклад ЄС. Через все більше зближення економік країн, розмиття кордонів та розвитку новітніх технологій, відбулося поширення захворювання на коронавірус, що призвело до появи пандемії у світовому масштабі та нової кризи в світі. Ї поки що останнім блоком у проявах глобалізації є війна в Україні, яка так чи інакше теж вагомо впливає на країни світу. Також, було вказано, що з початку XXI століття перед людством вже є принаймні три виклики, це світова фінансова криза у 2008-2009 роках, пандемія у 2020 році та повномасштабна війна Росії проти України у 2022 році.

5. З огляду на різні макроекономічні показники можна стверджувати, що пандемія прискорила та поглибила нову світову економічну кризу. Обмеження, що були прийняті на протидію поширенню COVID-19, стали причиною обвалу обсягів світової торгівлі, що спровокувало падіння світового ВВП, особливо це помітно у II кв. 2020 року, а також, вплинуло на загальний ВВП 2020 року. Можна відстежити залежність зростання світового боргу від вищевказаних кризових явищ. З отриманих даних спостерігаємо тенденцію зростання економік світу та ВВП у III та IV кв, спричинену додатковим фінансуванням валютно-кредитних агенцій, що призводить до стрімкого росту світового боргу у 2020 році. Тому процеси, які були спричинені пандемією поставили підприємства перед важким умовами існування, коли було необхідно пристосовуватись до нових вимог сучасності, таких як: дистанційна робота працівників, перехід на онлайн продажі та переговори. Пандемія

підштовхнула підприємства прискорити прийняття рішень щодо введення змін на підприємствах із застосуванням новітніх технологій. А також навчило бізнес, як швидко реагувати на зміни умов праці, щоб уникнути втрат. Прикладами пристосування до реалій пандемії був ДТЕК (група підприємств) та підприємство ТОВ «ДТЕК Сервіс», котре входить до групи й чиї показники діяльності було проаналізовано у часи розвитку пандемії та після її полегшення.

6. Війна в Україні стала яскравим прикладом різноманітних проявів глобалізації. Вплив війни на світову економіку є вагомим, про що нам можуть сказати показники світового ВВП, рівня інфляції, масової міграції з України до інших країн світу. В роботі оцінено як вплинула війна на Україну та які руйнівні наслідки ми вже маємо та матимемо у майбутньому. Також ми можемо спостерігати як змінювалася світова думка щодо України, як суверенної держави, держави яка бориться за свободу та право на своє існування. Тому поступово країни світу почали допомагати нашій країні у такому важкому стані. Та не тільки уряди країн нам допомагають, а й звичайні люди, які вважають за необхідно долучитися до підтримки України та нести нашу незламність світом.

7. Методами прогнозування було створено прогноз щодо розвитку ВВП України у 2023 році. З отриманих результатів, ми можемо стверджувати, що наш прогноз недосконалий, але має сенс на існування, оскільки він збігається з найоптимістичнішим прогнозом від Міністерства економіки України та можливий за умов здійснення усіх необхідних заходів щодо завершення війни та покращення економічної ситуації в країні. Наразі бізнес України переживає складні часи й тому було визначено, що тільки певна частина бізнесу не зіткнулася з проблемами війни та мала можливість для збільшення власних доходів, в той час як інші були змушені або зменшувати показники діяльності або взагалі припинити своє існування. З огляду на ситуацію, що склалася в країні, було запропоновано певні пропозиції щодо покращення української економіки та розвитку бізнесу в країні.

8. Війна в Україні стала поворотним моментом в розвитку світу, на самперед, вона викрила всі недоліки світопорядку, який існує у XXI столітті, та стала рушієм змін. Таким чином, вже сьогодні можна спостерігати за змінами у сферах впливу країн світу та припустити, які соціально-економічні процеси набуватимуть зрушень у майбутньому.

9. Отже, з проведеного дослідження можна стверджувати, що глобалізація є невід'ємною частиною сучасного світу. Її прояви та вплив можна побачити всюди – від створення міжнародних організацій до змін у думках людей, котрі стають рушійними силами майбутніх змін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Рябініна О.В. Глобалізація як предмет філософського аналізу.
URL: <http://psi.nuczu.edu.ua/images/topmenu/kafedry/kafedra-socialnyh-i-gumanitarnyh-dyscyplin/GPS-1.1.pdf>
2. Рудніченко Є. М., Гавловська Н. І., Гавловська В. І. Глобалізація, імпортозаміщення та економічна безпека держави: взаємовплив і взаємозалежність. *Бізнесінформ*. 2018, випуск 4. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2018-4_0-pages-26_32.pdf
3. Прушківська Е.В., Шевченко Ю.О. Сутність глобалізації та її особливості в посткризовий період. *Вісник Запорізького національного університету*. 2012, випуск 3 (15). URL: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:lokA9fnAEoEJ:https://web.znu.edu.ua/herald/issues/2012/eco-3-2012/131-140.pdf&cd=2&hl=ru&ct=clnk&gl=uk>
4. Карасьова Н.А. Глобалізація світового господарства та її сучасні характеристики. *Інноваційна економіка*. 2015, випуск 1. С. 28-32.
5. Тарханова Н.О. Глобалізація світового господарства та її вплив на економічний розвиток України. *Вісник Донбаської національної академії будівництва і архітектури*. 2013, випуск 2. С. 98-103.
6. Радзієвська С. О. Глобальна економіка. URL: http://lib-net.com/book/106_Globalna_ekonomika.html
7. Ben Lutkevich. Globalization – definition. URL: <https://www.techtarget.com/searchcio/definition/globalization>
8. Melina Kolb. What is Globalization? And how has the global economy shaped the United States? URL: <https://isabellemejean.com/What%20is%20Globalization.pdf>
9. Тимур Кальченко. Концептуальні засади теоретичної ідентифікації часових кордонів глобалізації. URL: http://www.kneu.kiev.ua/journal/ukr/article/2005_2_Kalchenko_ukr.pdf

10. Липов В.В. Глобальна економіка: навчальний посібник у 2-х частинах. Частина 1. Теоретичні засади глобальних досліджень. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. С. 17-32.

11. Шадура-Никипорець Н.Т. Генезис та етимологія економічної категорії «глобалізація». *Вісник Чернігівського державного технологічного університету, серія «Економічні науки»*. 2012, випуск 3 (60). С. 78-84. URL: <https://economic-vistnic.stu.cn.ua/tmppdf/280.pdf>

12. Болей С.І., Бойда С.В., Колосінська М.І. Глобальна економіка: навч. посібник для підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня усіх спеціальностей. Чернівці: ЧНУ ім. Ю. Федьковича, 2020. С. 29-35. URL: https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3699/%D0%93%D0%BB%D0%BE%D0%B1%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0%20%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D0%BA%D0%B0.%20%D0%9D%D0%B0%D0%B2%D1%87.%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA_202.pdf?sequence=1&isAllowed=y

13. Кирилов Ю. Є. Вплив процесів глобалізації на розвиток національних економік. *Ефективна економіка*. 2016, випуск 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5297>

14. Віктор Козюк Глобалізація та демократія: тернистий шлях взаємозв'язку. *Вокс Україна*. URL: <https://voxukraine.org/globalizatsiya-ta-demokratiya-ternistyj-shlyah-vzayemozv-yazku/>

15. Council of Europe. Globalisation. URL: <https://www.coe.int/en/web/compass/globalisation>

16. Офіційний сайт ДТЕК. URL: <https://dtek.com/>

17. Sustainable Product and Packaging. *Mattel*. URL: <https://corporate.mattel.com/sustainable-product-and-packaging>

18. Environmental responsibility. *Hasbro*. URL: <https://csr.hasbro.com/en-us/environmental-responsibility>

19. Данія побудує штучний острів у Північному морі: для чого він потрібен. *Інновації 24*. URL: https://innovation.24tv.ua/daniya-pobuduyue-shtuchniy-ostriv-pivnichnomu-mori-ostanni-novini_n1537546
20. Японія збільшує свою територію завдяки сортуванню сміття: як це вдалося. *Екополітика*. URL: <https://ecopolitic.com.ua/ua/news/yaponiya-zbilshuie-svoju-teritoriju-zavdyaki-ostrovam-zi-smittyu/>
21. Глобальна криза від COVID-19 насувається. Що буде після? URL: <https://minjust.gov.ua/>
22. COVID-19 has changed the business landscape: how will manufacturers adapt? URL: <https://blog.global.fujitsu.com/fgb/2020-08-16/covid-19-has-changed-the-business-landscape-how-will-manufacturers-adapt-2/>
23. OECD Economic Outlook, Interim Report. Economic and Social Impacts and Policy Implications of the War in Ukraine, MARCH 2022. URL: <https://www.oecd.org/economy/Interim-economic-outlook-report-march-2022.pdf>
24. Офіційний сайт Світового банку. URL: <https://www.worldbank.org/en/home>
25. Knoema – World Data Atlas. Key COVID-19 stats: cumulative cases and deaths. URL: <https://knoema.com/vfuxkrd/key-covid-19-stats-cumulative-cases-and-deaths>
26. Офіційний сайт МОП. URL: <https://www.ilo.org/global/lang--en/index.htm>
27. Офіційний сайт СОТ. URL: <https://www.wto.org/>
28. Офіційний сайт МВФ. URL: <https://www.imf.org/en/Home>
29. Офіційний сайт Інституту міжнародних фінансів. URL: <https://www.iif.com/>
30. Сайти міжнародного статистичного бюро Statista. URL: <https://www.statista.com/>
31. Батракова Т. І., Бондаренко А. Г., Міхайлуца М. К. Вплив карантинних обмежень на макроекономічні показники. *Молодий вчений*. 2021. випуск 3, с. 335.

32. Forbes Global 2000 The World's Largest Public Companies. URL: <https://www.forbes.com/global2000/#16c59be5335d>
33. Hank Tucker Global 2000 Highlights: Inside The Numbers Of The World's Largest Public Companies. URL: <https://www.forbes.com/sites/hanktucker/2020/05/13/global-2000-highlights-inside-the-numbers-of-the-worlds-largest-public-companies/?sh=60c95dda6fec>
34. World economic outlook report. October 2022. Countering the cost-of-living crisis. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2022/10/11/world-economic-outlook-october-2022>
35. Аніта Прасад. У Мінекономіки прогнозують зростання ВВП на 4,6% у 2023 році. *Forbes Ukraine*. URL: <https://forbes.ua/news/u-minekonomiki-prognozuyut-zrostannya-vvp-na-46-u-2023-rotsi-26102022-9307>
36. Operational data portal. Ukraine refugee situation. URL: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>
37. MOM. Звіт про статистику повернень Українців. Вересень 2022 року. URL: https://displacement.iom.int/sites/g/files/tmzbdl1461/files/reports/IOM_UKR%20Returns%20Report_R9%20GPS_FINAL_UKR.pdf
38. Рендюк Т. Вимушена міграція в умовах російсько-української війни та її негативні наслідки для генофонду України. URL: <https://www.nas.gov.ua/UA/Messages/Pages/View.aspx?MessageID=9149>
39. Homes for Ukraine. URL: <https://homesforukraine.org.uk/>
40. Юрій Тарасовський. Безробіття в Україні на кінець року становитиме 30% – Мінекономіки. *Forbes Ukraine*. URL: <https://forbes.ua/news/bezrobittya-v-ukraini-na-kinets-roku-stanovitime-30-minekonomiki-24102022-9252>
41. Рівень безробіття в Україні. *Мінфін*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/unemploy/>

42. Юрій Тарасовський. Україна потребує негайно \$17 млрд для критичної відбудови – Зеленський. *Forbes Ukraine*. URL: <https://forbes.ua/news/ukraina-potrebue-negayno-17-mlrd-dlya-kritichnoi-vidbudovi-zelenskiy-25102022-9281>

43. Юрій Тарасовський. У ДТЕК заявили про 17,6 млрд грн збитків своїх ТЕС і просять допомоги. *Forbes Ukraine*. URL: <https://forbes.ua/news/v-dtek-zayavili-pro-176-mlrd-grn-zbitkiv-svoikh-tes-i-prosyat-dopomogi-26102022-9304>

44. Аніта Прасад. Єврокомісія закликає країни ЄС надати гроші на підтримку енергосектору України. Для проходження зими потрібно €4 млрд. *Forbes Ukraine*. URL: <https://forbes.ua/news/evrokomisiya-zaklikae-kraini-es-ta-privatni-kompanii-nadati-groshi-na-pidtrimku-energosektoru-ukraini-dlya-prokhozheniya-zimi-potribno-4-mlrd-25102022-9295>

45. Юрій Тарасовський. Збитки докільню України через російську агресію перевищили 1,35 трлн грн. *Forbes Ukraine*. URL: <https://forbes.ua/news/zbitki-dovkillya-ukraini-cherez-rosiysku-agresiyu-perevishchili-135-trln-grn-27102022-9344>

46. Аніта Прасад. Щонайменше 50% потужностей теплової генерації України постраждали від російських атак – Галущенко. *Forbes Ukraine*. URL: <https://forbes.ua/news/shchonaймenshe-50-potuzhnostey-teplovei-generatsii-ukraini-postrazhdali-vid-rosiyskikh-atak-galushchenko-21102022-9221>

47. Збитки України від війни наразі становлять понад \$340 мільярдів – Шмигаль. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3568776-zbitki-ukraini-vid-vijni-narazi-stanovlat-ponad-340-milardiv-smigal.html>

48. Дугієнко Н.О., Бондаренко А.Г. Екологічні проблеми України: наслідки війни. *Виклики та перспективи розвитку нової економіки на світовому, державному та регіональному рівнях: збірник матеріалів XVII Міжнародної науково-практичної конференції*/ за ред. А. Череп. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2022. С. 24-26.

49. Аніта Прасад. Річна інфляція в Україні прискорилась до 24,6% – Держстат. *Forbes Ukraine*. URL: <https://forbes.ua/news/richna-inflyatsiya-v-ukraini-priskorilas-do-246-derzhstat-10102022-8892>

50. Аніта Прасад. НБУ прогнозує щорічне зростання цін на пальне на 20%. *Forbes Ukraine*. URL: <https://forbes.ua/news/nbu-prognozue-shchorichne-zrostannya-tsin-na-palne-na-20-28102022-9388>

51. What worries the world - September 2022. *Ipsos*. URL: <https://www.ipsos.com/en/what-worries-world-september-2022>

52. Юрій Тарасовський. Залежна від російського газу Німеччина тягне економіку єврозони в рецесію – Bloomberg. *Forbes Ukraine*. URL: <https://forbes.ua/news/zalezna-vid-rosiyskogo-gazu-nimechchina-tyagne-ekonomiku-evrozini-v-retsesiyu-bloomberg-17102022-9050>

53. Аніта Прасад. Війна в Україні прискорить перехід до чистої енергії, а Росія постраждає від збоїв в енергетиці – МЕА. *Forbes Ukraine*. URL: <https://forbes.ua/news/viyuna-v-ukraini-priskorit-perekhid-do-chistoi-energii-a-rosiya-postrazhdae-vid-zboiv-v-energetitsi-mea-27102022-9329>

54. Ольга Гордієнко. \$350 млрд на відновлення України. 10 головних напрямків, на які потрібно найбільше грошей. *Forbes Ukraine*. URL: <https://forbes.ua/money/top-10-napryamkiv-za-obsyagami-investitsiy-u-vidnovlennya-uryad-ukraini-spilno-zi-svitovim-bankom-ta-evrokomisiei-uy-predstavili-sviy-plan-09092022-8247>

55. «План Маршалла» XXI століття. Колонка Урсули фон дер Ляєн та Олафа Шольца про те, якою буде нова платформа підтримки України. *Forbes Ukraine*. URL: <https://forbes.ua/svit/plan-marshalla-xxi-stolittya-kolonka-ursuli-fon-der-lyaen-ta-olafa-sholtza-pro-te-yakoyu-bude-nova-platforma-pidtrimki-ukraini-24102022-9246>

56. Сергій Шевчук. Платформу для відбудови України мають створити до кінця року – голова Єврокомісії. *Forbes Ukraine*. URL: <https://forbes.ua/news/platformu-dlya-vidbudovi-ukraini-mayut-stvoriti-do-kintsya-roku-golova-evrokomisii-25102022-9270>

57. Ольга Гордієнко. Україна отримала від донорів на \$13 млрд менше, ніж обіцяли. Хто найбільше дав коштів. Інфографіка. *Forbes Ukraine*. URL: <https://forbes.ua/money/ukraina-otrimala-vid-donoriv-na-15-mlrd-menshe-nizh-obitsyali-khto-naybilshe-dav-koshtiv-infografika-18102022-9027>

58. Аніта Прасад. Безробітних залучатимуть до «Армії відновлення», їм платитимуть 6700 грн – Мінекономіки. *Forbes Ukraine*. URL: <https://forbes.ua/news/bezrobitnikh-zaluchatimut-do-armii-vidnovlennya-im-platitimut-6700-grn-minekonomiki-25102022-9291>

59. Світлана Заражевська. Мінфін залучив до держбюджету через ОВДП рекордні 17,2 млрд грн. *Forbes Ukraine*. URL: <https://forbes.ua/news/minfin-zaluchiv-do-derzhbyudzhetu-cherez-ovdp-rekordni-1722-mlrd-grn-18102022-9121>

60. Світлана Заражевська. За два тижні українці купили у «Дії» військові ОВДП на 50 млн грн. Середній чек – 5900 грн. *Forbes Ukraine*. URL: <https://forbes.ua/news/ukrainsi-kupili-cherez-zastosunok-diya-viyskovi-ovdp-na-sumu-50-mln-grn-18102022-9087>

61. Кіра Найтлі записала аудіоверсію щоденника 12-річної дівчинки з Харкова. *Vogue Ukraine*. URL: <https://vogue.ua/article/culture/knigi/kira-naytli-zapisala-audioversiyu-shchodennika-12-richnoji-divchinki-z-harkova-50330.html>

62. Зірка "Абатства Даунтон" озвучив історію зруйнованого росіянами Харкова: відео з Г'ю Бонневіллем. *Кино 24*. URL: https://kino.24tv.ua/gyu-bonnevill-ozvuchiv-istoriyu-mista-harkova-yakiy-zruynuvali_n2146597

63. Віра Касіян. Бенедикт Камбербетч заявив, що готовий надати свій дім українським біженцям. Актор зголосився взяти участь у британській урядовій програмі Homes for Ukraine. *LB.ua*. URL: https://lb.ua/culture/2022/03/13/509376_benedikt_kamberbetch_zayaviv_shcho.html

64. Борис Ткачук. Актор Марк Гемілл, який зіграв Люка Скайвокера у «Зоряних війнах», став амбасадором UNITED24. *Hromadske*. URL:

<https://hromadske.ua/posts/aktor-mark-gemill-yakij-zigrav-lyuka-skajuokera-u-zoryanih-vijnah-stav-ambasadorom-united24>

65. Сергій Шевчук, Іра Крицька. У 2023-му українська економіка припинить падіння. Але яким буде зростання? Чого чекати бізнесу наступного року. *Forbes Ukraine*. URL: <https://forbes.ua/money/u-2023-mu-ukrainska-ekonomika-pripinit-padinnya-ale-yakim-bude-zrostannya-chogo-chekati-biznesu-nastupnogo-roku-03112022-9445>

66. Облікова ставка НБУ. *Мінфін*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/nbu/refinance/>

67. Юрій Тарасовський. Верховна Рада ухвалила Держбюджет–2023. *Forbes Ukraine*. URL: <https://forbes.ua/news/verkhovna-rada-priynuala-derzhbyudzhjet-2023-03112022-9510>

68. Юрій Тарасовський. Вихід на міжнародний ринок стає все більше актуальним для українського бізнесу – опитування. *Forbes Ukraine*. URL: <https://forbes.ua/news/vikhid-na-mizhnarodniy-rinok-stae-vse-bilshe-aktualnim-dlya-ukrainskogo-biznesu-opituvannya-01112022-9455>

69. 30 стійких приватних компаній України. *Forbes Ukraine*. URL: <https://forbes.ua/ratings/30-stiykikh-privatnikh-kompaniy-ukraini-01112022-9424>

70. Юрій Тарасовський. Понад третина бізнесів в Україні заявили про зниження доходу більше, ніж на половину – Gradus Research. *Forbes Ukraine*. URL: <https://forbes.ua/news/ponad-tretina-biznesiv-v-ukraini-zayavili-pro-znizhennya-dokhodu-bilshe-nizh-na-polovinu-gradus-research-18112022-9874>

71. План відновлення України. URL: <https://recovery.gov.ua/>

72. Гроші, автобуси та мости: як Велика Британія допоможе відбудувати транспортну інфраструктуру України. *Суспільне новини*. URL: <https://susplne.media/274930-grosi-avtobusi-ta-vidbudova-mostiv-ak-velika-britania-dopomoze-vidbuduvati-transportnu-infrastrukturu-ukraini/>

73. Компанія BlackRock допоможе з відбудовою України. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3612022-kompania-blackrock-dopomoze-z-vidbudovou-ukraini.html>

74. В Україні стартує програма «Mariupol ReBorn» - мер підписав меморандум про співпрацю з ЄБРР. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/3617274-v-ukraini-startue-programa-mariupol-reborn-mer-pidpisav-memorandum-pro-spivpracu-z-ebrr.html>

75. Уряд Швейцарії допоможе Одещині у відновленні об'єктів, які постраждали від обстрілів РФ. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-uarazom/3607991-urad-svejcarii-dopomoze-odesini-u-vidnovlenni-obektiv-aki-postrazdali-vid-obstriliv-rr.html>

76. Іспанія допоможе відбудувати об'єкти культурної та історичної спадщини. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3606357-ispania-dopomoze-vidbuduvati-obekti-kulturnoi-ta-istoricnoi-spadsini.html>

77. Польща хоче допомогти Україні відновити аеропорти й розширити залізничне сполучення. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3601867-polsa-hoce-dopomogti-ukraini-vidnoviti-aeroporti-j-rozsiriti-zaliznicne-spolucenna.html>

78. Війна змінить світ: місце та роль України у цьому процесі. *Корреспондент.net*. URL: <https://ua.korrespondent.net/articles/4536659-viina-zminyt-svit-mistse-ta-rol-ukrainy-u-tsomu-protsesi>

79. Данило Лубківський. Українська перемога завдасть вирішального удару російському імперіалізму. *Zaxid.net*. URL: https://zaxid.net/ukrayinska_peremoga_zavdast_virishalnogo_udaru_rosiyskomu_i_mperializmu_n1553031

80. Юрій Бутусов. Диверсія на Північних потоках: сотні мільярдів доларів у найближчі роки випадають із прибутків Росії. *Еспресо*. URL: <https://espresso.tv/diversiya-na-pivnichnikh-potokakh-sotni-milyardiv-dolariv-u-nayblizhchi-roki-vipadayut-iz-pributkiv-rosii>

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1 – Характеристика концепцій глобалізації

Назва концепції	Характеристика та аргументи
Концепція глобалізації як зміни форм історичного процесу (концепція «архаїчної глобалізації»)	<ul style="list-style-type: none"> - За певними дослідженнями вважається, що глобалізація є тривалим історичним процесом та її зародження й розвиток відносять до рубежів XV-XVI ст. - Згідно інших вчених в історії можна виокремити принаймні шість хвиль глобалізації, й перша з них бере свій початок за часів вагомого впливу на суспільство світових релігій у III-VII ст. - Є й інша думка, що глобалізація це тільки історичне явище, яке існує на постійній основі, проходить усю історію розвитку людства й, тим самим, набуває різноманітних форм зміни техніки та соціуму на кожному етапі. - Зазначається, що поява еллінізму, поняття «три Рими», Арабських халіфатів, великих географічних відкриттів є уточненими формами глобалізації. - За іншим трактуванням, глобалізацію вважають третім етапом тисячолітньої трансформації та розвитку, а першим і другим етапами є розпад колоніальної та соціалістичної систем відповідно.
Концепція глобалізації як сучасного економічного феномену (концепція реалістів)	<ul style="list-style-type: none"> - Прибічники цієї концепції зосереджували свою увагу на наступних явищах: зростання обсягів торгівельних операцій, розвиток та діяльність міжнародних організацій і ТНК, утворення світових мереж з комунікації та виникнення мультикультуризму. - Піддається критиці концепція «архаїчної глобалізації», оскільки в ті часи інтенсивність та всеосяжність процесів у світі не набували такого масштабного значення, як це вказано у вказаній раніше концепції. Тому це робить глобалізацію абстрактною та позбавляє її як поняття свого сенсу. - Визначається, що інтернаціоналізація є проявом глобалізації через бурхливий розвиток світових взаємозв'язків, які змінюють соціальний розвиток.
Концепція протоглобалістів	<ul style="list-style-type: none"> - Цю концепцію розглядають у контексті попередньої, тобто концепції реалістів. Так, виділяють два етапи глобалізації – протоглобальний та сучасний етап ліберальної глобалізації. - Звертається увага на те, що факт взаємозалежності країн світу народився раніше нововведеного терміну «глобалізація». Дослідники даної концепції стверджують, що стрімке зближення економік було лише два рази. Так, глобалізацію ототожнюють з розвитком міжнародних торгівельно-економічних зв'язків й із зростанням фінансової взаємозалежності. Тому деякі науковці вважають, що протоглобальна стадія бере свій початок з 70-х років XIX ст. до 1913 року. Підґрунтям такого твердження було те, що ступінь

	<p>фінансової та торгівельної взаємозалежності не поступався показникам кінця ХХ ст. Друге бурхливе зближення економік світу починається з 1970-х років з появою та подальшим розвитком інформаційних, телекомунікаційних та цифрових технологій.</p> <p>- Також, в період між двома стадіями розвитку взаємозалежності країн, була висунута гіпотеза щодо позитивного впливу глобалізації на існування конфліктів у світі. Тим самим малося на увазі, що світ дістав вже того розвитку, коли економічна взаємозалежність унеможливує їх виникнення. Але з часом ця гіпотеза була спростована.</p>
<p>Концепція глобалізації як певної позачасової властивості, що іманентно притаманна світовому суспільству (концепція Е. Азроянца)</p>	<p>- Завданням даної концепції є поєднання трьох попередніх і знайти відповіді на наступні запитання: що є глобальним та в якому відношенні є поняття «інтеграція» та «глобалізація» - ці поняття поглинають одне одного чи вони є вони існують незалежно один від одного?</p> <p>- Розглядається, таке твердження як: глобалізація є метою історичного розвитку, інтеграція та дезінтеграція вважаються складовими глобалізації, котрі визначають її динаміку, а інтернаціоналізація це сучасний її етап розвитку. Таким чином, глобалізацію можна вважати джерелом різноманітності, а останнє являє собою результат глобалізаційного розвитку.</p> <p>- Інтеграцію поділяють на такі складові, як: транснаціоналізація, регіоналізація, імперіалізм, етносоціалізм; а дезінтеграцію на: етносуверенізація, реставрація, асоціалізація, міграція.</p> <p>- Також, вчений поділяє глобалізацію за критерієм часу й виділяє родову, племінну, етнічну, давньоімперську, монархічну, колоніальну, національну та інтернаціональну.</p> <p>- Глобалізація вивчається з точки зору економічних, політичних, природних, технологічних, культурних, комунікаційних та демографічних параметрів, що виокремлюють її за видами діяльності, та надають певну оцінку щодо ступеня розвитку інтеграції досліджуваного суб'єкта.</p> <p>- Зазначається, що глобалізація є якісно новим етапом розвитку, що несе за собою розмиття кордонів, лібералізацію торгівлі, посилення міжнародних економічних зв'язків і т.і. Часом виникнення вважається кінець ХХ ст. Інтеграція та інтернаціоналізація несуть за собою взаємопроникнення культур, технологій, але своє підґрунтя беруть з виникнення міжнародних економічних відносин.</p> <p>- Глобалізація та інтеграція є рівнозначними поняттями, хоча і глобалізація може включати в себе інтеграцію.</p>

Джерело: створено на основі даних [6], [9], [10].

Додаток Б

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності"

Підприємство	Товариство з обмеженою відповідальністю "ДТЕК СЕРВІС"	Дата (рік, місяць, число)	КОДИ
Територія	Київська	за ЄДРПОУ	20191010
Організаційно-правова форма господарювання	Товариство з обмеженою відповідальністю	за КДПФ	3445687
Вид економічної діяльності	Діяльність приватних охоронних служб	за КОПФ	UA800000000012664
		за КВЕД	3
			240
			80.10

Середня кількість працівників ² 1 817

Адреса, телефон вулиця ЛЬВА ТОЛСТОГО, буд. 57, м. Київ, М. Київ, 01032 4557940

Одиниця виміру: тис. грн. без десяткового знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма №2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)

Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):
за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку
за міжнародними стандартами фінансової звітності

Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на 31 грудня 2021 р.

Форма №1 Код за ДКУД 1801001

А К Т И В	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	711 726	842 529
первісна вартість	1001	933 271	1 118 982
накопичена амортизація	1002	221 545	276 453
Незавершені капітальні інвестиції	1005	61 987	102 761
Основні засоби	1010	1 026 996	906 938
первісна вартість	1011	1 777 336	1 669 998
знос	1012	750 340	763 060
Інвестиційна нерухомість	1015	-	-
первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	-	-
знос інвестиційної нерухомості	1017	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	-	-
накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	-	-
інші фінансові інвестиції	1035	250	250
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	-	-
Відстрочені податкові активи	1045	43 750	68 586
Гудвіл	1050	-	-
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	-	-
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	1 844 709	1 921 064
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	8 744	3 813
виробничі запаси	1101	5 557	2 683
незавершене виробництво	1102	-	-
готова продукція	1103	-	-
товари	1104	3 187	1 130
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Депозити перестраховування	1115	-	-
Векселі одержані	1120	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	172 312	330 150
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	29 702	22 424
з бюджетом	1135	35	35
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	161	519
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	10 608	77 486
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	209 248	129 098
готівка	1166	-	-
рахунки в банках	1167	-	-
Витрати майбутніх періодів	1170	24	1 831
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	-	-
у тому числі в:			
резервах довгострокових зобов'язань	1181	-	-
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	-	-
резервах незароблених премій	1183	-	-

інших страхових резервах	1184	-	-
Інші оборотні активи	1190	168 600	578 358
Усього за розділом II	1195	599 434	1 143 714
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	22	34
Баланс	1300	2 444 165	3 064 812
Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
I	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	1 560 035	1 569 458
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	-	-
Капітал у дооцінках	1405	-	-
Додатковий капітал	1410	-	3
емісійний дохід	1411	-	-
накопичені курсові різниці	1412	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	(100 947)	(153 535)
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Вилучений капітал	1430	(-)	(-)
Інші резерви	1435	-	-
Усього за розділом I	1495	1 459 088	1 415 926
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	-	-
Пенсійні зобов'язання	1505	-	-
Довгострокові кредити банків	1510	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	393 085	316 365
Довгострокові забезпечення	1520	153	-
довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	-	-
Цільове фінансування	1525	-	-
благодійна допомога	1526	-	-
Страхові резерви	1530	-	-
у тому числі:	1531	-	-
резерв довгострокових зобов'язань			
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	-	-
резерв незароблених премій	1533	-	-
інші страхові резерви	1534	-	-
Інвестиційні контракти	1535	-	-
Призовий фонд	1540	-	-
Резерв на виплату джек-поту	1545	-	-
Усього за розділом II	1595	393 238	316 365
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	-	280 175
Векселі видані	1605	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	137 530	117 857
товари, роботи, послуги	1615	137 978	274 821
розрахунками з бюджетом	1620	16 964	50 410
у тому числі з податку на прибуток	1621	2 204	24 350
розрахунками зі страхування	1625	1 957	2 606
розрахунками з оплати праці	1630	18 585	21 503
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	25 179	25 572
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	-	-
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	-	-
Поточні забезпечення	1660	81 986	107 021
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	171 660	452 556
Усього за розділом III	1695	591 839	1 332 521
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групи вибуття			
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	-	-
Баланс	1900	2 444 165	3 064 812

Керівник

а

Шипшова Тетяна Петрівна

Головний бухгалтер

Кот Наталя Степанівна

1 Кодифікатор адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад.

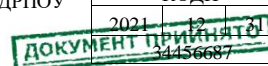
2 Визначається в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

Додаток В

Підприємство Товариство з обмеженою відповідальністю "ДТЕК СЕРВІС" Дата (рік, місяць, число) 2021 12 31 за ЄДРПОУ 34456687

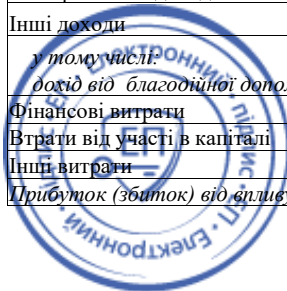
(найменування)

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за Рік 2021 р. Форма № 2 Код за ДКУД 1801003

І. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	1 855 530	1 496 772
Чисті зароблені страхові премії	2010	-	-
<i>премії підписані, валова сума</i>	2011	-	-
<i>премії, передані у перестраховання</i>	2012	-	-
<i>зміна резерву незароблених премій, валова сума</i>	2013	-	-
<i>зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій</i>	2014	-	-
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(1 458 273)	(1 261 983)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	-	-
Валовий:			
прибуток	2090	397 257	234 789
збиток	2095	(-)	(-)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань			
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	-	-
<i>зміна інших страхових резервів, валова сума</i>	2111	-	-
<i>зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах</i>	2112	-	-
Інші операційні доходи	2120	236 655	155 186
у тому числі:			
<i>дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю</i>			
<i>дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції</i>	2122	-	-
<i>дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування</i>	2123	-	-
Адміністративні витрати	2130	(48 688)	(38 949)
Витрати на збут	2150	(-)	(-)
Інші операційні витрати	2180	(302 470)	(188 136)
у тому числі:			
<i>витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю</i>			
<i>витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції</i>	2182	-	-
Фінансовий результат від операційної діяльності:	2190	282 754	162 890
прибуток			
збиток	2195	(-)	(-)
Дохід від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	7 494	1 600
Інші доходи	2240	266 429	2 389
у тому числі:			
<i>дохід від благодійної допомоги</i>			
Фінансові витрати	2250	(65 503)	(63 940)
Втрати від участі в капіталі	2255	(-)	(-)
Інші витрати	2270	(264 665)	(14 387)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	-	-

Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	<u>226 509</u>	88 552
збиток	2295	(-)	(-)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(40 440)	(16 540)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	<u>186 069</u>	72 012
збиток	2355	(-)	(-)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	-	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	-	-
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-	-
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	-	-
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-	-
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	186 069	72 012

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

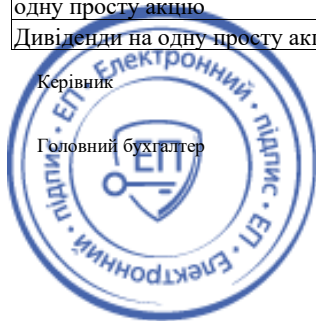
Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	30 938	21 528
Витрати на оплату праці	2505	663 126	546 448
Відрахування на соціальні заходи	2510	125 054	101 765
Амортизація	2515	283 791	334 552
Інші операційні витрати	2520	706 334	351 232
Разом	2550	1 809 243	1 355 525

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	-	-
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	-	-
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	-	-
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	-	-
Дивіденди на одну просту акцію	2650	-	-

Керівник

Головний бухгалтер

*Петраша
Степанівна*

а

Шиншлова Тетяна Петрівна

Кот Наталя Степанівна

Додаток Г

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності"

Підприємство	Товариство з обмеженою відповідальністю "ДТЕК СЕРВІС"	Дата (рік, місяць, число)	КОДИ
Територія	Київська	за ЄДРПОУ	2021
Організаційно-правова форма господарювання	Товариство з обмеженою відповідальністю	за КОД РАУ	34436687
Вид економічної діяльності	Діяльність приватних охоронних служб	за КОПФГ	8036100000
		за КВЕД	240
			80.10

Середня кількість працівників 1 843

Адреса, телефон вулиця ЛЬВА ТОЛСТОГО, буд. 57, м. Київ, М. Київ, 01032 4557940

Одиниця виміру: тис. грн. без десятичного знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма №2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)

Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):
за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку
за міжнародними стандартами фінансової звітності

Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на 31 грудня 2020 р.

Форма №1 Код за ДКУД 1801001

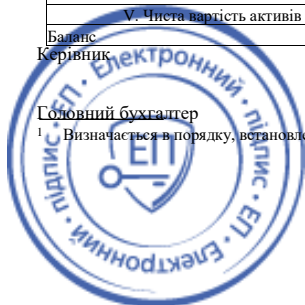
А К Т И В	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	577 946	711 726
первісна вартість	1001	740 701	933 271
накопичена амортизація	1002	162 755	221 545
Незавершені капітальні інвестиції	1005	121 687	61 987
Основні засоби	1010	740 156	1 026 996
первісна вартість	1011	1 332 922	1 777 336
знос	1012	592 766	750 340
Інвестиційна нерухомість	1015	-	-
Первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	-	-
Знос інвестиційної нерухомості	1017	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	-	-
Накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	-	-
інші фінансові інвестиції	1035	250	250
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	-	-
Відстрочені податкові активи	1045	37 081	43 750
Гудвіл	1050	-	-
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	-	-
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	1 477 120	1 844 709
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	7 527	8 744
Виробничі запаси	1101	4 521	5 557
Незавершене виробництво	1102	-	-
Готова продукція	1103	-	-
Товари	1104	3 006	3 187
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Депозити перестрахування	1115	-	-
Векселі одержані	1120	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	635 076	172 312
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	15 738	29 702
з бюджетом	1135	10 591	35
у тому числі з податку на прибуток	1136	10 556	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	-	161
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	8 528	10 608
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	3 532	209 248
Готівка	1166	-	-
Рахунки в банках	1167	-	-
Витрати майбутніх періодів	1170	8	24
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	-	-
у тому числі в: резервах довгострокових зобов'язань			
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	-	-
резервах незароблених премій	1183	-	-

інших страхових резервах	1184	-	-
Інші оборотні активи	1190	8 062	168 600
Усього за розділом II	1195	689 062	599 434
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	22
Баланс	1300	2 166 182	2 444 165
	Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду
	1	2	3
	I. Власний капітал		На кінець звітного періоду
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	1 560 035	1 560 035
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	-	-
Капітал у дооцінках	1405	-	-
Додатковий капітал	1410	-	-
Емісійний дохід	1411	-	-
Накопичені курсові різниці	1412	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	(172 959)	(100 947)
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Вилучений капітал	1430	(-)	(-)
Інші резерви	1435	-	-
Усього за розділом I	1495	1 387 076	1 459 088
	II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення		
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	-	-
Пенсійні зобов'язання	1505	-	-
Довгострокові кредити банків	1510	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	140 292	393 085
Довгострокові забезпечення	1520	150	153
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	-	-
Цільове фінансування	1525	-	-
Благодійна допомога	1526	-	-
Страхові резерви	1530	-	-
у тому числі:			
резерв довгострокових зобов'язань			
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	-	-
резерв незароблених премій	1533	-	-
інші страхові резерви	1534	-	-
Інвестиційні контракти	1535	-	-
Призовий фонд	1540	-	-
Резерв на виплату джек-поту	1545	-	-
Усього за розділом II	1595	140 442	393 238
	III. Поточні зобов'язання і забезпечення		
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Векселі видані	1605	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	140 737	137 530
товари, роботи, послуги	1615	221 696	137 978
розрахунками з бюджетом	1620	7 834	16 964
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	2 204
розрахунками зі страхування	1625	1 604	1 957
розрахунками з оплати праці	1630	17 884	18 585
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	12 557	25 179
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	-	-
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	-	-
Поточні забезпечення	1660	68 053	81 986
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	168 299	171 660
Усього за розділом III	1695	638 664	591 839
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	-	-
Баланс	1900	2 166 182	2 444 165

Керівник

Головний бухгалтер

¹ Визначається в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

Тетяна
Петрівна
ЕП Кот Наталія
Степанівна

Шиншлова Тетяна Петрівна

Кот Наталія Степанівна

Додаток Г

Підприємство Товариство з обмеженою відповідальністю "ДТЕК СЕРВІС" Дата (рік, місяць, число) _____ за ЄДРПОУ _____ КОДИ _____

(найменування)

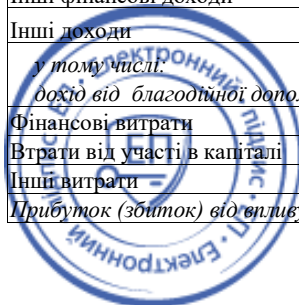
Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за _____ Рік 2020 _____ р.

Форма N2 Код за ДКУД 1801003

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	1 496 772	1 507 101
<i>Чисті зароблені страхові премії</i>	2010	-	-
<i>премії підписані, валова сума</i>	2011	-	-
<i>премії, передані у перестраховання</i>	2012	-	-
<i>зміна резерву незароблених премій, валова сума</i>	2013	-	-
<i>зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій</i>	2014	-	-
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(1 261 983)	(1 353 968)
<i>Чисті понесені збитки за страховими виплатами</i>	2070	-	-
Валовий:			
прибуток	2090	234 789	153 133
збиток	2095	(-)	(-)
<i>Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань</i>			
<i>Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів</i>	2110	-	-
<i>зміна інших страхових резервів, валова сума</i>	2111	-	-
<i>зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах</i>	2112	-	-
Інші операційні доходи	2120	155 186	76 720
<i>у тому числі:</i>			
<i>дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю</i>			
<i>дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції</i>	2122	-	-
<i>дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування</i>	2123	-	-
Адміністративні витрати	2130	(38 949)	(33 380)
Витрати на збут	2150	(-)	(-)
Інші операційні витрати	2180	(188 136)	(107 538)
<i>у тому числі:</i>			
<i>витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції</i>	2182	-	-
Фінансовий результат від операційної діяльності:	2190	162 890	88 935
прибуток			
збиток	2195	(-)	(-)
Доход від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	1 600	8 747
Інші доходи	2240	2 389	10 052
<i>у тому числі:</i>			
<i>дохід від благодійної допомоги</i>			
Фінансові витрати	2250	(63 940)	(57 877)
Втрати від участі в капіталі	2255	(-)	(-)
Інші витрати	2270	(14 387)	(4 936)
<i>Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті</i>	2275	-	-

Продовження додатка 2

Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	<u>88 552</u>	44 921
збиток	2295	(-)	(-)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(16 540)	(7 355)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	<u>72 012</u>	37 566
збиток	2355	(-)	(-)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	-	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	-	-
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-	-
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	-	-
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-	-
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	72 012	37 566

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	21 528	45 415
Витрати на оплату праці	2505	546 448	513 682
Відрахування на соціальні заходи	2510	101 765	96 558
Амортизація	2515	334 552	291 318
Інші операційні витрати	2520	351 232	476 126
Разом	2550	1 355 525	1 423 099

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	-	-
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	-	-
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	-	-
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	-	-
Дивіденди на одну просту акцію	2650	-	-

Керівник

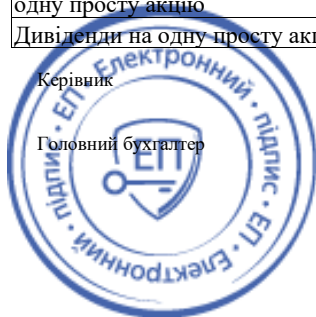
Головний бухгалтер

ЕП Шишлова
Тетяна
Петрівна

ЕП Кот Наталя
Степанівна

Шишлова Тетяна Петрівна

Кот Наталя Степанівна

Додаток Д

Метод ковзного середнього для n=3,5,7						
Рік	n=3	Кв.помилки	n=5	Кв.помилки	n=7	Кв.помилки
1991						
1992						
1993						
1994	72,30					
1995	64,03					
1996	55,45		63,53			
1997	48,44		56,97			
1998	47,64	33,18	52,21	106,791556	58,91	290,0209
1999	45,53	194,60	47,47	252,428544	53,84	495,634808
2000	41,20	77,85	43,28	118,722816	47,79	237,4681
2001	35,28	16,24	40,11	0,64	43,04	13,9342224
2002	34,42	90,95	39,06	24,01	41,15	7,88005102
2003	38,55	181,17	37,82	201,299344	40,55	131,429847
2004	45,09	489,59	39,85	749,226384	41,61	655,8721
2005	54,40	1214,06	46,98	1786,2457	44,05	2042,26522
2006	69,49	1796,91	58,35	2865,67502	50,81	3729,02146
2007	89,45	3514,51	72,86	5755,95342	62,29	7472,61453
2008	116,62	5111,30	93,82	8891,35844	78,91	11925,264
2009	149,57	785,31	121,04	0,264196	100,16	457,348776
2010	152,80	134,25	131,90	86,638864	111,25	897,687202
2011	150,29	362,52	142,30	730,837156	123,99	2055,58606
2012	144,03	1486,87	153,79	829,670416	138,58	1937,00584
2013	164,38	682,43	160,56	896,523364	151,91	1488,85735
2014	180,81	2237,92	161,04	758,231296	163,15	878,868376
2015	168,86	6058,03	163,43	5241,18082	160,97	4891,6036
2016	138,34	2023,50	153,39	3603,6009	147,10	2888,14114
2017	105,96	37,54	138,20	681,523236	143,07	960,025961
2018	98,83	1028,06	124,10	46,158436	138,91	64,3891612
2019	112,11	1744,45	112,17	1739,39044	133,42	418,494694
2020	132,29	592,11	116,25	1629,7369	129,32	745,212002
2021	147,13	2804,76	129,37	5001,60128	124,48	5716,65607
2022	170,20	1610,95	150,71	426,587716	133,99	15,4786041
2023	162,26	34309,06	154,31	42424,2962	139,57	50416,7601

Рисунок Д.1 – Результати методу ковзного середнього

Метод експоненційного згладжування						
Рік	a=0,3	Кв.помилки	a=0,5	Кв.помилки	a=0,7	Кв.помилки
1991						
1992	77,35	11,56	77,35	11,56	77,35	11,56
1993	76,33	114,9184	75,65	100,8016	74,97	87,6096
1994	73,11	423,289476	70,63	327,2481	68,42	252,110884
1995	66,94	350,880331	61,59	178,890625	57,30	82,6899236
1996	61,32	280,97336	54,90	106,863906	50,94	40,6791391
1997	56,29	37,7435998	49,73	0,17745156	46,47	13,5173434
1998	54,45	158,017656	49,94	64,9535254	49,05	51,3662015
1999	50,68	364,785368	45,91	205,339944	44,03	155,005153
2000	44,95	157,993553	38,74	40,511236	35,32	8,61441262
2001	41,18	3,49198003	35,56	14,0443418	33,26	36,5963342
2002	40,62	11,1684371	37,44	42,5598237	37,50	41,7942483
2003	41,62	107,938486	40,70	127,958958	42,02	99,789194
2004	44,74	505,464667	46,35	435,387755	49,01	331,488886
2005	51,48	1425,64987	56,79	1053,1955	61,76	755,26312
2006	62,81	2407,9086	73,01	1510,6038	81,00	953,85946
2007	77,53	5069,34199	92,45	3167,80349	102,61	2126,62869
2008	98,89	7960,12243	120,59	4559,1694	134,90	2831,79529
2009	125,66	16,8620058	154,35	1075,78681	172,15	2559,9163
2010	124,42	281,755156	137,95	10,6302435	136,73	20,0821876
2011	129,46	1589,60851	139,58	885,074561	139,87	868,15055
2012	141,42	1694,88049	154,45	791,583928	160,49	488,379873
2013	153,77	1348,96423	168,52	483,012734	175,96	211,405654
2014	164,79	979,07825	179,51	2117,03279	186,14	2770,7655
2015	155,40	4143,90351	156,51	4287,05581	149,29	3394,39287
2016	136,09	1825,95638	123,77	924,634676	108,51	229,474796
2017	123,27	125,033715	108,56	12,4333595	97,90	201,227626
2018	119,92	120,400293	110,33	422,838962	107,83	531,562614
2019	123,21	940,703782	120,61	1106,99432	123,97	894,410257
2020	132,41	586,106005	137,24	375,420158	144,91	137,171126
2021	139,67	3650,18228	146,93	2825,76032	153,11	2207,45889
2022	157,80	769,41235	173,51	1887,99457	185,99	3128,7152
2023	149,48	37464,0951	151,79	29153,3227	146,84	25523,4813

Рисунок Д.2 – Результати методу експоненційного згладжування

ДЕКЛАРАЦІЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗНУ

Я, Бондаренко Анастасія Геннадіївна, студентка 2 курсу магістратури, форми навчання денна, факультету економічного, спеціальності 051 «Економіка», адреса електронної пошти anastazii007@gmail.com.

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Соціально-економічні наслідки глобалізації для світової та української економіки» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

- згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____ Підпис _____

ПІБ (студент)

Дата _____ Підпис _____

ПІБ (науковий керівник)